

**Ediția
2019**

**PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL
REGIUNII DE DEZVOLTARE
NORD**

CUPRINS

I. Introducere	3
II. Informații generale	5
2.1 Localizarea	5
2.2 Relief	5
2.3 Caracteristicile spațiale (clima, rețeaua hidrologică, ape subterane, flora și fauna, resursele solului)	7
III. Sistemul de așezări	13
3.1 Unități administrative, componente ale regiunii, municipii, orașe, comune, sate	13
3.2 Relații transfrontaliere	14
3.3 Centre principale ale regiunii – poli de creștere, poli de dezvoltare	15
Analiza SWOT Locație, Cadrul natural, Sistemul de așezări	16
Concluzii la capitolele II, III	16
IV. Economie	17
4.1 Contextul economic regional – evoluția produsului intern brut regional	17
4.2 Structura întreprinderilor pe clase de mărime	19
4.3 Investiții	23
4.4 Inovare, Cercetare și dezvoltare	25
4.5 Sectoarele specifice ale economiei	26
4.5.1 Industrie	26
4.5.2 Agricultură	29
4.5.3 Turism	32
4.5.4 Servicii și comerț	35
4.6 Zonele economice libere. Parcurile industriale	36
Analiza SWOT Economie	42
Concluzii la capitolul IV	44
V. Societate, capital uman	45
5.1 Populația și structura demografică	45
5.2 Piața muncii	56
5.3 Venitul și bunăstarea populației	62
5.4 Educație	66
5.5 Sănătate	70
5.6 Servicii sociale	72
Analiza SWOT Societate, capital uman	74
Concluzii la capitolul V	75
VI. Potențialul infrastructurii	76
6.1 Infrastructura de transport și comunicații	76
6.2 Infrastructura de utilități publice	80
6.2.1 Servicii de furnizare a apei și de canalizare	80
6.2.2 Asigurarea cu gaze naturale	81
6.2.3 Asigurarea cu energie electrică și termică	81
6.2.4 Managementul deșeurilor	82
Analiza SWOT Potențialul infrastructurii	84
Concluzii la capitolul VI	85
Anexe	87

I. INTRODUCERE

Agenția de Dezvoltare Regională Nord (ADR Nord) este o instituție publică necomercială, cu personalitate juridică, care acționează în domeniul dezvoltării regionale, cooperând în acest sens cu administrațiile publice locale, societatea civilă, mediul de afaceri, precum și cu partenerii de dezvoltare externi. Având drept obiectiv dezvoltarea echilibrată și durabilă în regiune, ADR Nord se implică în elaborarea și implementarea documentelor de politici, atragerea de investiții și promovarea regiunii pe plan intern și extern.

Prezentul studiu a servit drept suport informational pentru elaborarea SDR Nord 2016-2020 și a avut drept obiectiv analiza privind dezvoltarea socio-economică în RDN cu evidențierea diferențelor semnificative între aspectele economice și sociale înregistrate în RDN și alte regiuni de dezvoltare, determinând poziția pe care o ocupă regiunea în acest context pe plan național.

Profilul socio-economic vizează domeniile: dezvoltarea economiei, inclusiv principalele sectoare ale economiei regionale: industria, agricultura, turismul, serviciile, domeniul cercetare-dezvoltare; demografie și piața forței de muncă; infrastructura fizică și socială regională. Pentru fiecare domeniu analizat este realizată o analiză SWOT cu identificarea punctelor forte și slabe cu care se confruntă regiunea.

În cadrul analizei au fost valorificate datele oficiale statistice elaborate de Biroul Național de Statistică, precum și datele oferite de alte instituții, ministere de resort (Ministerul Economiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, etc.).

Profilul socio-economic este actualizat anual, evidențiindu-se starea și evoluția indicatorilor socio-economici la nivelul regiunii și în raport cu alte regiuni de dezvoltare și este elaborat de către echipa ADR Nord în colaborare cu partenerii regionali și externi și oferă suport documentelor de politici și demersurilor de planificare strategică (proiecte de dezvoltare, investiții economice etc.), care iau în calcul datele despre situația socio-economică din RDN.

Principalii indicatori socio-economici al RDN

Indicatori	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Suprafața, km ²	10.014	10.014	10.014	10.014	10.014	10.014
Populația, mii persoane	999,2	994,8	991,2	987,5	983,6	979,7
Populația rurală, mii persoane	642,5	637,9	634,3	630,6	626,7	622,8
Populația urbană, mii persoane	356,7	356,9	356,9	356,9	356,9	356,9
Densitatea populației la 1 km ²	99,78	99,3	99,0	98,6	98,2	97,8
Durata medie a vieții, ani	72, 1	72,2	72,3	73	73	-
Numărul de localități, unități	572	572	572	572	572	572
Administrații publice locale de nivelul I, unități	315	315	315	315	315	315
Administrații publice locale de nivelul II, unități	12	12	12	12	12	12
Produsul Intern Brut Regional, prețuri curente, milioane lei	18.381,9	20.519,0	25.096,2	27.316,5	30.102,4	-
Produsul Intern Brut Regional per locuitor, prețuri curente, mii lei	18,44	20,66	25,4	27,7	30,7	-
Numărul de întreprinderi, unități	6160	6271	6301	6402	6706	7046
Valoarea producției fabricate, milioane lei	7282,1	8941,7	8934,6	10185,7	11375,7	11747,5
Valoarea producției livrate, milioane lei	6180,8	8089,1	8966,6	9757,8	10144,0	11254,5
Investiții în active imobilizate, milioane lei	2828,1	3044,8	2452,1	2982,6	3233,6	3657,6
Rata de activitate, %	39,6	40,8	44,4	44,9	44,3	44,3
Rata de ocupare, %	38,0	39,9	42,4	43,1	42,8	42,9
Rata șomajului, %	3,9	2,4	4,5	4,0	3,4	3,3
Salariul mediu lunar, lei	3161,4	3522,1	3871,0	4211,9	4665,2	5259,5
Veniturile medii disponibile, lei/pers	1572,6	1697,2	1838,8	1844,9	2046,0	2167,4
Cheltuielile totale de consum medii lunare, lei/pers	1603,8	1682,4	1908,5	1885,9	2013,6	2186,4
Numărul instituțiilor de învățământ	963	961	950	938	922	922
Numărul instituțiilor medico-sanitare, unități	200	217	231	238	247	-
Numărul total de medici la 10 000 locuitori, unități	19,6	19,1	18,9	18,9	18,6	-
Numărul de instituții culturale	467	467	459	458	459	457
Lungimea drumurilor publice, km	3390,5	3390,5	3390,5	3390,7	3410,6	3407,1
Ponderea localităților conectate la energie electrică, %	100	100	100	100	100	100
Dotarea locuințelor cu apeduct rețea publică, %	39,2	39,2	39,5	40,2	42,7	45,1
Dotarea locuințelor cu sistem de canalizare public, %	21,2	21,9	21,4	20,0	20,9	23,2
Deșeuri, mii tone	731,203	803,903	2487,3	735,6	560,8	625,9

II. INFORMAȚII GENERALE

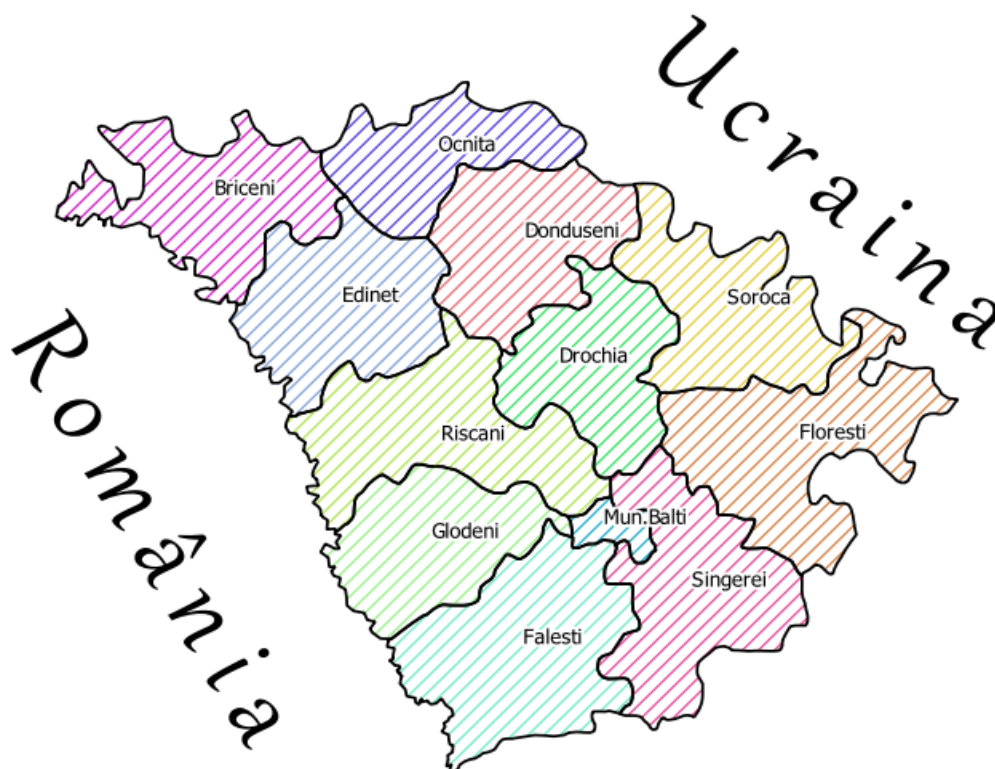
2.1. Localizarea

RDN a Republicii Moldova este situată în partea de sud-est a Europei, învecinându-se cu **România la vest, cu Ucraina la nord și est** și, totodată, fiind învecinată cu Regiunea Centru (raioanele Ungheni, Telenești și Șoldănești) la sud și cu Transnistria la sud-est (raionul Camenca). Din punct de vedere administrativ-teritorial RDN include **3 municipii (Bălți, Edineț, Soroca) și 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnita, Rîșcani, Sîngerei, Soroca).**

RDN are o suprafață de 10.014 km² (echivalentul a circa 1.001.394 mii ha), **reprezentând 29,6% din suprafața totală a țării.**

Altitudinile maxime sînt la Lipnic (259 m), Vîsoca (348 m) și Băxani (349 m) în partea de nord-est.

Așezarea geografică a Regiunii de Dezvoltare Nord

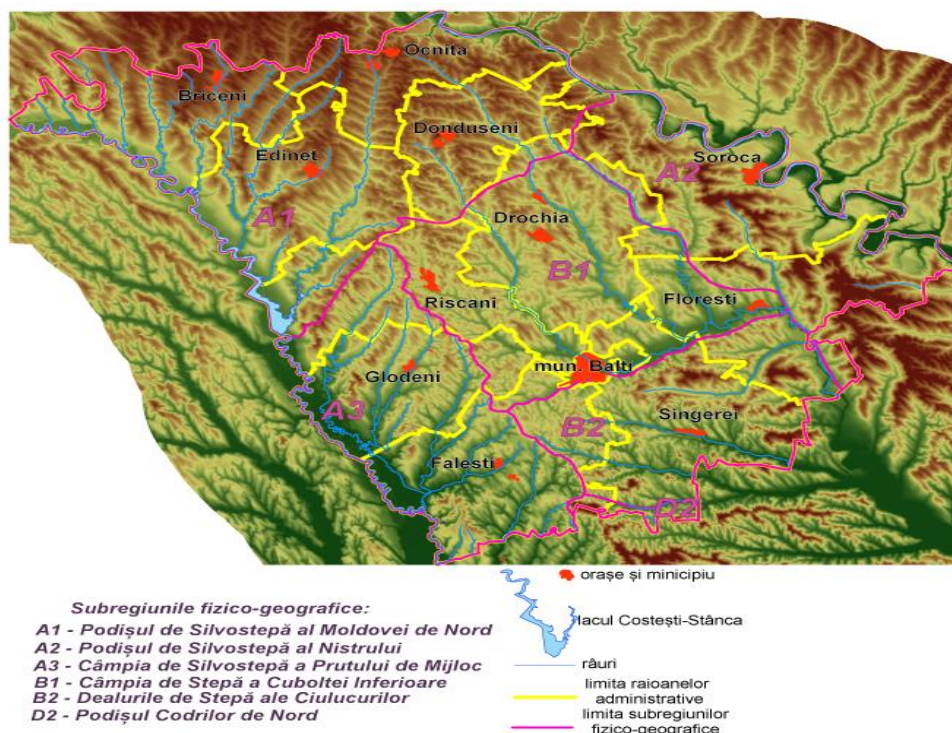
2.2. Relief

Poziția fizico-geografică a RDN a determinat variatele particularități ale condițiilor ei naturale. Relieful regiunii, în mare parte, reprezintă o cîmpie deluroasă, puternic dezmembrată de văi, cu o înclinație generală din nord-vest spre sud-est.

Din punct de vedere peisagistic RDN face parte din Zona de Silvastepă, în cadrul căreia se deosebesc trei regiuni fizico-geografice: A. Regiunea Podișurilor și Cîmpiilor de Silvastepă a

Moldovei de Nord; B. Regiunea Cîmpiilor și Dealurilor de Stepă a Moldovei de Nord; D. Regiunea Podișului Codrilor.

Unitățile peisagistice și administrative ale Regiunii de Dezvoltare Nord

A. Regiunea Podișurilor și Cîmpiilor de silvastepă a Moldovei de Nord ocupă 16,9% din teritoriul republicii. Relieful reprezintă un sistem de podișuri și cîmpii moderat și respectiv slab fragmentate. Altitudinile maxime ating 300–350 m. Fîșia de toltre din nord-vestul regiunii creează un peisaj erozivo-carstic pitoresc. Regiunea cuprinde trei subregiuni fizico-geografice.

A.1. Podișul de silvastepă a Moldovei de Nord este situat în nordul interfluviului Prut-Nistru și ocupă 9,80% din teritoriul republicii. Se evidențiază printr-un relief slab fragmentat cu altitudini pînă la 300 m. Pe soluri cenușii molice, cenușii tipice, rendzine tipice și levigate și cernoziomuri levigate se dezvoltă păduri de stejar cu cireș. Ponderea peisajelor silvice și a terenurilor agricole alcătuiește 9,2% și respectiv 76,7% din suprafața totală a regiunii.

A.2. Podișul de silvastepă al Nistrului ocupă interfluviul Răut-Nistru (altitudinea maximă 350 m în Dealul Vădeni) și deține 10,49% din suprafața Republicii Moldova.

Pe soluri cenușii molice, cenușii și cernoziomuri levigate se întîlnesc dumbrăvile de gorun și carpen în sud și gorun și cireș în nord. Suprafața pădurilor alcătuiește 11,0%, a terenurilor agricole 79,8% din suprafața totală a subregiunii.

A.3. Cîmpia de silvastepă a Prutului de Mijloc ocupă segmentul de est al bazinului Prutului, de la rîul Camenca în nord și pînă la rîul Delia în sud. Cîmpia ocupă 6,59% din suprafața republicii. Predomină altitudinile sub 250 m. Pe soluri cenușii molice și cernoziomuri levigate, în lunca largă a Prutului și pe soluri aluviale molice și stratificate, s-au păstrat comunități de stejar, salcie, plop.

Terenurile agricole constituie 76,3% din suprafața subregiunii. Cîmpia Prutului de Mijloc, în raport cu alte subregiuni fizico-geografice, se evidențiază prin cea mai mare pondere a pajiștilor (21,5% din suprafața totală a acesteia).

B. Regiunea cîmpiilor și dealurilor de stepă a Moldovei de Nord ocupă circa 11% din teritoriul republicii. Relieful este reprezentat de cîmpii slab fragmentate cu altitudini în jur de 200-220 m și dealuri cu altitudini pînă la 350 m. Pe cernoziomuri tipice moderat și slab humifere, îndeosebi pe versanții afectați mai intens de eroziune și alunecări de teren, este prezentă vegetația de stepă. Pe unele dealuri, pe soluri cenușii molice și cernoziomuri levigate, se întîlnesc peisaje forestiere. Terenurile agricole dețin 84% din suprafața regiunii, fiind ocupate de cereale, culturi tehnice și pomicole. Regiunea include două subregiuni fizico-geografice.

B.1. Cîmpia de stepă a Cuboltei Inferioare ocupă partea superioară a bazinului Răutului, cîmpie cunoscută și sub numele de Cîmpia Bălților. Suprafața acesteia deține 5,94% din suprafața republicii. Relieful reprezintă o cîmpie slab fragmentată, cu altitudinea medie 160 m. Predomină cernoziomurile tipice moderat humifere cu asociații de stepă (păiuș și negară cu diferite ierburi). Terenurile agricole alcătuiesc circa 84,8% din suprafața subregiunii din care circa 68% revin terenurilor arabile.

B.2. Dealurile de stepă ale Ciulucurilor ocupă 5,0% din suprafața republicii. Relieful este reprezentat de un sistem de dealuri cu altitudini pînă la 330-350 m intens fragmentate de văi și ravene și de multiple alunecări de teren. Ponderea terenurilor agricole este de circa 75%.

D. Regiunea Podișului silvic al Bîcului este reprezentată printr-un sector mic din subregiunea

D.2. Podișul Bîcului de Nord, care face parte din raionul administrativ Sîngerei. Subregiunea se caracterizează cu un relief de custe și o largă răspîndire a hîrtoapelor (altitudinea maximă 405 m). Predomină solurile cenușii tipice, molice, fiind prezente și solurile brune luvice, tipice și cernoziomurile levigate pe care se dezvoltă vegetația forestieră, reprezentată prin asociații de gorun și carpen, mai rar de fag. Ponderea terenurilor agricole alcătuiește circa 60%.

Astfel, RDN se caracterizează în ansa mblu cu o diversitate apreciabilă a condițiilor peisagistice favorabile pentru diverse activități economice, care au determinat un grad înalt de exploatare a resurselor naturale cu implicații asupra stării ecologice a mediului.

2.3. Caracteristicile spațiale (clima, rețeaua hidrologică, ape subterane, flora și fauna, resursele solului)

Clima

Clima în RDN este de tip continental, cu veri călduroase și secetoase și cu ierni reci. Pentru întreaga regiune în ansamblu, „intensitatea” regimului termic rămîne a fi mai scăzută decît în restul teritoriul al țării. Valorile medii lunare și cele medii anuale ale temperaturii aerului diferă în funcție de

latitudinea geografică. Astfel, potrivit datelor prezentate în tabelul 1, temperatura medie anuală în anul 2017 a constituit 9,8⁰C, în creștere față de media perioadei 1950-2013 (8,2⁰C). Media lunii celei mai reci (ianuarie) este în jur de -5,7⁰C, iar media lunii celei mai calde (iulie) atinge valoare de 20,4⁰C.

Extremele termice în expresie absolută, la fel, variază esențial. În timpul valurilor de căldură, media din maximele absolute constituie 36,0⁰C, iar în perioada rece a anului – media din minimumul absolut este cel mai scăzut, atingând valori de – 19,2⁰C.

Precipitațiile atmosferice variază în timp și în spațiu pe teritoriul regiunii, fiind distribuite neuniform. Variațiile anuale și sezoniere sunt determinate de circulația maselor de aer și de relief. Cele mai mari cantități de precipitații cad în podișuri în perioada caldă a anului.

Astfel, în regiunile de podiș cele mai mari cantități se înregistrează în luna iulie, valoarea lor constituind 89,2 mm (Briceni). În condițiile de câmpie maximul pluviometric se înregistrează în luna iunie cu valori de 74,8 mm (Bălți). Cele mai mici cantități se observă în luna octombrie, înregistrând valorile de 32,8mm în regiunile de podiș și 27,7 mm corespunzător în regiunile de câmpie. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor variază între 380-700 mm.

Tabelul 1. Temperatura medie anuală și extremele termice din RDN (st. Briceni)

	1950-2013	2014	2015	2016	2017
Temperatura medie	8,2	9,3	10,5	9,9	9,8
Media temperaturii maxime absolute	33,6	33,7	36,4	35,1	36,0
Media temperaturii minime absolute	-21,2	-20,4	-19,1	-19,2	-19,2

Rețeaua hidrologică

Rețeaua hidrologică a regiunii cuprinde râul Nistru (cel mai mare debit de apă din regiune), care o învecinează cu Ucraina la est, și râul Prut, care o învecinează cu România la vest. Bazinul hidrografic al râului Prut include afluenții: a) Camenca, b) Ciugur, c) Răcovăț, d) Larga, e) Vilia, f) Draghiște, g) Gîrla Mare, h) Căldărușa.

În RDN își are începutul râul Răut cel mai mare râu intern al Moldovei, cu o lungime de aproape 300 km. El începe din partea mai înaltă a platoului din nordul Moldovei, lângă satul Rediu Mare, de la înălțimea de 146 m deasupra nivelului mării și se varsă în Nistru lângă satul Ustie vizavi de orașul Dubăsari. Printre afluenții râului se numără: a) Căinar, b) Cubolta, c) Camenca, d) Ciulucul Mare.

Pe cursul râului Prut (Costești-Stînca) se află cel mai mare lac de acumulare din regiune. Suprafața lacului este de 59 km², acesta fiind al doilea lac artificial ca mărime din Republica Moldova, după

lacul de acumulare Dubăsari de pe râul Nistru. Complexul hidrografic include și hidrocentrala construită în anul 1976.

Ape subterane

O altă sursă de apă sunt fântînile de mină și izvoarele. Pe teritoriul RDN la nivelul anului 2016 au fost înregistrate 107967 de fântîni (amenajate 92854) și izvoare – 1546 (amenajate 982). Cele mai multe izvoare sunt în raionul Soroca – 519 (amenajate 261) și cele mai puține - în raionul Sîngerei (12 - toate amenajate)¹.

Regiunea dispune de importante surse de ape minerale. În partea de nord predomină apele sulfato-bicarbonatato-calcico-sodice (Soroca, Bălți, Gura Căinarului etc.), în partea de nord-vest – apele bicarbonatato-sodice. În prezent, se exploatează sondele de apă minerală de la Soroca, ce poate fi utilizată pentru tratarea bolilor cardiovasculare și gastrointestinale, cea de la Gura Căinarului și de la Crișcăuți fiind îmbuteliată pentru consum curent.

Apele minerale potabile au un grad de mineralizare scăzut (2-10 mg/l) și pot fi folosite în scopuri terapeutice și alimentare, în funcție de compoziția chimică. Pe teritoriul Regiunii de Dezvoltare Nord au fost identificate cîteva tipuri de ape minerale:

- *ape clorosodice, cu un grad de mineralizarea de 11,8 g/l* au fost descoperite în satele Cureșnița și Holosnița (Soroca);
- *ape sulfatat-hidrocarbonatat-sodico-potasico-magneziene*, identificate în mai multe foraje, avînd debitul pînă la 280 l/sec și mineralizare variată. Cu un debit maxim se caracterizează sursa din s. Criva (Briceni), apa provenind din depozite carstice;
- *ape sulfatate sodico-magneziene* puțin mineralizate, descoperite în forajele din apropierea satelor Prodănești (Florești) și Brătușeni (Edineț).

Flora și fauna

Vegetația acestei zone este cea specifică zonei de cîmpie și anume silvostepa. Aproximativ 70% din suprafața teritoriului este ocupată de terenurile arabile.

Terenurile acoperite de păduri ocupă o suprafață mult mai restrînsă decît cea destinată culturilor agricole. Actualmente, suprafața fondului forestier a regiunii constituie 88.314,9 ha (date preluate din cadastru funciar (2013)). În profil teritorial, suprafața fondului forestier este prezentată în tabelul 3.

¹ Resursele naturale și mediul în Republica Moldova, Culegere statistică, Biroul Național de Statistică, 2017, pag.41

Tabelul 2. Suprafața terenurilor acoperite cu pădure și vegetație forestieră în RDN

Nr. ord.	Municipiu / Raion	Suprafața		Suprafața terenurilor acoperite cu pădure și vegetație forestieră, ha	% de împădurire
		ha	%		
1	Bălți	7.800,6	0,8	466,7	6,0
2	Briceni	81.444,2	8,1	9.386,6	11,5
3	Dondușeni	64.412,5	6,4	5.061,4	7,9
4	Drochia	99.991,5	10,0	3.047,0	3,0
5	Fălești	107.259,6	10,7	11.812,4	11,0
6	Edineț	93.291,6	9,3	7.954,8	8,5
7	Glodeni	75.417,8	7,6	10.504,3	13,9
8	Florești	110.819,0	11,1	6.853,8	6,2
9	Sîngerei	103.370,5	10,3	11.046,3	10,7
10	Rîșcani	93.602,9	9,3	6.063,3	6,5
11	Ocnița	59.747,0	6,0	7.652,9	12,8
12	Soroca	104.299,0	10,4	8.465,4	8,1
	Total	1.001.456,2	100,0	88.314,9	8,8

În ceea ce privește procentul de împădurire a Regiunii de Nord (8,8%), constatăm că este foarte mic în comparație cu procentul optim (20%). În vederea asigurării echilibrului ecologic, social și economic, este absolut necesar de a identifica noi suprafețe pentru a fi împădurite încă 111.976,0 ha. Cel mai mic procent de împădurire este în raionul Drochia (3%), municipiul Bălți (6%), Florești (6,2%), Rîșcani (6,5%), iar cele mai împădurite sunt raioanele Glodeni (13,9%), Ocnița (12,8%), Briceni (11,5%), Fălești (11,0 %) și Sîngerei (10,7%).

Potrivit regiunii geobotanice, pădurile din RDN, fac parte din districtul dumbrăvilor cu cireș, identificându-se două tipuri de păduri: pădurile de stejar cu cireș și pădurile de stejar cu mesteacăn.

Majoritatea terenurilor fondului forestier din RDN sunt proprietate publică a statului și constituit 78% (68.897,3 ha) din suprafața totală. Terenurile gestionate de unitățile administrativ-teritoriale însumează suprafața de 18.962,7 ha (21,5%), iar 454,9 ha (0,5%) se află în proprietate privată (Tabelul 3).

Comform Codului Silvic (Nr.887 din 21.06.96 Monitorul Oficial al R.Moldova nr.4-5 din 16.01.1997), pădurile din această regiune sunt încadrate în grupa pădurilor cu funcții speciale de protecție.

Fauna RDN este relativ bogată și variată și este specifică silvostepii. Principalele mamifere cinegetice sunt *mistrețul*, *iepurele*, *căpriorul*, *cerbul pătat*, *vulpea*, *bursucul*. Arealele de viață ale acestor specii sunt preponderent masivele împădurite și în primul rând ariile naturale protejate de stat (în special rezervația științifică Pădurea Domnească). Dintre mamiferele cu blană prețioasă se întâlnesc vidra, nurca, jderul de pădure, hermelina, dihorul de stepă, pisica sălbatică.

Tabelul 3. Repartizarea terenurilor fondului forestier a RDN pe deținători

Nr.	Municipiu / Raion	Suprafața, ha			Total	%
		Terenuri proprietate publică a statului	Terenurile proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale	Terenurile aflate în proprietate privată		
1	Municipiul Bălți	444,0	22,7	-	466,7	0,5
2	Briceni	7.371,5	2.015,1	-	9.386,6	10,6
3	Edineț	6.198,2	1.756,6	-	7.954,8	9,0
4	Dondușeni	3.791,6	1.269,8	-	5.061,4	5,7
5	Drochia	1.288,4	1.758,6	-	3.047,0	3,4
6	Fălești	9.781,4	1.866,5	164,5	11.812,4	13,4
7	Florești	5.704,9	1.048,4	100,5	6.853,8	7,8
8	Glodeni	7.017,4	3.429,4	57,5	10.504,3	11,9
9	Ocnița	6.368,2	1.204,9	79,8	7.652,9	8,7
10	Rîșcani	4.230,5	1.785,3	47,5	6.063,3	6,9
11	Sîngerei	9.319,7	1.726,6	-	11.046,3	12,5
12	Soroca	7.381,6	1.078,7	5,1	8.465,4	9,6
	Total	68.897,3	18.962,7	454,9	88.314,9	100,0
	%	78,0	21,5	0,5	100,0	

În ceea ce privește fauna acvatică ea cuprinde animalele care trăiesc în râuri, lacuri, bălți, mlaștone. Speciile de pești caracteristice regiunii sunt: *carasul*, *carpul*, *bibanul*, *șalăul*, *somnul*.

Dintre speciile de păsări pot fi numite: *ciocîrlia*, *progoria*, *prepeleța*, *dropia*, *rața sălbatică*, *gîsca sălbatică*, *barza albă*, *stîrcul*, *privighitoarea*, *ciocănitoarea* etc.

Resursele solului

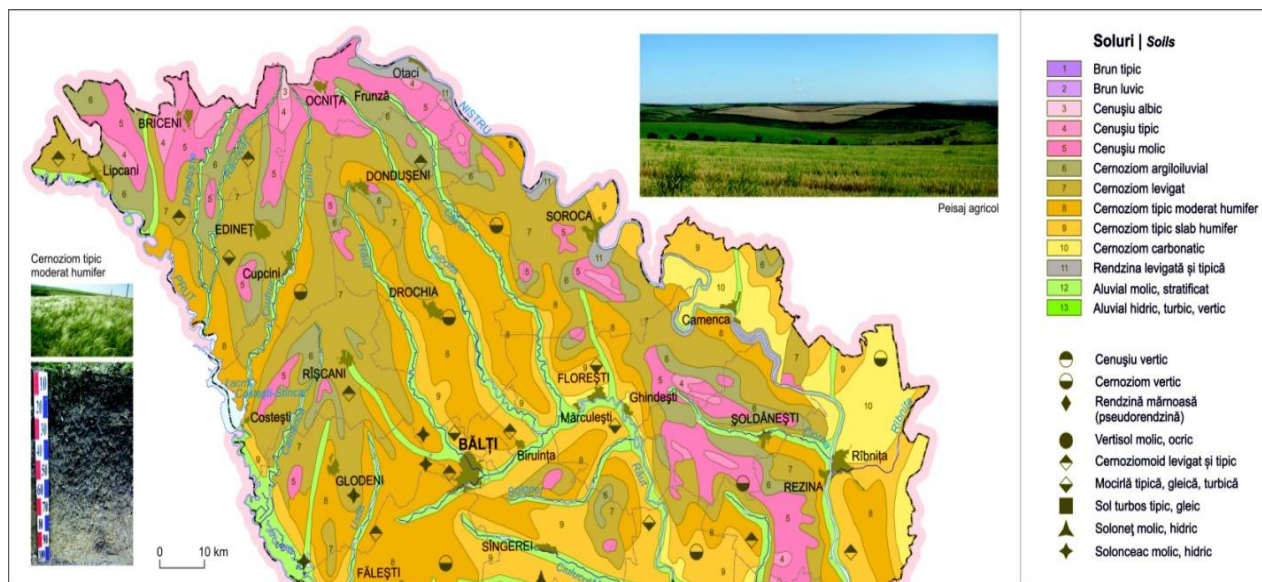
Resursa naturală principală a RDN sunt solurile cu bonitate înaltă, care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Spectrul zonal al învelișului de sol include solurile: cenușii albe, tipice, molice – cernoziomuri argiloiluviale, levigate, tipice moderat humifere.

Bonitatea medie a solurilor este de 72 puncte (din 100 posibile). Cea mai înaltă bonitate (74 puncte) o au solurile din raioanele Edineț, Briceni, Ocnița. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură.

Din punct de vedere agroclimateric și a calității solurilor, în RDN sînt condiții favorabile pentru creșterea cerealelor și culturilor tehnice. În regiune sînt condiții adecvate și pentru creșterea culturilor cu perioada de vegetație mai mare. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o

situație critică în domeniul mediului în RDN. La aceste probleme se mai adăugă și problema gestionării nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazoase colectate.

Învelișul de sol al Regiunii de Dezvoltare Nord

Zăcămintele subterane

Existența și calitatea resurselor subterane sînt determinate în mare parte de forma de relief care la rîndul său este condiționată de istoria evoluției și structura geologică a teritoriului, de activitatea proceselor exogene de modelare a reliefului.

Zăcămintele subterane de care dispune regiunea, în majoritatea cazurilor, sînt folosite ca materiale de construcție. În regiunea sunt prezente următoarele tipuri de resurse ale solului:

- **calcarele** pentru construcții sînt larg răspîndite în raioanele Ocnita, Rîșcani, Edineț, Briceni;
- **nisipurile** pentru fabricarea sticlei sînt localizate în Ocnita;
- **resursele de gips** sînt localizate în Briceni, iar cele pentru construcții – în raioanele Florești, Glodeni, Sîngerei, Ocnita, Soroca;
- **argila** pentru producerea cărămizii și a țiglei are o distribuție spațială largă, cele mai mari zăcămintele fiind localizate în raioanele Florești, Glodeni, Rîșcani, Sîngerei, Drochia, Bălți, Ocnita;
- în raionul Soroca este valorificat unicul zăcămint de **cretă tehnică** din țară, sînt exploatare **zăcămint de granit**, se extrage **piatră de var**, au fost descoperite **zăcămint de tripoli**, care pot fi utilizați la producerea detergenților, plăcilor pentru izolarea termică și a zeoliților sintetici pentru dedurizarea apei.

Însă valorificarea ineficientă și insuficientă a resurselor minerale disponibile în regiune provoacă sporirea volumului și impactului deșeurilor miniere și a celor din activitățile de construcție. Piatra, gresia de Cosăuți, marnele, calcarele, nisipurile și prundișul, toate resursele subterane sunt clasate în categoria materialelor de construcție epuizabile.

Calitatea factorilor de mediu. Schimbări climatice

Principala problemă de mediu cu cel mai ridicat nivel de complexitate o constituie schimbările climatice, întrucât produce implicații socio-economice importante atât la nivel național, cât și la nivel regional-local.

Cea mai importantă schimbare climatică o reprezintă fenomenul încălzirii globale, care a fost pusă în evidență de creșterea temperaturii medii anuale la suprafața solului. Încălzirea globală este actualmente amplificată de gazele cu efect de seră de proveniență antropică, ceea ce determină o încălzire suplimentară a scoarței terestre, fenomen cu impact nefavorabil asupra climei, a stării ecosistemelor și a sănătății umane. Dintre emisiile în atmosferă, atât în procese naturale cât și antropice, cel mai important gaz cu efect de sera este dioxidul de carbon.

În general, principalele surse generatoare de gaze cu efect de seră la nivel regional provin din activitățile de producere a energiei electrice și termice prin arderea combustibililor fosili, ardere în industria prelucrătoare, depozitarea deșeurilor, agricultura. Cercetările ce țin de acest domeniu la nivel regional, demonstrează, că RDN se află „sub influența maximă a încălzirii climatice”. În această regiune au fost înregistrate cele mai semnificative maxime absolute de pe teritoriul republicii (+40,0⁰C în anul 2000; +40,40⁰C în anul 2007 și +42,40⁰C în anul 2012).

III. SISTEMUL DE AȘEZĂRI

3.1. Unități administrative, componente ale regiunii, municipii, orașe, comune, sate

RDN include 3 municipii (Bălți, Edineț, Soroca)² și 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca), cu o populație de 979.690 locuitori, situându-se din acest punct de vedere, pe locul doi între cele 4 regiuni funcționale ale țării (27,5% din populația totală al RM).

Populația regiunii este concentrată în 20 de centre urbane, 295 de sate și 244 de comune. Ponderea populației urbane din populația totală constituie 36,4%.

² Conform Legii nr.746 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială a RM, mun. Bălți are statut de municipiu de rangul I, iar mun. Edineț și Soroca au statut de municipii de rangul II.

Tabel 4. Organizarea administrativ teritorială a RDN la 1 ianuarie 2018

	Suprafață a totală, km ²	Pondere a în regiune, %	Număr municipii	Număr orașe	Localități din comune orașelor	Număr sate	Număr comune	Total localități
RDN	10.014,5	100,0	3	17	13	295	244	572
Mun. Balti	78,0	0,78	1	-	-	2	-	3
Briceni	814,4	8,13	-	2	-	26	11	39
Donduseni	644,1	6,43	-	1	-	21	8	30
Drochia	999,9	9,98	-	1	-	27	12	40
Edinet	932,9	9,32	1	1	4	30	13	49
Fălești	1.072,6	10,71	-	1	1	32	42	76
Florești	1.108,2	11,07	-	3	-	37	34	74
Glodeni	754,2	7,53	-	1	1	18	15	35
Ocnita	597,5	5,97	-	3	-	18	12	33
Rîșcani	936,0	9,35	-	2	6	26	21	55
Sîngerei	1.033,7	10,32	-	2	1	24	43	70
Soroca	1.043,0	10,41	1	-	-	34	33	68

Distribuția populației urbane se clasifică astfel:

- (I) Până la 5 000 locuitori – 5 orașe; (Ghindești, Mărculești, Frunză, Costești, Biruința);
- (II) 5 000 – 15 000 locuitori – 10 orașe (Briceni, Lipcani, Donduseni, Cupcini, Florești, Glodeni, Ocnita, Otaci, Rîșcani, Sîngerei);
- (III) 15 000 – 25 000 locuitori – 3 orașe (Drochia, Edineț, Fălești);
- (IV) 25 000 – 50 000 – un oraș (Soroca); și municipiul Bălți cu 151,2 mii locuitori.

3.2. Relații transfrontaliere

Așezarea RDN în vecinătate cu un stat membru UE (România) și cu Ucraina a constituit premisă pentru cooperare tranfrontalieră cu acestea țări vecine. În prezent RDN participă la dezvoltarea cooperării în formatul a 3 euroregiuni: Euroregiunea Euroregiunea „Siret–Prut-Nistru”, „Prutul de Sus” și Euroregiunea „Nistru”.

Euroregiunea „Siret–Prut-Nistru” a avut ca fondatori România și Republica Moldova, care la 18 septembrie 2002 au semnat la Iași Protocolul cooperării transfrontaliere a Euroregiunii Siret–Prut-Nistru”. La 4 decembrie 2002, la Ungheni, a avut loc reuniunea Forumului Președinților, unde a fost semnat Statutul de funcționare a Euroregiunii Siret–Prut-Nistru”.

În anul 2005 s-a înființat Asociația Euroregiunii Siret–Prut-Nistru”, organism cu personalitate juridică al cărei obiectiv principal îl reprezintă absorbția de fonduri pentru implementarea de proiecte și gestionare de fonduri. Activitățile și proiectele Asociației ESPN acoperă domenii variate de interes, de la economie, infrastructură, protecția mediului, turism, agricultură și dezvoltare rurală,

dezvoltarea resurselor umane și servicii sociale și până la educație, societate informațională și cultură, în concordanță cu strategiile de dezvoltare ale administrațiilor locale.

Euroregiunea Siret–Prut-Nistru” implică unități administrative din România și Republica Moldova, inclusiv 11 parteneri din RDN: mun. Bălți, raioanele Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Râșcani, Sângerei și Soroca.

Ideea înființării **Euroregiunii ”Prutul de Sus”** a fost înscrisă, la inițiativa părții române, în Tratatul privind relațiile de bună vecinătate și colaborare între România și Ucraina, semnat la 2 iunie 1997. La 22 septembrie 2000, a fost semnat la Botoșani Acordul de constituire al Euroregiunii ”Prutul de Sus”. În 2010 Președenția Euroregiunii este exercitată de către Consiliul Județean Suceava.

Euroregiunea ”Prutul de Sus” include unități administrativ-teritoriale din România, și Ucraina Republica Moldova, inclusiv următorii parteneri din RDN: mun. Bălți, raioanele Edineț, Briceni, Sîngerei, Fălești, Rîșcani, Ocnîța, Glodeni, Dondușeni.

Euroregiunea Nistru a fost constituită în baza unui Acord semnat la 11 aprilie 2012 de către reprezentanții administrației publice locale din Republica Moldova și Ucraina. Partenerii din RDN sunt raioanele Dondușeni, Florești, Ocnîța, Soroca.

Cooperările dintre RDN și țările cu care se învecinează constituie un pas important în dezvoltarea relațiilor de schimb cu acestea. Scopul acestora este de a îmbunătăți relațiile între comunitățile locale și autoritățile centrale, pentru a asigura dezvoltarea sustenabilă și echilibrată a regiunilor.

3.3. Centre principale ale regiunii – poli de creștere, poli de dezvoltare

Principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial al RDN este **mun. Bălți**. În mare măsură toate raioanele din RDN gravitează economic și comercial către municipiul Bălți. Municipiul Bălți se bucură de o infrastructura relativ dezvoltată în comparație cu alte orașe din regiune. Municipiul este intersectat de importantele artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Municipiul dispune și de 2 aeroporturi: aeroportul local Bălți-Oraș și aeroportul Bălți-Leadoveni.

Prezența unui număr important de întreprinderi industriale în Bălți servește ca bună premisă pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din întreaga regiune, care ar putea fi integrate în lanțurile de furnizori pentru întreprinderile mari.

În municipiul Bălți își au sediul multe instituții de învățământ superior, mediu de specialitate și profesionale, existența cărora reprezintă o premisă extrem de favorabilă pentru dezvoltarea economică pe termen lung a municipiului și sporirea competitivității sale.

Pentru a echilibra dezvoltarea economică pe țară, alături de mun. Bălți, în RDN au fost identificate încă două orașe ce pot devini poli de creștere economică: **Edinet și Soroca**. Polii identificați dispun de un potențial semnificativ de influență la nivelul RDN.

Direcționarea proiectelor investiționale și de infrastructură spre orașele poli vor crea noi produceri și servicii, noi locuri de muncă, vor avea un impact de dezvoltare asupra orașelor mici din vecinătate, precum și în zonele rurale adiacente, contribuind astfel la o dezvoltare economică echilibrată teritorial.

Analiza SWOT Locație, Cadrul natural, Sistemul de așezări

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - Așezarea RDN în vecinătatea unui stat membru al UE (România) - Apartenența la 3 Euroregiuni - Rolul municipiului Bălți în calitate de pol regional de creștere - Existența unei game diversificate de resurse ale solului și subsolului - Conectivitatea diversificată și accesibilă cu celelalte regiuni, precum și cu Romania și Ucraina 	<ul style="list-style-type: none"> - Gradul redus de urbanizare - Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren - Resurse subterane epuizabile
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> - Programe naționale de ameliorare a situației în domeniul mediului și schimbărilor climatice - Accesul la proiectele transfrontaliere 	<ul style="list-style-type: none"> - Vulnerabilitate la schimbările climatice

CONCLUZII LA CAPITOLELE II, III

RDN are o poziție geografică avantajoasă, învecinându-se la nord cu Ucraina și la vest cu un stat membru al UE (România) ceea ce-i asigură regiunii un grad de deschidere determinant pentru viitorul său.

RDN face parte din trei Euroregiuni transfrontaliere, fapt ce intensifică colaborarea cu țările vecine. Iar semnarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană reprezintă o posibilitate de dezvoltare a țării, respectiv a regiunii, fiind susținută de România (țară membră a Uniunii Europene).

Cel mai important centru industrial și comercial al RDN este mun. Bălți, fiind considerat principalul polarizator economic. Alături de mun. Bălți, în RDN au fost identificate încă două orașe ce pot devini poli de creștere economică: Edineț și Soroca, care ar contribui la atenuarea tendințelor de dezechilibrare a dezvoltării în cadrul regiunii.

Regiunea dispune de o gamă largă, diversificată de resurse ale solului și subsolului, care în majoritatea cazurilor, sînt folosite ca materiale de construcție. Însă valorificarea inefficientă și insuficientă a resurselor minerale disponibile în regiune provoacă sporirea volumului și impactului deșeurilor miniere și a celor din activitățile de construcție. Pe lângă aceasta, toate resursele subterane sunt clasate în categoria materialelor de construcție epuizabile.

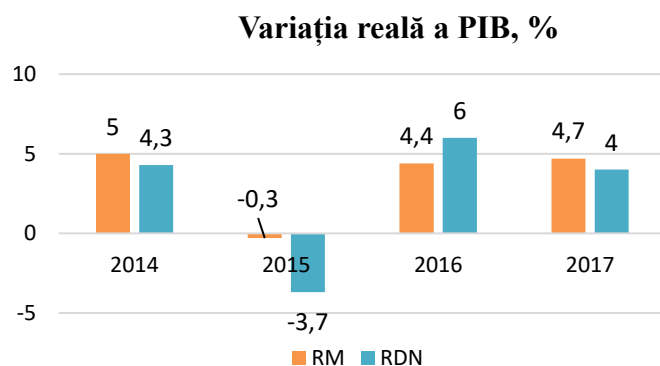
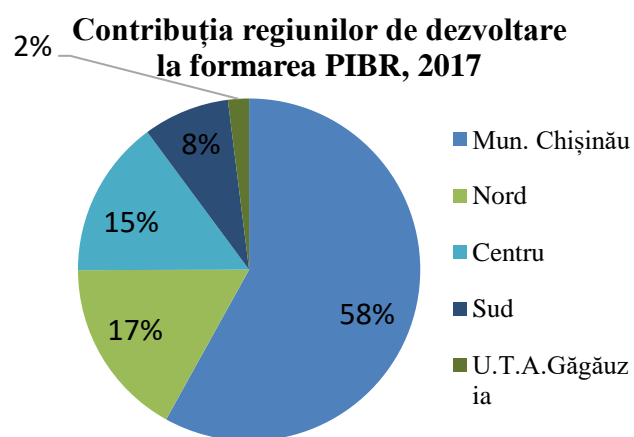
Regiunea dispune de soluri fertile cu o bonitate înaltă care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, eroziunea, alunecările de teren, precum și stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în RDN.

VI. ECONOMIE

4.1. Contextul economic regional – evoluția Produsului Intern Brut Regional

În cele ce urmează este prezentată starea și evoluția indicatorilor economici care caracterizează situația economică a RDN, și anume: produsul intern brut, produsul intern brut pe cap de locuitor, valoarea adăugată brută pentru anii 2013-2017.

În anul 2017, conform datelor oficiale ale BNS, *Produsul Intern Brut Regional* a atins nivelul de 30.102.374 mii lei prețuri curente. Pe plan național RDN se află pe locul doi între regiunile de dezvoltare în ceea ce privește dimensiunea PIB și contribuie cu circa 17% la crearea PIB-ului național.

Din perspectiva evoluției PIB-ului regional, analiza valorilor efective arată, că în perioada 2013-2017 economia regiunii a avansat cu 9,4%, în expresie medie anuală. În termeni reali creșterea a fost numai de 2,5%. La nivelul anilor 2016-2017 se constată o creștere economică a regiunii, după o recesiune înregistrată în anul 2015,

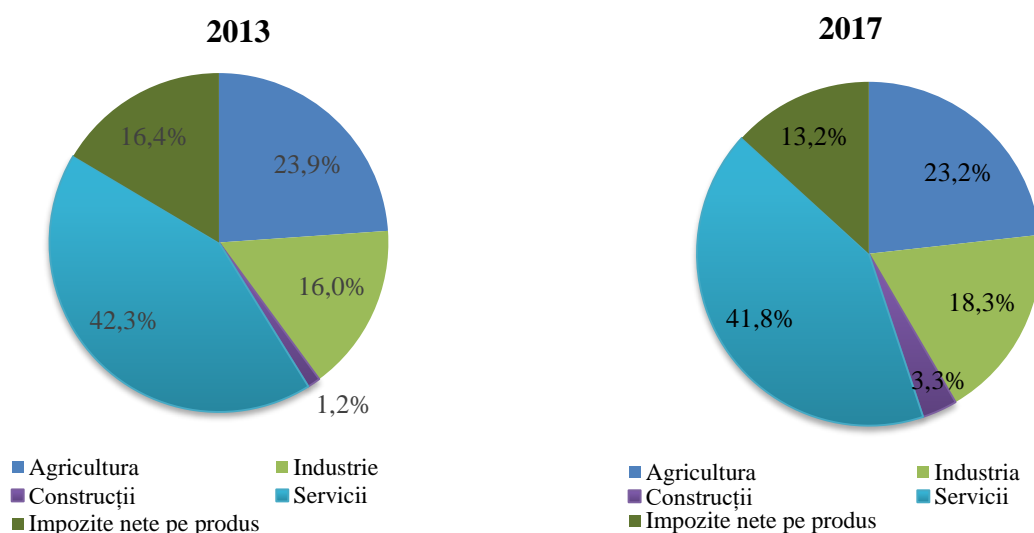
fapt determinat de activitățile desfășurate în principalele ramuri ale economiei regionale (vezi Anexa 1).

Analizând ponderea pe care sectoarele de activitate o dețin în Produsul Intern Brut la nivel regional, se constată că cea mai ridicată contribuție la formarea PIBR o are sectorul *Servicii* (41,8%). În cadrul acestui sector, o pondere ridicată o deține domeniul Comerț cu ridicata și cu amănuntul (10,4%) și domeniul Tranzacții imobiliare (6,7%).

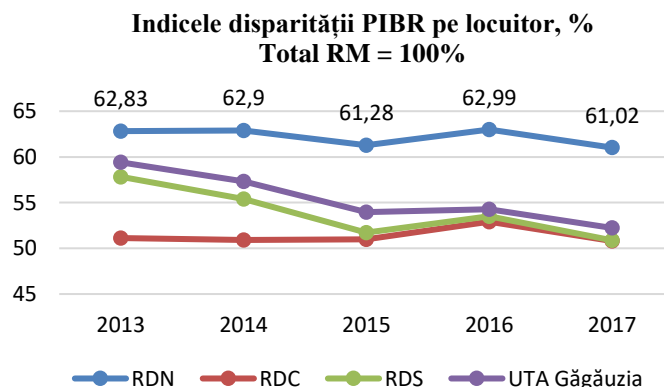
O pondere semnificativă în structura PIBR o are sectorul *Agricultura*, contribuția acestuia fiind de circa 23% în anul 2017. *Industria* este al treilea domeniu reprezentativ pentru regiune, cu o pondere de 18,3% în PIBR, în creștere cu 2 puncte procentuale față de anul 2013. În cadrul acestui sector o pondere semnificativă o deține Industria prelucrătoare cu 14,5% în anul 2017.

Contribuția sectorului Construcții la formarea PIBR este nesemnificativă, dar în creștere. Astfel, în anul 2017 ponderea acestui sector a constituit 3,3%, cu 2 puncte procentuale mai mult față de anul 2013.

Structura PIBR pe sectoare de activitate în RDN, %

Un indicator cheie pentru măsurarea dezvoltării economice și de performanță a unei țări/regiuni este PIB pe cap de locuitor. În perioada anilor 2013-2017 *Produsul Intern Brut Regional pe locuitor* a crescut în termeni nominali de la 21,1 mii lei până la 30,7 mii lei, urmând trendul existent la nivel național. În raport cu acest indicator, RDN se situează pe a doua poziție pe țară, fiind devansată de mun. Chișinău.

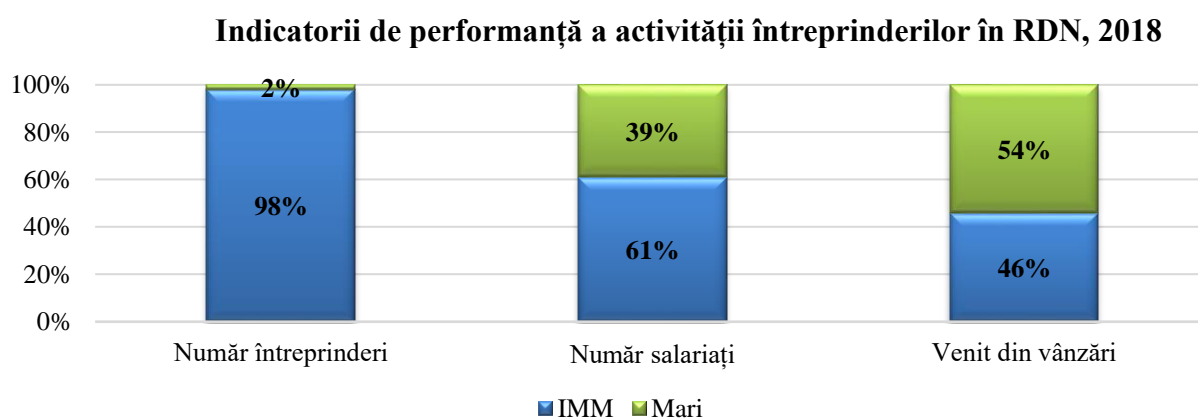

În ceea ce privește, *indicele de disparitate al PIBR pe locuitor* (indicele de disparitate reprezintă raportul între PIB/locuitor în RDN și PIB/locuitor la nivel național), acesta rămâne practic constant

pentru întreaga perioadă analizată, fiind de numai 61% față de media națională (RM=100%). În ciuda unor progrese înregistrate, disparitățile rămân a fi importante între mun. Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare. Acest lucru se datorează faptului că procesul de creștere tinde să se concentreze în zonele cele mai dinamice din țară, și anume mun. Chișinău.

4.2. Structura întreprinderilor pe categorii

Evaluarea indicatorilor de performanță a întreprinderilor arată că IMM-urile din RDN continuă să reprezinte coloana vertebrală a economiei, în 2018 ele numărând 98% din total întreprinderi, ceea ce echivalează cu 6.945 de afaceri. În ceea ce privește contribuția la ocuparea forței de muncă, IMM angajează 61% din numărul total de salariați. Totodată, IMM-urile contribuie cu numai 46 la sută la valoarea totală a veniturii din vânzări din economia regiunii, peste 50 la sută revenind întreprinderilor mari.

Dimensiunea și structura IMM-ilor

Evoluția demografică a sectorului de întreprinderi mici și mijlocii a înregistrat în perioada anilor 2015-2018 o tendință pozitivă, majorându-se cu 738 unități. Rolul IMM-ilor continuă să fie o caracteristică a dezvoltării sectorului privat.

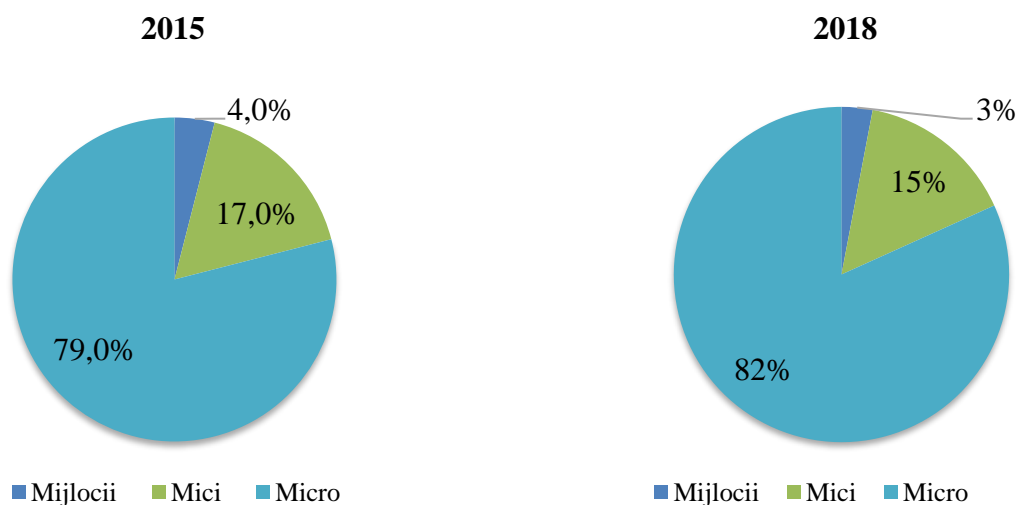
Tabelul 5. Evoluția întreprinderilor în RDN pe categorii, unități

Anii	IMM	Întreprinderi mari	Total întreprinderi	Pondere IMM, %
2015	6.207	94	6.301	98,5%
2016	6.304	98	6.402	98,5%
2017	6.611	95	6.706	98,5%
2018	6.945	101	7.046	98,5%

Microîntreprinderile, care au mai puțin de 10 angajați, continuă să-și păstreze cea mai mare pondere între IMM pe parcursul unei lungi perioade de timp, atingând în anul 2018 nivelul de 82%. Peste 15% sunt întreprinderi mici, care au un număr de angajați între 10 și 49 persoane. Iar

întreprinderile din clasa mijlocie, cu peste 50 de angajați, au ponderea cea mai redusă, respectiv de 3% din totalul IMM-ilor.

Structura sectorului IMM pe clase de mărime în RDN

În structura pe clase de mărime a IMM-ilor se înregistrează o ușoară creștere a microîntreprinderilor (de la 79% în 2015 la 82% în 2018) și o descreștere în cazul clasei de întreprinderi mici și mijlocii cu respective 2 și 1 puncte procentuale.

Forța de muncă angajată

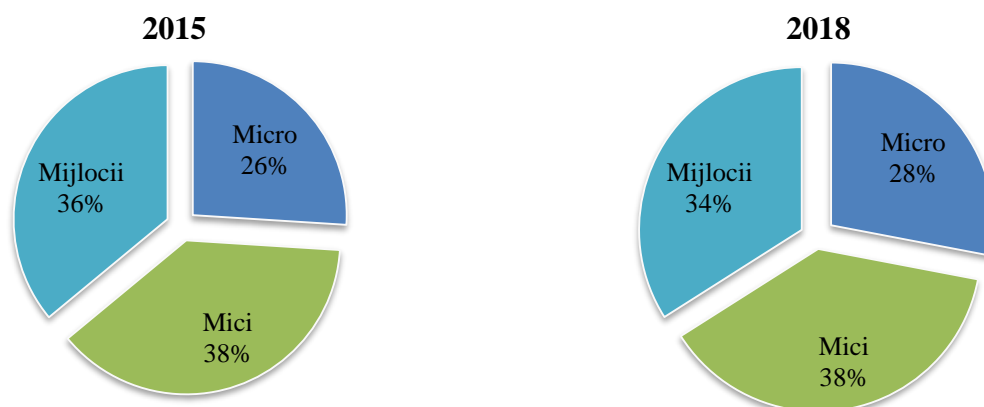
IMM din RDN se remarcă și prin contribuția lor la crearea locurilor de muncă. Astfel, cele 6.945 întreprinderi mici și mijlocii din regiune angajează 61% din numărul total de salariați.

Tabelul 6. Numărul mediu de personal pe categorii de întreprinderi în RDN, persoane

Anii	IMM	Întreprinderi mari	Total întreprinderi	Pondere IMM, %
2015	55.282	32.346	87.628	63,1%
2016	53.444	33.093	86.537	61,8%
2017	55.966	32.505	88.471	63,3%
2018	54.809	34.671	89.480	61,2%

Modul de distribuție a numărului de salariați pe clase de IMM-uri este practic stabil pe tot parcursul perioadei analizate (2015-2018) și arată o contribuție practic uniformă la crearea locurilor de muncă a celor trei clase de mărime. Cel mai mare număr de angajați este înregistrat la întreprinderile mici (38,0%), fiind urmat de cele mijlocii (34,0%) și micro (28,0%).

Structura numărului mediu de salariați în IMM-uri pe clase de mărime în RDN

În anul 2018 comparativ cu anul 2015, se observă o evoluție mai negativă, sub aspectul angajării de personal a întreprinderilor de dimensiune mijlocie, care înregistrează o ușoară descreștere în favoarea microîntreprinderilor.

Venitul din vânzări

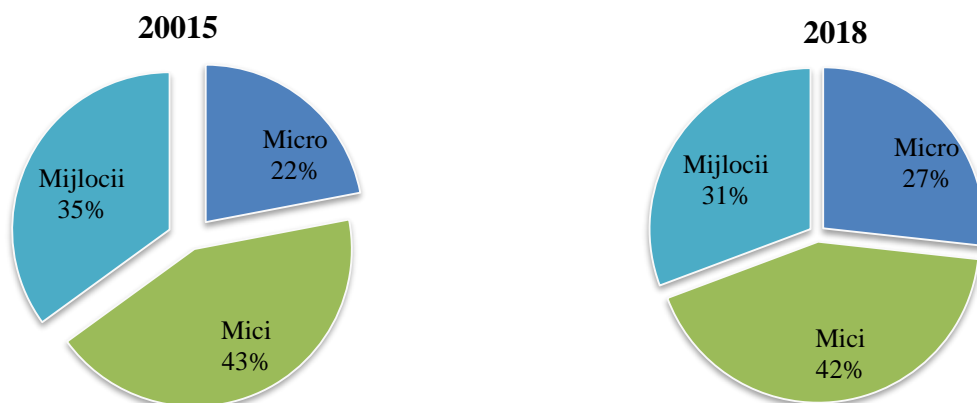
IMM-urile contribuie cu circa 46 la sută la valoarea totală a veniturii din vânzări din economia regiunii. Potrivit datelor BNS valoarea veniturii din vânzări realizată de întreprinderile mari în 2018 a fost de 22.052,21 milioane lei, iar cea atribuită IMM-uri a fost de 19.001,78 milioane lei. Totodată, urmărind evoluția distribuției veniturii de vânzări pe categorii de întreprinderi, se observă că în anul 2018 față de anul 2017 scade rolul IMM-ilor în formarea veniturii din vânzări în regiune.

Tabelul 7. Distribuția veniturii din vânzări pe categorii de întreprinderi în RDN, milioane lei

Anii	IMM	Întreprinderi mari	Total întreprinderi	Pondere IMM, %
2015	15.324,59	17.661,99	32.986,57	46,5%
2016	15.849,57	19.997,20	35.846,76	44,2%
2017	19.015,92	20.591,79	39.607,70	48,0%
2018	19.001,78	22.052,21	41.053,98	46,3%

În ceea ce privește repartizarea veniturii din vânzări între cele trei clase de mărime ale IMM, ponderea cea mai mare o dețin întreprinderile mici (43%), urmate de întreprinderile mijlocii (31%), microîntreprinderile având un aport mai redus față de întreprinderile de dimensiune mai mare (27%). Această caracteristică a IMM-urilor din Regiune se păstrează pe tot parcursul perioadei analizate 2015-2018.

Structura veniturii din vânzări pe clase de mărime în IMM-uri în RDN

Analiza celor trei indicatori - număr de întreprinderi, număr de salariați și venit din vânzări în IMM – relevă câteva aspecte principale care caracterizează IMM-urile din RDN:

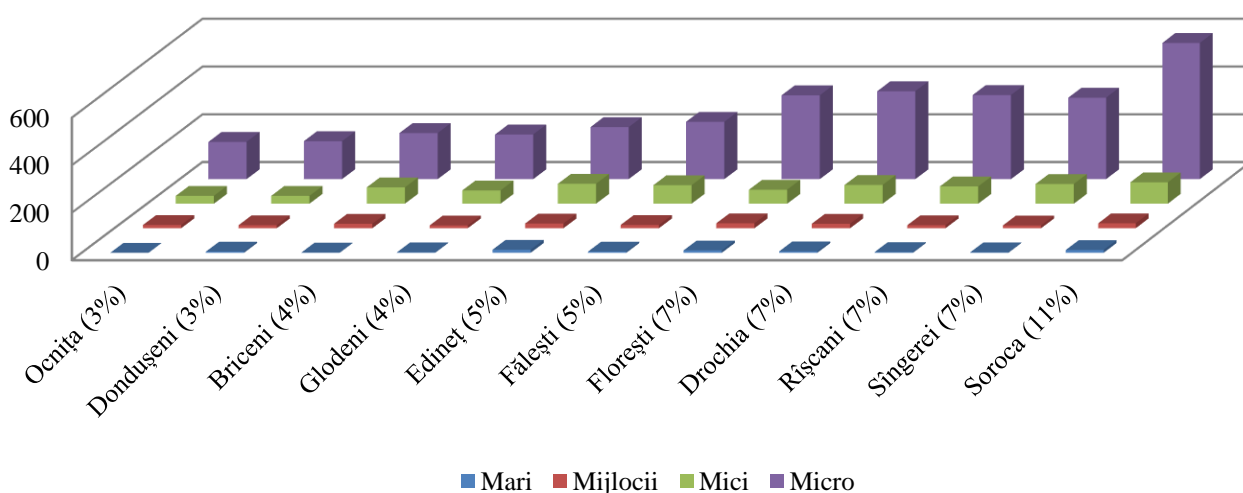
- Microîntreprinderile au avut cea mai bună evoluție la indicatorul număr de întreprinderi;
- Clasa întreprinderilor mici își menține prima poziție cu cea mai mare pondere în venit de vânzări pe ansamblul IMM-ilor;
- Întreprinderile mijlocii au înregistrat regres la toate capitolele: număr de întreprinderi, număr de personal angajat, venit din vânzări.

Disparități regionale/în profil teritorial în dezvoltarea întreprinderilor pe categorii

Din totalul întreprinderilor care activează în RDN, 2.647 de întreprinderi (circa 38%) sînt concentrate în mun. Bălți, fiind urmat de raionul Soroca care deține ponderea de 11%, Drochia, Florești, Râșcani și Sîngerei cu o pondere de 7% fiecare.

Repartizarea întreprinderilor pe categorii în RDN, în profil teritorial (exclusiv mun. Bălți),

2018

Situația cea mai precară a dezvoltării mediului de afaceri o prezintă raionul Dondușeni și Ocnîța care se situează pe ultima poziție cu o pondere de numai 3% în total întreprinderi.

Un indicator relevant pentru evaluarea gradului de dezvoltare antreprenorială reprezintă densitatea IMM, exprimată prin numărul de IMM-uri în regiune raportat la 1000 de locuitori. Evoluția acestui indicator înregistrează o creștere continuă, atingând în anul 2018 valoarea de 7,09 IMM/1000 locuitori, dar mult sub media națională (de 2 ori mai mic). Cea mai ridicată capacitate antreprenorială o demonstrează mun. Chișinău, care înregistrează 42,99 IMM/1000 locuitori, depășind și media națională.

Tabelul 8. Numărul și densitatea IMM-urilor în profil regional, 2018

	Număr IMM	Ponderea regională a IMM-urilor	Număr locuitori	Număr IMM/1000 locuitori
Total	55.705	100,0	3.547.539	15,70
Mun. Chișinău	35.504	63,74	825.906	42,99
Nord	6.945	12,47	979.690	7,09
Centru	8.723	15,66	1.051.746	8,29
Sud	2.922	5,24	528.352	5,53
U.T.A. Găgăuzia	1.611	2,89	161.845	9,95

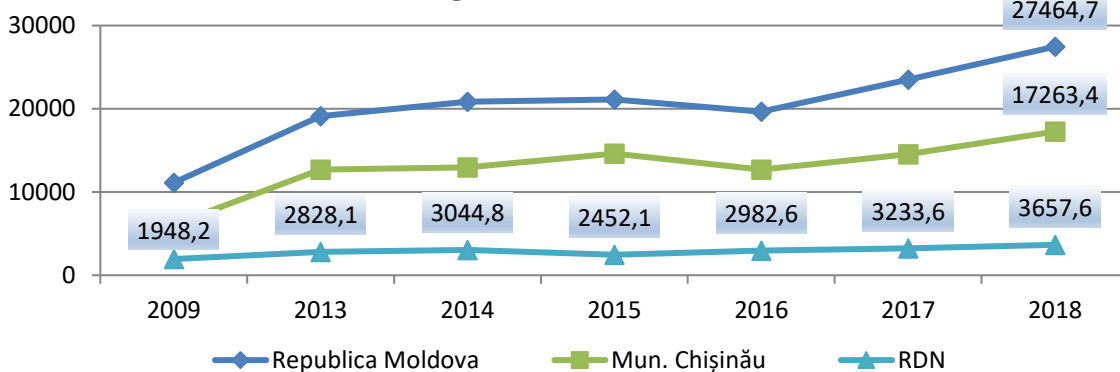
Analiza dezvoltării antreprenoriale din punct de vedere al numărului de IMM-uri raportat la numărul populației în regiune evidențiază decalaje existente între raioanele din RDN. Cea mai ridicată valoare a indicatorului dat se înregistrează în mun. Bălți (17,21 IMM/1000 locuitori), în celelalte raioane valoarea medie a densității întreprinderilor este mai scăzută.

4.3. Investiții

Activitatea investițională este distribuită neuniform pe teritoriul RM, fiind concentrată cel mai mult în mun. Chișinău, unde volumul investițiilor constituie circa 63% din volumul total pe republică. RDN acestui indicator îi revin circa 13% din total investiții pe țară.

Totodată dinamica investițiilor în regiune înregistrează o traiectorie ascendentă în perioada 2009-2018. Astfel, volumul investițiilor în active imobilizate realizate în RDN în anul 2018 a constituit 3657,6 mil. lei, în creștere cu circa 88% față de anul 2009.

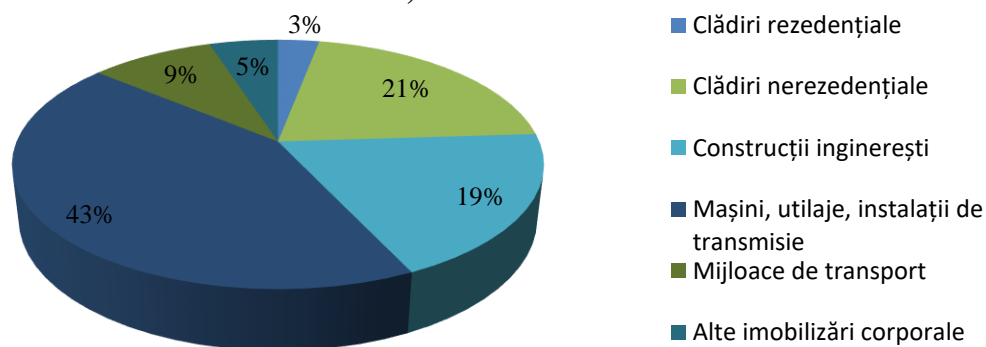
Evoluția comparativă a investițiilor în active materiale pe termen lung, mil. lei, 2009-2018

Pe tipuri de immobilizări circa 99 la sută au constituit immobilizările corporale. Din ele 1.560,5 mil. lei au fost investite pentru achiziții de mașini, utilaje și instalații de transmisie, ceea ce reprezintă 43% din total active corporale.

Cota-parte a investițiilor utilizate la construcția clădirilor a constituit 24% din volumul total al investițiilor (din care 21% – clădiri nerezedențiale și numai 3% – clădiri de locuit). Pentru construcții inginerești au fost însușite 675,4 mil. lei sau 19% din suma totală de investiții în active corporale. Următoarele direcții de investiții în regiune sunt: mijloacele de transport –9% și alte immobilizări corporale – 5%.

Structura tehnologică a investițiilor în active materiale pe termen lung în RDN, 2018

Pentru asigurarea necesităților investiționale în anul 2018 din contul surselor bugetare au fost utilizate 447,1 mil. lei sau 12,2% din total investiții. Restul investițiilor (87,8%) au fost însușite din alte surse (mijloace proprii ale agenților economici și populației, surselor din străinătate, alte surse).

În plan regional, mun. Bălți a beneficiat de cel mai mare flux de investiții, atingând în anul 2018 valoarea de 1.267,9 mil. lei (35%). Valori semnificative se înregistrează în Drochia (12%), Edineț (8%) și Soroca (7%).

Tabelul 9. Investiții în active materiale pe termen lung în RDN

Regiunea	2009		2018	
	mil. lei	ponderea, %	mil. lei	ponderea, %
Total	1.948,2	100,00	3.657,6	100,00
Mun. Bălți	545,2	27,98	1.267,9	34,66
Briceni	126,2	6,48	210,5	5,76
Dondușeni	93,4	4,79	142,4	3,89
Drochia	176,2	9,04	430,2	11,76
Edineț	123,0	6,31	302,2	8,26
Fălești	104,6	5,37	212	5,80
Florești	173,3	8,89	223,9	6,12
Glodeni	81,6	4,19	124,8	3,41
Ocnița	100,9	5,18	109,7	3,00
Rîșcani	110,6	5,68	182	4,98
Sîngerei	135,9	6,98	189,4	5,18
Soroca	177,4	9,11	262,5	7,18

Mai puțin atractive raioane pentru investiții în regiune sunt Ocnița, Glodeni și Dondușeni, unde volumul investițiilor variază între 3-4% din nivelul regional. Separat, pe raioane, investițiile în active materiale pe termen lung sunt prezentate în Anexa 2.

4.4. Inovare, cercetare și dezvoltare

Știința, tehnologia și inovarea reprezintă domenii strategice care constituie suport pentru dezvoltarea celorlalte sectoare economice, determinând o dezvoltare durabilă și o competitivitate economică a țării.

În prezent, la nivelul Regiunii Nord există o instituție de învățământ superior, *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, care este acreditată în calitate de organizație din sfera științei și inovării cu toate drepturile aferente pentru a realiza activități de cercetare, inovare și transfer tehnologic la următoarele profiluri de cercetare:

- Fizica și tehnologia mediilor materiale;
- Teleologia curriculumului educațional;
- Filologia modernă în contextul dialogului culturilor;
- Fenomene lingvistice și literare în/din perspectivă diacronică și sincronică;
- Dimensiunea sociojuridică a integrării europene a Republicii Moldova.

La nivel regional mai există un *Institut de Cercetări pentru Culturile de Cîmp ”Selecția”* care are ca domeniu de activitate selectarea, producerea semințelor ameliorate și tehnologii de cultivare a cerealelor, culturilor furajere, sfeclei de zahăr și floarea soarelui. În cadrul Institutului de Cercetări ”Selecția” există un *Incubator de Inovare „Antreprenorul Inovativ”*, specializat în valorificarea

resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă; biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară.

Datele disponibile nu ne permit o analiză detaliată a acestui domeniu pe plan regional, sectorul dat fiind puțin investigat și este caracterizat printr-un un grad scăzut al investițiilor și o colaborare scăzută între cercetare, educație și mediul de afaceri. În acest sens, universitățile ar trebui să joace un rol foarte important în stimularea creării de noi firme în domeniile bazate pe știință și înalte tehnologii și să faciliteze legătura dintre cercetarea din sectorul public-privat și lumea afacerilor. Astfel de activități ar trebui stimulate prin reglementări mai bune în domeniul proprietății intelectuale, premii anuale, promovarea campusurilor antreprenoriale, îmbunătățirea accesului la finanțare pentru studenții antreprenori etc.

Toate acestea vor contribui la atragerea investițiilor pentru asigurarea organizațiilor din sfera științei și inovării cu echipament științific modern și la creșterea volumului, calității și vizibilității producției științifice regionale.

4.5. Sectoarele specifice ale economiei

4.5.1. Industrie

RDN dispune de un potențial industrial bine dezvoltat, fapt datorat activității unui număr mare de întreprinderi industriale amplasate pe întreg teritoriu al regiunii.

În Regiune sunt reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cele mai productive fiind:

a) **industria alimentară și a băuturilor**, o contribuție majoră avînd producerea produselor lactate ("Incomlac" S.A., "Fabrica de unt Florești"), de pâine și panificație ("Combinatul de produse alimentare" Î.S., "Produse Cerealiere" S.A.), producția de ulei ("Floarea Soarelui" S.A.), prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, produselor de morărit, produselor obținute din prelucrarea cărnii ("Basarabia Nord" S.A., S.A. "SoroMeteor").

RDN este exclusiv specializată în fabricarea zahărului, în această regiune fiind amplasate toate fabricile de zahăr din Republica Moldova: **Î.M. "Sudzucker-Moldova" S.A.**, avînd în componența sa fabricile de zahăr din Drochia, Fălești, Alexandreni ; **"Magt Vest" S.R.L.** – fabricile de zahăr din Glodeni și Donușeni ; **Krajowa Spolka Cukrowa S.A.** cu fabrica de zahăr din Cupcini.

Totodată RDN este caracterizată printr-o industrializare slabă în sectorul procesării producției viticole și producerii băuturilor alcoolice, din cauza climei nefavorabile de creștere a strugurilor, precum și din cauza ineficienței amplasării fabricilor vinicole în regiune.

b) **industria ușoară** la fel prezintă o ramură prioritară în regiune, avînd potențial mare în fabricarea produselor textile; fabricarea de articole de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea

blănurilor; producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei. Printre principalele întreprinderi conexe se numără: ”Bălțeanca” S.A., Î.M. ”Flautex-comerț”, Î.S.C. ”Runfelsia” S.R.L., Î.M. ”Fashion Group” S.R.L., etc.;

Industria ușoară, și anume cea a textilelor și confecțiilor și-au schimbat strategia, renunțând la producția propriilor mărci, dar prestând în schimb servicii de procesare externă a materiilor prime. Aceasta a permis păstrarea colectivelor de muncă ale respectivelor întreprinderi, dar a dus și la aceea că principala parte a valorii adăugate create în industria ușoară nu rămâne în regiune, ci migrează peste hotare.

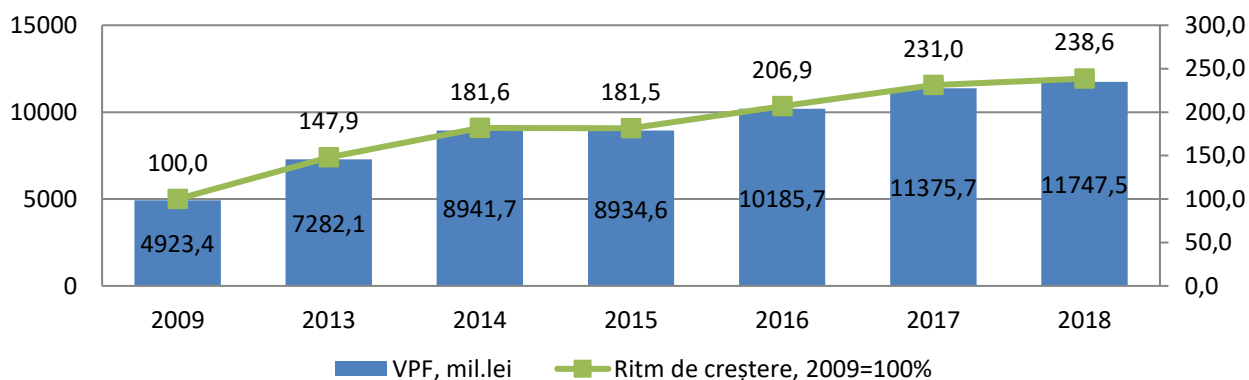
c) **industria constructoare de mașini** reprezentată de întreprinderile „Moldagrotehnica” S.A, specializată în producerea mașinilor agricole și ICS „DRAEXLMAIER AUTOMOTIVE” SRL, specializată în producerea cablurilor electrice pentru industria automotive;

d) **industria electronica** reprezentată prin producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice) - S.A.”Răut”;

e) **fabricarea materialelor de construcție** reprezentată prin producția din minerale nemetalifere – ”Articole din beton armat” S.A., ”CMC – Knauf” S.A., etc.

Potrivit datelor BNS, la nivelul anului 2018, RDN a fabricat producție în valoare de 11.747,5 milioane lei, contribuind cu circa 21 la sută la formarea producției total fabricate pe țară. Față de anul 2009 acest indicator a crescut de peste 2 ori.

Evoluția volumului producției fabricate în RDN

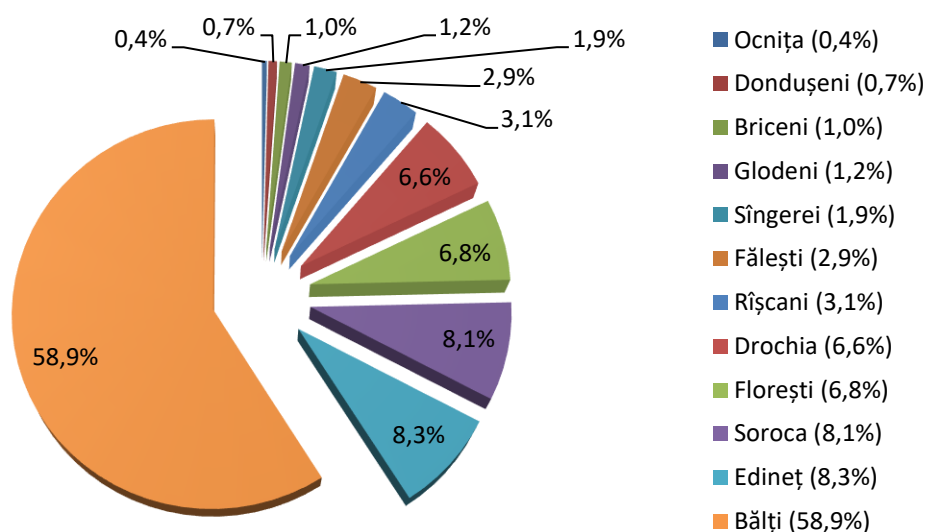

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți, acesta contribuind cu 59% la producția fabricată în regiune. Un aport semnificativ la fabricarea producției industriale îl au raioanele Edineț (8,3%), Soroca (8,1%), Florești (6,8%), Drochia (6,6%).

În celelalte raioane se înregistrează valori mai reduse ale producției fabricate, acestea variind în limitele 0,4%-3,1%. Cea mai mică contribuție la fabricarea producției industriale o are raionul

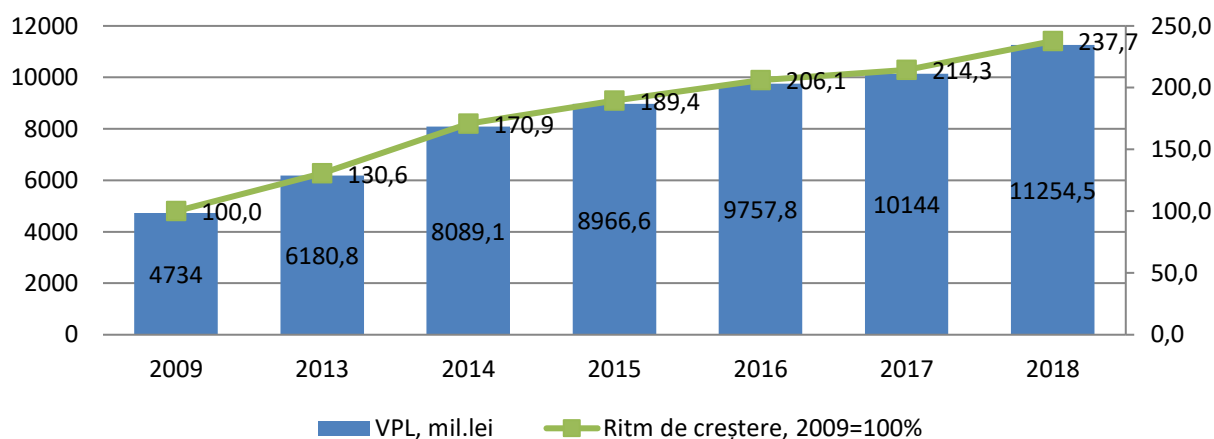
Ocnița (0,4% la nivel regional). Separat, pe raioane, valoarea producției industriale este prezentată în Anexa 3.

Structura producției industrial fabricate în profil raional, %, 2018

Odată cu creșterea producției fabricate, în același ritm, crește și volumul producției livrate în perioada anilor 2009-2018.

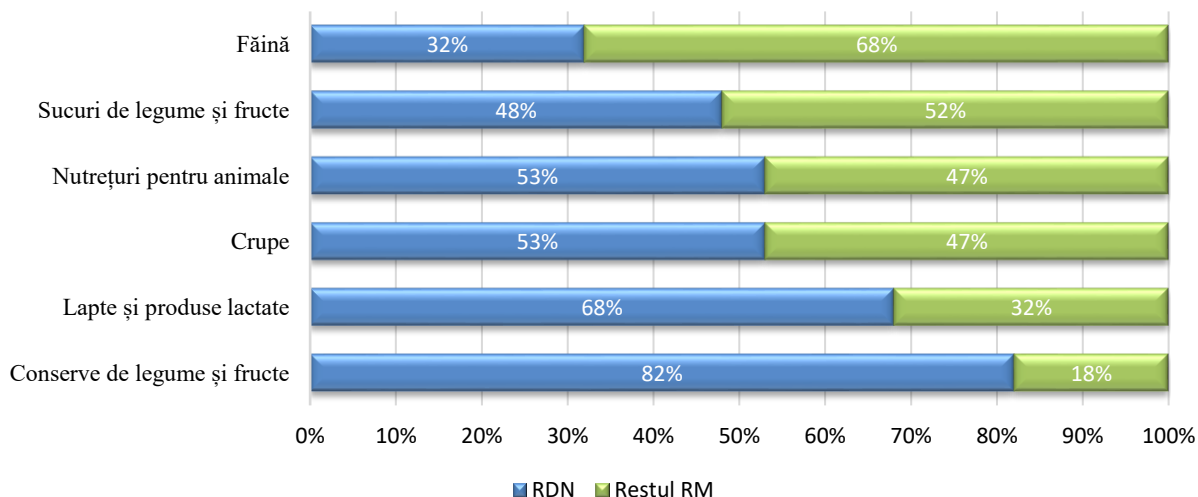
Evoluția volumului producției livrate în RDN

Din punct de vedere al producției industriale RDN contribuie în plan național cu:

- 49% la extragerea de pietriș, prundiș, bolovani și silex (Soroca, Briceni, Edineț, Rîșcani);
- 82% la producerea conservelor de legume și fructe (Soroca, Edineț, Briceni);
- 68% la producerea produselor lactate (Bălți, Florești, Rîșcani, Soroca);
- 53% la producerea crupelor (Bălți);
- 53% la poducerea nutrețurilor pentru hrana animalelor (Florești).
- 48% la producerea de sucuri de legume și fructe (Edineț, Soroca)
- 32% la făină (Drochia, Fălești)

Principalele produse alimentare produse în RDN, 2018

Este de menționat că pe ansamblul anilor 2009-2018 a scăzut aportul regiunii în plan național la fabricarea mai multor feluri de produse alimentare, și anume:

- la producerea mezelurilor de la 30% în anul 2009 la 15% în anul 2018;
- la fabricarea făinii de la 40% până la 32% în perioada anilor 2009-2018;

Totodată a crescut aportul la:

- preluarea și conservarea fructelor de la 45% în anul 2009 la 82% în anul 2018;
- sucuri și legume de fructe de la 21% în anul 2009 la 48% în anul 2018.

Acest fapt poate fi explicat prin diversificarea economică care se produce și în alte regiuni ale țării, fapt ce, pe de o parte, slăbește avantajele competitive ale regiunii, pe de altă parte, o avantajează.

4.5.2. Agricultură

Agricultura reprezintă un sector important în economia regiunii. Datorită condițiilor climatice favorabile RDN are un potențial agricol semnificativ reflectat, în special, de producția și randamentele la culturile vegetale.

Conform rezultatelor RGA 2011, suprafața agricolă utilizată reprezintă 95% din suprafața totală a exploatațiilor agricole din regiune (751,1mii ha) și circa 39% - la nivel de țară, fapt ce relevă potențialul deosebit de creștere a volumului producției agricole, potențial care trebuie mult mai bine valorificat.

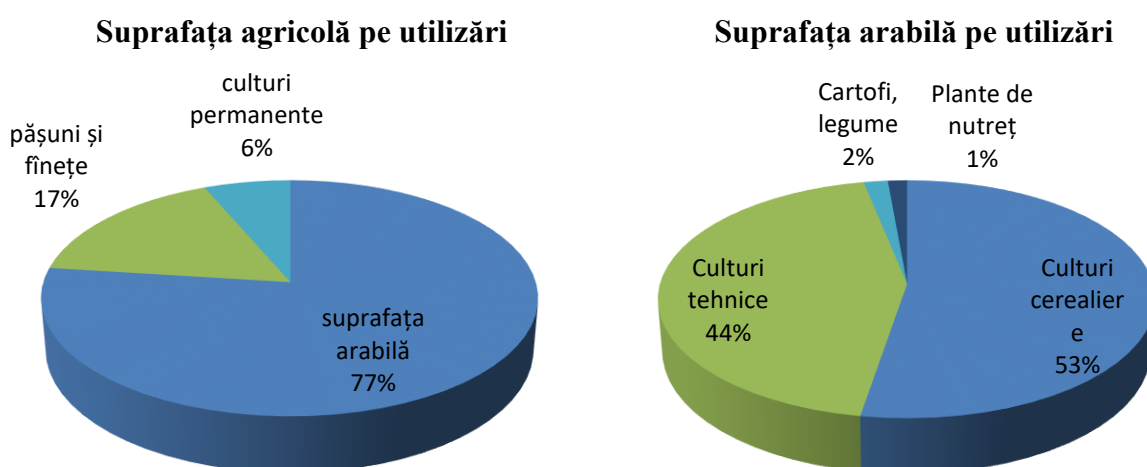
Structura pe categorii de folosință a suprafeței agricole utilizate situează RDN printre regiunile cu un ridicat potențial de producție agricolă, având în vedere ponderea terenului arabil în total suprafața agricolă utilizată (77%), având și cea mai mare pondere în suprafața terenului arabil pe țară (40,6%).

Modul de folosință al terenului agricol, în anul 2011 (recensământul agricol 2011), se prezintă astfel:

- 575.301,42 ha reprezintă teren arabil (77%);
- 127.821,42 ha reprezintă pășuni și finețe (17%);
- 47.948,44 ha reprezintă culturi permanente (6%).

În structura de producție a ramurii agricole sectorul producției vegetale este predominant, deținând 70%, și 30% reprezintă sectorul producției zootehnice.

Din totalul suprafeței arabile cultivate ponderea cea mai mare o dețin cerealele cu 52,65%, urmate de culturile tehnice cu 44,17%. Alte suprafețe sunt cultivate de cartofi, legume și plante de nutreț.

Principalele produse agricole vegetale cultivate în RDN sunt: cereale, sfecla de zahăr, floarea soarelui, cartoful, legume, fructe. Producția agricolă vegetală înregistrează variații calitative și cantitative de la un an la altul, din cauza randamentului sensibil la condițiile climatice și pe seama utilizării unor tehnologii învechite, neaplicării mixului adecvat de input-uri (semințe, îngrășăminte, pesticide, irigații), ceea ce afectează drastic producția agricolă.

Din punct de vedere al producției agricole RDN se plasează pe locul 1 la producția de sfeclă de zahăr, cultivând 96% din recolta globală la nivel național. De asemenea regiunea contribuie cu 99% la producția națională de soie, cu 84% la producția de cartofi și cu circa 40% la producția națională de floarea soarelui și de culturi cerealiere.

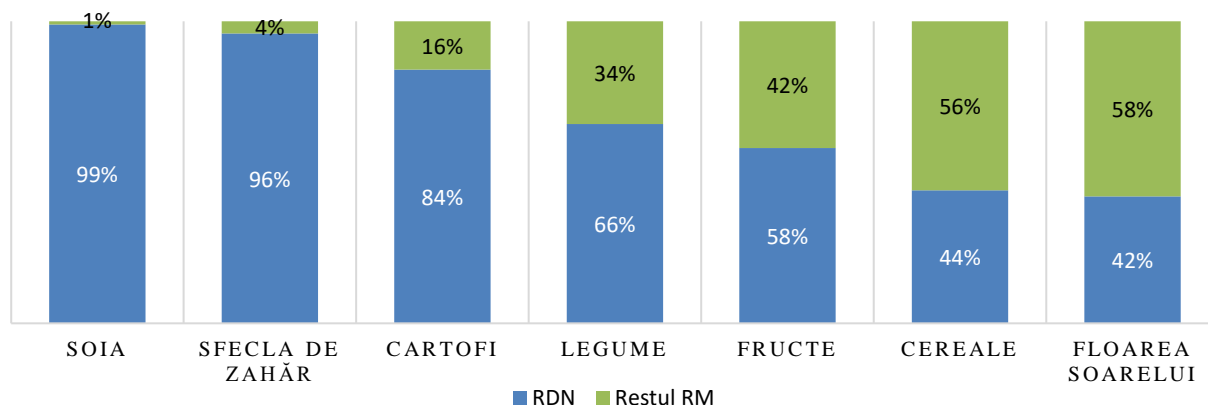
Volume semnificative a culturilor nominalizate înregistrează raioanele Drochia, Florești, Dondușeni, Briceni.

Datorită solurilor fertile și climei favorabile RDN are avantaje semnificative și în cultivarea fructelor și legumelor.

Producția globală de fructe și pomușoare a constituit în anul 2018 circa 58% din producția globală la nivel național, principalii cultivatori fiind raioanele Soroca, Briceni, Ocnîța, Dondușeni, Edineț.

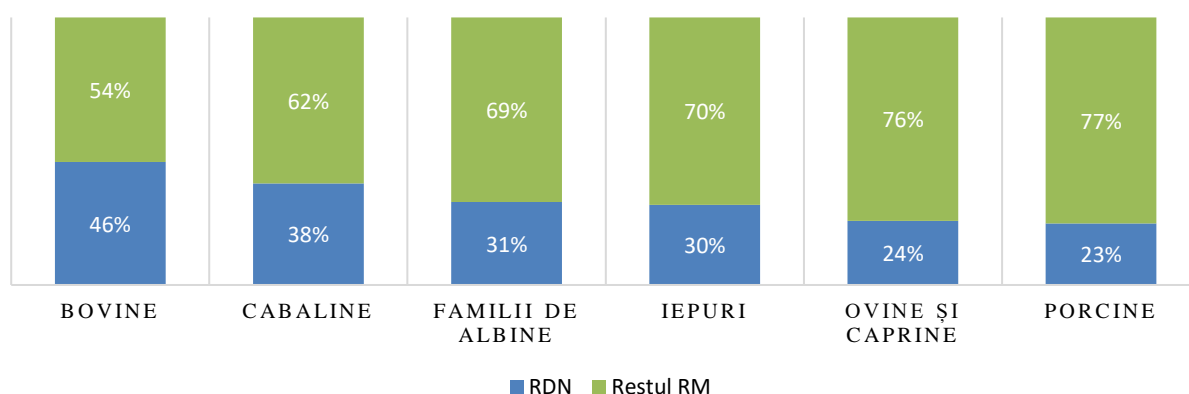
Producția de legume de câmp a înregistrat o pondere de 66 la sută la nivel național, cele mai mari aporturi fiind aduse de raioanele Briceni, Soroca, Ocnîța și Edineț.

Recolta principalelor culturi agricole în RDN, 2018

Sectorul zootehnic al regiunii este reprezentat prin activitatea de creștere a bovinelor, porcilor, ovinelor, caprinilor, iepurilor și albinilor. În anul 2018 față de anul 2009 efectivele de bovine, porcine, ovine și caprine au scăzut respectiv cu aproximativ 25%, 9 și 12%. Creșteri considerabile înregistrează efectivele de iepuri și albine, respectiv cu 93% și 79%. Cu toate acestea, creșterea bovinelor se menține printre cele mai importante activități în RDN.

Performanțe obținute în sectorul zootehnic în RDN, 2018

Cele mai mari efective de bovine se cresc în Edineț (13%), Rîșcani (11%) și Drochia (10%) din total regional; porcine în Florești (14,40%), Rîșcani (12,53%) și Briceni (12,06%) din total regional; ovine și caprine în Fălești (20,10%), Sîngerei (15,41%) și Florești (11,16%) din total regional; ieपुरi în Sîngerei (26%), Soroca (11,3%), Edineț (10,8%), Rîșcani (10,1%); familii de albine în Edineț (13%).

4.5.3. Turism

Potențialul turistic al RDN este foarte bogat și variat. Resursele turistice ale regiunii sunt divizate în resurse turistice de origine *naturală* și *antropică*, ambele tipuri de resurse sunt impresionante din punct de vedere cantitativ, structural și atractiv.

Resursele turistice de origine *naturală* ale Regiunii de Dezvoltare Nord sunt determinate de resurse de origine geologică, climatică, hidrologică, floristică și faunistică.

Structura geologică este complexă, ceea ce determină și un potențial turistic geologic bogat, cu prezența unor obiective inedite. Aceasta este reprezentată de peșteri, recife, grote, aflorimente (deschideri geologice), obiecte paleontologice, unele dintre ele fiind unice în Europa. Cele mai importante obiective turistice sunt peșterile și toltrele.

Resursele turistice antropice se delimitează în două categorii mari: a) edificii și instituții cu atracție turistică; b) activități și evenimente cu atracție turistică. Numărul total al obiectelor turistice din Regiunea de Dezvoltare Nord, incluse în Registrul Monumentelor de importanță națională și locală, de către Ministerul Culturii al R. Moldova, este de peste 1800, ceea ce reprezintă peste 1/3 din totalul lor pe republică. Aceste sunt repartizate pe unitățile administrativ-teritoriale ale regiunii, după cum urmează în tabelul 16.

Tabelul 10. Numărul monumentelor de importanță locală și națională pe unități administrativ-teritoriale în RDN

Unități administrativ-teritoriale	Numărul de obiecte turistice antropice
1. Briceni	192
2. Donușeni	18
3. Drochia	128
4. Fălești	181
5. Florești	193
6. Glodeni	161
7. Edineț	263
8. Ocnîța	22
9. Rîșcani	111
10. Sîngerei	304
11. Soroca	244
Total	1817

Sursa: Registrul monumentelor de importanță națională și locală din R. Moldova

Acestea sunt divizate în mai multe tipuri: a) istorico-arheologic; b) religios (confesional); c) cultural și sportiv; d) tehnico-economic; e) turistic propriu-zis; f) etnografic; g) activități umane (tabelul 2).

Tabelul 11. Potențialul turistic antropoc al RDN

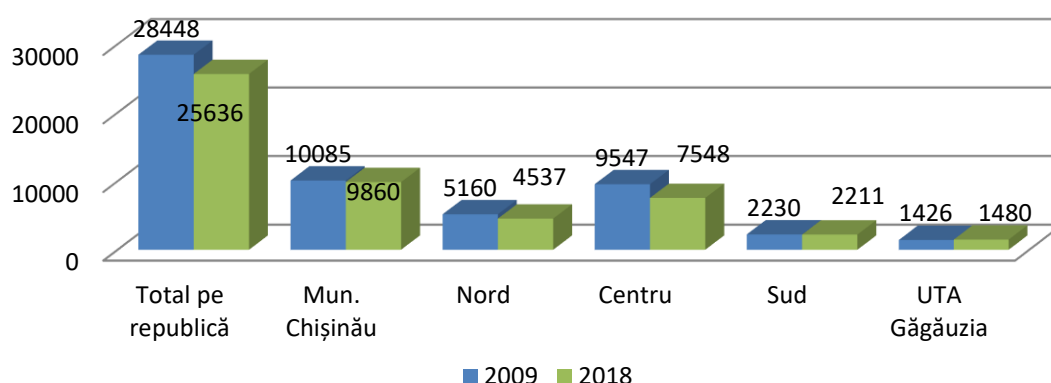
Tipuri de potențial turistic antropoc	Principalele elemente
ISTORICO-ARHEOLOGIC	Așezări arheologice, monumente istorice, tumuli, necropole cetăți, cetățui etc.
RELIGIOS (CONFESIONAL)	Biserici, mănăstiri, sinagogi, catedrale, cimitire, troițe
ETNO-CULTURAL ȘI SPORTIV	Muzee, teatre, biblioteci, case memoriale, conace boierești, monumente și colecții de artă (sculpturi, picturi, statui, plăci comemorative); etnografie și folclor (creație artistică populară, manifestări tradiționale, tehnica populară), universități stadioane, etc.
TEHNICO-ECONOMIC	Obiective economice cu funcție turistică: întreprinderi, apeducte, lacuri de acumulare, turnuri, sediile ale unor firme și instituții, expoziții economice.
TURISTIC propriu zis	Parcuri de recreere, parcuri de agrement etc.
ETNOGRAFIC	Ocupații și meșteșuguri tradiționale; obiceiuri, port, jocuri și cântece populare; arhitectura, instalațiile tehnice și așezările tradiționale, etc.
ACTIVITĂȚI UMANE	Tîrguri, expoziții, hramuri, pelerinaje religioase, festivaluri artistice, sărbători, manifestări sportive, etc.

Sursa: Prelucrare după Registrul Monumentelor din R. Moldova

În cele ce urmează este prezentată situația activității sectorului Turism în regiune.

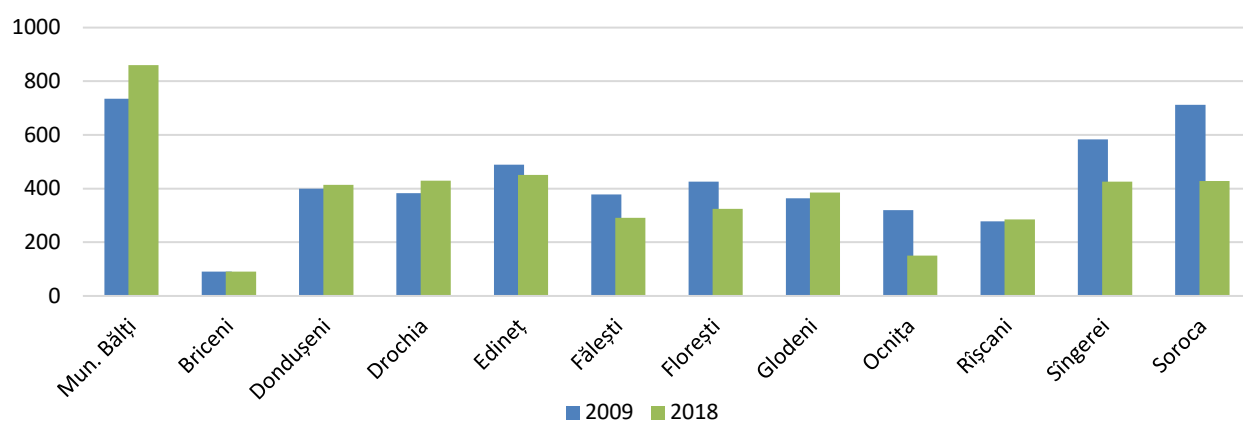
La nivelul anului 2018 capacitatea de cazare în regiune a fost de 4.537 locuri-pat, plasîndu-se pe locul 3 în plan național, după mun. Chișinău și RDC, cu un procent de 18% din total capacitate de cazare. Privind evoluția capacității de cazare, în intervalul de timp 2009-2018, RDN a înregistrat o scădere a capacității de cazare turistică cu 623 de locuri, urmînd trendul existent la nivel național.

Capacitatea cazare turistică existentă pe regiuni de dezvoltare, locuri-pat

Orașele cu capacitatea cea mai mare de cazare a turiștilor în RDN sunt Bălți, Sîngerei, Drochia, Edineț și Soroca. Este de menționat, că semnificativ a scăzut capacitatea de cazare în raionul Soroca de la 712 locuri-pat în anul 2009 la 428 locuri-pat în anul 2018.

Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică cu funcții de cazare în RDN, locuri-pat

Dintre cele 45 structuri de cazare, înregistrate în regiune în anul 2015, cele mai multe sunt reprezentate de hoteluri (24 hoteluri la nivel regional) și tabere de vacanță (15 unități la nivel regional). Dintre acestea, 10 structuri de cazare sunt amplasate în mun. Bălți.

Unitățile de cazare aflate în minoritate sunt reprezentate de: pensiuni turistice, vile turistice, structuri de îngrijire, pensiuni agroturistice.

În anul 2015, în unitățile de primire a turiștilor s-au înregistrat 24.479 de turiști, valoarea menționată reprezentând circa 9% din totalul național al turiștilor. Dintre acestea, 20.571 au fost turiști rezidenți (84% din total), în timp ce doar 3.908 au fost turiști nerezidenți (16% din total).

Astfel, localitățile, care au atras cel mai mare număr de turiști în anul 2015, sunt: mun. Bălți (10.354 de cazări, 42,3% din totalul celor înregistrate la nivel regional), or. Edineț (2323 de cazări, sau 9,5% din totalul celor înregistrate la nivel regional).

În ceea ce privește evoluția numărului de turiști cazați în structurile de cazare, în perioada anilor 2011-2015 se remarcă o creștere a frecvenței hotelurilor și pensiunilor agroturistice, în timp ce în celelalte tipuri de structuri de primire turistică se înregistrează o scădere considerabilă.

Tabelul 12. Structurile de primire turistică colective în RDN

	Număr turiști		Ponderea, %	
	2011	2015	2011	2015
Hoteluri	12736	13110	46	54
Pensiuni turistice	2768	1394	10	6
Pensiuni agroturistice	14	16	0	0
Structuri de îngrijire	335	150	1	1
Tabere de vacanță	11284	9386	41	38
Hoteluri apartament	269	278	1	1
Vile turistice	328	136	1	1
Total	27734	24479	100	100

Repartizarea fluxurilor de vizitatori străini este de circa 59% din România și UE, 31% din Ucraina și alte țări CSI și câte 5% le revin vizitatorilor din Asia și America. În topul primelor 10 țări, care generează turiști pentru RDN, după frecventarea structurilor de primire turistică, în anul 2015, se plasează: Ucraina, România, Rusia, Germania, SUA, Serbia, Italia, Polonia, Letonia, Turcia.

Numărul de înnoptări ale turiștilor la structurile de primire turistică colective de pe teritoriul RDN a înregistrat în anul 2015 - 134 mii de înnoptări, cu 23,4% mai puțin decât în anul 2011.

În ceea ce privește durata medie de ședere a unui turist, aceasta a fost, în anul 2015, de 7,9 zile/turist, fiind peste media națională (6,4 zile/turist). Durata medie de ședere a turiștilor autohtoni a fost de 8,2 zile, iar a celor străini de 2,2 zile. Prin urmare, putem afirma, că specificul regiunii este turismul de odihnă, preponderent pentru turiști autohtoni.

În concluzie putem menționa, că RDN are un patrimoniu turistic de excepție. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unor trasee turistice naționale și internaționale, promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar atrage numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la dezvoltarea economică și socială a regiunii. Există multe areale care reprezintă interes turistic și care ar putea fi valorificate dacă autoritățile locale ar avea o conexiune mai strânsă cu tur-operatorii privați în vederea dezvoltării ofertelor corespunzătoare.

În vederea promovării turistice, este necesară, în primul rând, sistematizarea informației despre potențialul turistic al RDN, în special în contextul posibilității de dezvoltare a unor rute turistice.

4.5.4. Servicii și comerț

Sectorul serviciilor în regiune este în continuă creștere și este reprezentat în principal de un număr mare de companii din sectorul comerțului angro și cu amănuntul și servicii cu plată prestate populației. Specifice pentru RDN sunt prestările de servicii în domeniile : reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de transport, tîmplării, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole, hoteluri și restaurante, etc. În regiune este dezvoltată rețeaua de instituții financiare, reprezentată de bănci comerciale, organizații de microfinanțare și asociații de economie și împrumut. În cadrul infrastructurii de suport a businessului în regiune activează asociații de business și centre de training și consultanță.

În numărul total de întreprinderi din sfera serviciilor ponderea cea mai mare o dețin companiile din sectorul *Comerț cu amănuntul și ridicata*, aici fiind angajat cel mai mare procent de salariați. Tot sectorul Comerțul contribuie cu cea mai mare cotă la formarea venitului din vânzări din sectorul Servicii.

Comerțul cu amănuntul în regiune este efecuat în baza unităților comerciale existente: magazine, gherete, farmacii, pavilioane, buticuri, stații de alimentare cu petrol. La data de 01.01.2018 în regiune activau 2035 de unități comerciale, cu 804 de unități mai puțin față de anul 2009.

Tabelul 13. Numărul unităților de comerț cu amănuntul în RDN

	2009		2018	
	Nr. unități	Suprafața, mp	Nr. unități	Suprafața, mp
Magazine	2839	185088	2035	188346
Chioșcuri	376	-	243	-
Farmacii	280	10781	134	5576
Pavilioane	131	3671	87	2254
Secții de mărfuri	-	-	194	6169
Stații de alimentare cu petrol	135	-	31	-

Un rol important în economia regională îl au *Sectoarele Transport și comunicații, Învățământul, Sănătatea și asistența socială*. Analiza acestor sectoare este prezentată în capitolele ce urmează.

4.6. Zonele economice libere. Parcurile industriale

RDN este caracterizată de o infrastructură de sprijin a afacerilor bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară desfășurării activităților de producție și care asigură creșterea nivelului de dezvoltare a localităților unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației. În prezent, la nivelul RDN există 3 zone economice libere, 3 parcuri industriale funcționale și 3 incubatoare de afaceri (vezi Anexa 4).

Zonele Economice Libere (ZEL). În Republica Moldova activitatea ZEL este reglementată de Legea nr.440 din 27.07.2001, potrivit căreia, ZEL sunt părți ale teritoriului vamal, separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sunt permise genuri de activități de întreprinzător, în condițiile legii. Aceste zone oferă companiilor mari, orientate spre desfacerea pieței în afara țării, un șir de avantaje, acestea beneficiind de un regim fiscal și vamal special, care se caracterizează prin acordarea permanentă a unor reduceri la taxe. În prezent, pe teritoriul RDN activează 2 zone libere și o zonă cu statut special.

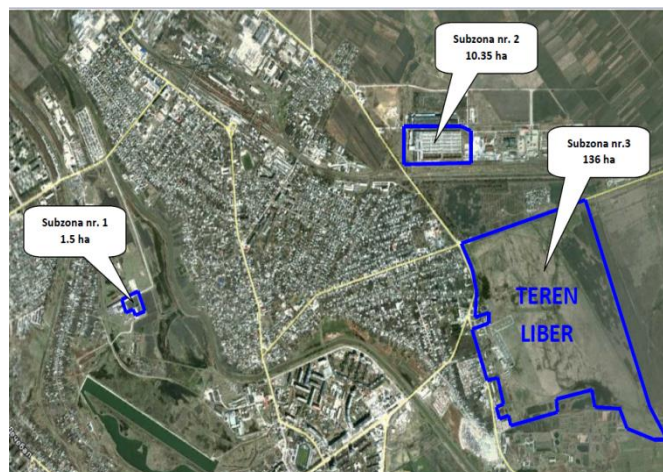
Zona economică liberă "Bălți".

ZEL "Bălți" a fost înființată prin Legea Parlamentului RM nr.26 din 04.03.2010 pentru o perioadă de 25 de ani. Are o suprafață totală de circa 250,00 ha și este compusă din 11 subzone amplasate în toate regiunile de dezvoltare a țării (Bălți, Strășeni, Căușeni, Orhei, Cahul).

În RD Nord sunt amplasate 3 subzone, cu o suprafață totală de 148,8 ha.

Localizare:

- ✚ Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova, mun. Bălți;
- ✚ 130 km de la Chișinău, capitala Republicii Moldova;
- ✚ 65 km de la granița cu România (UE) vama Sculeni;
- ✚ 120 km de la frontiera cu Ucraina, vama Otaci.

Suprafața subzonei nr.1 acoperă 2,02 ha și este utilizată pe deplin de către compania ”DRAEXLMAIER AUTOMOTIVE” SRL. Subzona este dotată cu toate tipurile de utilități. Activități desfășurate: producerea cablurilor electrice pentru industria automotive.

Subzona nr.2, cu o suprafață de 10,35 ha, este valorificată de către aceeași companie și furnizorii acesteia și desfășoară aceleași tipuri de activități ca și prima subzonă.

Subzona nr.3 este constituită pe un teren liber cu o suprafață consolidată de 136 ha, dintre care 110 ha cu regim de zonă liberă, iar 26 ha cu regim general, ceea ce permite implementarea proiectelor investiționale complexe. Infrastructura existentă: Energie electrică 10kV, Gazoduct de presiune înaltă, Apeduct Canalizare, Rețea de fibră optică pentru transferul de date.

Cu toate că ZEL Bălți este una dintre cele mai ”tinere” zone, aceasta a reușit să-și facă deja resimțită contribuția la nivelul întregii economii, în primul rând la numărul de locuri de muncă noi create și investițiile efectuate, dar și la volumul producției industriale fabricate și a exporturilor.

ZAL PP „Otaci-Business”

ZAL PP ”Otaci-Business” a fost creată prin Legea Republicii Moldova nr.1565-XIII de la 26 februarie 1998 “Cu privire la antreprenorialul liber “Parcul de producție “Otaci-Business” pe un termen de 25 de ani și este constituită din 2 subzone, cu suprafața totală de 32,17 ha.

Localizarea:

- ✚ Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova, or. Otaci, r-nul Ocnița;
- ✚ 220 km de la Chișinău, capitala Republicii Moldova;
- ✚ 100 km de la mun. Bălți;
- ✚ 100 km de la granița cu România (UE) vama Sculeni;

- ✚ 0,5 km de la frontiera cu Ucraina, punct de trecere Vălcineț.
- ✚ Acces la traseul național la o distanță de 0,5 km de ZEL „Otaci-Business”

Printre activitățile desfășurate în zona liberă sunt producerea ambalajului din plastic și fabricarea articolelor de confecții. Pe lângă producția industrială, rezidenții practică și genuri auxiliare de activitate (activitate de arendă, servicii comunale).

Zona este dotată cu următoarele tipuri de utilități de infrastructură: Linie electrica de tensiune inalta (10kw); 4 transformatoare cu capacitatea de 630kw; 4 transformatoare cu capacitatea de 400kw; Apeeduct / canalizare; Conducta gaz de presiune inalta / medie; Drumuri interioare de acces asfaltat; Iluminat stradal pe caile de acces; Cale ferata; Parcare pentru autocamioane; Retea fibra optica (Internet / telefonie fixa); Terenuri pentru constructii; Spatii de productie / oficii.

Zonă cu statut special Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Aeroportul Internațional Liber (AIL) a fost înființat prin legea Parlamentului RM nr.178-XVI din 10.07.2008 cu privire la Aeroportul Liber Internațional ”Mărculești”. Aeroportul Liber a fost întemeiat pe termen de 25 ani în scopul accelerării dezvoltării transporturilor aeriene, serviciilor aeronautice, producerii industriale orientată spre export și a activității comerciale externe.

Suprafața aeroportului este de 265,295 ha, compus din teritoriul aerodromului (205,59457 ha) și teritoriul de dezvoltare (59,6395 ha).

Localizarea:

- ✚ Regiunea de Dezvoltare Nord, s. Lunga - la Sud, or. Mărculești - la Est, s. Gura Căinarului, s. Prajila - la Vest
- ✚ 28 km de la mun. Bălți
- ✚ 150 km de la mun. Chișinău - capitala Republicii Moldova;
- ✚ 100 km de la granița cu România (UE), vama Sculeni;
- ✚ 45 km de la frontiera cu Ucraina.
- ✚ 1 km de la nodul de cale ferată Mărculești
- ✚ 1 km de la baza petrolieră cu capacitatea de 14 000 tone
- ✚ 2 km de la instalații frigorifice cu capacitatea de 1 500 tone.

Rezidenții Aeroportului Liber Internațional au dreptul de a efectua următoarele activități: prestarea serviciilor de deservire la sol și de transport aerian ; comerțul cu ridicata, cu excepția mărfurilor excluse din circuitul civil ; producția industrială a mărfurilor ; procesarea producției

agroalimentare ; sortarea, ambalarea, marcarea și alte asemenea operațiuni cu mărfurile tranzitate prin Aeroportul Liber.

Parcuri industriale. În contextul globalizării și a liberalizării comerțului, parcurile industriale (PI) sunt văzute ca un instrument al dezvoltării industriale la nivel local. Prin gruparea în parcuri industriale, firmele mici, mijlocii sau chiar și cele mari pot obține o serie de avantaje de pe urma accesului la infrastructură, realizând economii la investițiile în activele corporale fixe, având acces la o piață a muncii calificată, la facilități de cercetare, educaționale și la alte inputuri. În RDN sunt amplasate 3 Parcuri industriale, și anume:

PI "Răut" din mun. Bălți a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.526 din 11.07.2013 Cu privire la acordarea titlului de parc industrial Societății pe Acțiuni "Răut" pe un termen de 30 de ani. Întreprinderea administratoare a parcului industrial "Răut" este S.A. "Răut", amplasat în mun. Bălți pe un teren cu suprafața de 9,51873 ha, proprietate publică a mun. Bălți.

PI „Răut” este o platformă de dezvoltare a întreprinderilor de producere, în special, în domeniul industriei automobiliste, industriei constructoare de mașini și TIC. Întreprinderile rezidente desfășoară activități în domeniul prelucrării metalelor, echipament hidroacustic, electronic, piese din cauciuc și mase plastice, servicii.

Parcul beneficiază de următoarele utilități: conducte de apă/canalizare, energie electrică, gaz, telecomunicații, salubritate/evacuarea deșeurilor.

PI "Edineț" a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.666 din 02.09.2013 cu privire la acordarea titlului de parc industrial SRL „ECO-GARANT” și modificarea destinației unui teren. Parcul este amplasat în or. Edineț, pe un teren cu suprafața de 17,8989 ha, proprietate publică a or. Edineț, cu ieșire nemijlocită la drumul internațional M14 Chișinău - Cernăuți și ieșire la drumul european E583, la distanța de 63 km până la calea ferată din Otaci, la o distanță de circa 70 km de Aeroportul Internațional „Bălți”, la o distanță de circa 98 km de Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” din apropierea or. Florești. Distanța de la terenul destinat Parcului Industrial până la Portul Liber Internațional „Giurgiulești” constituie circa 463 kilometri.

Pe terenul Parcului Industrial din Edineț domeniile de producție și de servicii vor fi preponderent următoarele: industria textilă și de confecții; prelucrarea pielii și fabricarea încălțămintei; producerea de mobilier; fabricarea de mașini și echipamente; producerea echipamentelor electrice și electrotehnice; industria auto; transporturi și comunicații (depozitare, prelucrare, ambalare).

PI „Bioenergagro”, a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.1172 din 21.12.2010 cu privire la acordarea titlului de parc industrial Societății cu Răspundere Limitată „Bioenergagro”. Parcul este

amplasat în satul Țarigrad, raionul Drochia, pe terenul cu suprafață de 13,49 ha și este proprietate privată a întreprinderii SRL „Bioenergagro”.

Deși PI „Bioenergagro” a primit titlul de parc industrial, totuși, pînă în acest moment, nu s-a reușit să se atragă investiții pentru a conecta PI la utilitățile publice și a-l face funcțional.

În prezent, societatea duce tratative cu partenerii privind inițierea finanțării următoarei etape a proiectului precum construirea infrastructurii tehnice și de producție.

Ca spații disponibile pentru amplasarea platformelor industriale în regiune, există încă două locații pentru care au fost elaborate studii de fezabilitate, privind crearea Parcului Industrial pe teritoriul întreprinderilor, și anume:

S.A. „Uzina de mașini de salubritate din Fălești”, cu statut de parc industrial, este amplasată în zona industrială a or. Fălești cu o suprafață de circa 13,2 ha.

Întreprinderea dispune de :

- Bloc administrativ – 615,9 m.p.
- Hale de producere – 41268 m.p.
- Forjerie și Turnătorie – 6258,6 m.p.
- Depozit – 3670 m.p.
- 2 puncte de pompare a apei – 325 m.p.
- Punct de comprimare – 490 m.p.
- Alte încăperi auxiliare.

Întreprinderea este amplasată în imediata vecinătate a drumului național R17, la 1,6km de la drumul național R16, care face legătură cu punctul de trecere a frontierei, Sculeni (33 km), și la 2,35 km de la stația Fălești a căii ferate.

Pentru facilitarea activității operaționale dispune de o linie de cale ferată de 1,5 km ce face legătură cu Calea Ferată a RM.

Punctul de conectare la sistemele de aprovizionare cu gaz natural se află la distanță de 1,2 km. Are acces la apă și canalizare.

Cu suportul financiar al Băncii Mondiale și al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, pe teritoriul S.A. „Uzina de mașini de salubritate din Fălești” a fost elaborat studiul de fezabilitate privind crearea Parcului Industrial pe teritoriul întreprinderii.

PI Zonei economice Libere "Bălți". Crearea parcului industrial pe teritoriul subzonei nr.3 a ZEL „Bălți”, cu o suprafață medie 2,5 – 5 mii m.p., la moment se află la etapa inițială de dezvoltare. Scopul creării PI în cadrul ZEL „Bălți” este intensificarea atractivității investiționale în baza utilizării posibilităților existente, incluzând regimul facilitat dublu al PI și ZEL ”Bălți”. Parcul va avea o infrastructură proprie, care va asigura utilitățile necesare funcționării rezidenților.

Incubatoare de afaceri. Alături de zonele economice libere și parcurile industriale în categoria structurilor de afaceri se includ și incubatoarele de afaceri (IA) care au rolul de a facilita progresul noilor afaceri în mod special în faza de lansare a acestora. În RDN își desfășoară activitatea 3 incubatoare de afaceri, inclusiv:

IA din Soroca - instituție publică fondată de Consiliul Raional Soroca în anul 2009, având ca misiune susținerea antreprenorilor începători din regiune, oferirea rezidenților săi, în mod gratuit, instruire în domeniile de maxim interes pentru activitatea practică a antreprenorilor, consultanță în rezolvarea problemelor cu care aceștia se confruntă și punerea la dispoziție infrastructura de care dispune, pentru dezvoltarea mai bună a afacerii lor.

Facilități de infrastructură și servicii oferite: spații de lucru echipate cu o gamă completă de sisteme de comunicații (internet, linii de telefonie fixă, fax), inclusiv sisteme de securitate și servicii de pază, acces la sala de conferințe, consultanță individuală, cursuri de instruire în afaceri, acces la finanțe, acces la baza de date cu clienți potențiali, facilitarea încheierii de parteneriate locale, regionale și naționale, asistență tehnică.

Producere: confecții, producerea mobilei din lemn natural, tipografie, producerea sucului natural din legume și fructe, producerea suvenirilor

Servicii - exportul de fructe și legume, amenajarea terenurilor aferente, publicitate, printare, foto-video, salon de fitness, servicii juridice, editarea ziarului, lucrări de reparații interne și externe, servicii în domeniul alimentației publice.

IA din Sângerei – instituție publică fondată de Consiliul Raional Sângerei, ce oferă servicii de suport și consultanță în afaceri întreprinderilor inovatoare aflate la început de activitate. Incubatorul a fost deschis în anul 2013 cu sprijinul ODIMM în concordanță cu prioritățile Guvernului RM de creare a infrastructurii de suport în afaceri adecvate necesităților mediului de afaceri, în deosebi din zonele rurale, cu suportul financiar al Uniunii Europene, în baza Matricei de Politici pentru Programul de suport Sectorial „Stimularea Economică în Zonele Rurale”.

Facilități de infrastructură și servicii oferite: arenda de spații la preț redus, servicii de consultanță în afaceri, contabilitate, consultanță juridică, organizarea conferințelor și seminarelor, analiza de piață pentru fezabilitatea afacerilor, suport financiar prin intermediul Fondului Revolving, acces

gratuit la baza națională de informații în afaceri, match-making pentru afaceri, facilitarea accesului la clienți și parteneri, prin intermediul Rețelei Incubatoarelor de Afaceri din Moldova.

Firmele beneficiază de birouri dotate și utilate, suport consultativ și servicii de consultanță, precum și de susținere financiară în termeni de plăți limitate pentru utilități, internet, chirie, împrumuturi financiare fără dobândă etc.

IA din satul Larga, raionul Briceni - Instituție publică creată în anul 2013 în rezultatul implementării proiectului de dezvoltare regională „Inaugurarea incubatorului de afaceri din comuna Larga - un factor important în activitatea privind măsurile active de ocupare a tineretului din regiune”, implementat de ADR Nord din sursele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională.

În cadrul incubatorului, întreprinderile beneficiază de birouri dotate și echipate, servicii de consultanță, precum și suport consultativ la achiziționarea echipamentului etc. De asemenea, în cadrul incubatorului de afaceri sunt organizate instruirii, cursuri de pregătire, întâlniri cu tinerii din regiune - promovarea interesului față de deschiderea unor afaceri.

Analiza SWOT Economie

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Structura economiei	
<ul style="list-style-type: none"> - Evoluția demografică pozitivă a mediului de afaceri. - Infrastructura de afaceri dezvoltată și funcțională (3 ZEL, 3 PI) - Spații de producție disponibile, inclusiv condiții pentru dezvoltarea antreprenoriatului. - Evoluția pozitivă a veniturii din vânzări - Creșterea productivității în toate sectoarele - Rolul ascendent al IMM în structura economică - Mun. Bălți – principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial - Creșterea potențialului semnificativ de influență a or. Edineț și Soroca la nivelul regiunii. 	<ul style="list-style-type: none"> - Structură economică tradițională în care domină comerțul și agricultura - Profitabilitate scăzută a întreprinderilor - Productivitate scăzută în toate ramurile, cu precădere în agricultură - Număr redus de IMM-uri în zonele defavorizate și în mediul rural - Ponderea încă mare a sectorului agricol în economia urbană (orașele mici ar trebui să dezvolte industria de prelucrare)
Investiții	
<ul style="list-style-type: none"> - Creșterea investițiilor (în general) - Incubatoare de afaceri dezvoltate (Larga BR, Soroca, Balti, Sîngerei) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivel scăzut al investițiilor în termeni nominali - Infrastructura fizică insuficient dezvoltată ca impediment pentru dezvoltarea regională și atragerea de investiții - Participarea slabă al autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale - Disparitate intraregională în atragerea investițiilor
Inovație, Cercetare și Dezvoltare	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența potențialului științific calificat - Existența Institutului de Cercetări pentru culturile de câmp Selecția - Existența parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare - Pregătirea tinerilor cercetători prin doctorat și 	<ul style="list-style-type: none"> - Conexiunea slabă între cercetare, educație și mediul de afaceri - Dotarea insuficientă a structurilor de cercetare existente cu infrastructură performantă de cercetare

postdoctorat.	
Industria	
<ul style="list-style-type: none"> - Potențial industrial relativ diversificat - Producție fabricată și realizată în creștere - Resurse de materii prime (materiale de construcții, produse agroalimentare) - Industria de producere și prelucrătoare ca generatoare de locuri de munca 	<ul style="list-style-type: none"> - Existența unor spații de producție nefolosite. - Scăderea aportului regiunii în plan național la fabricarea mai multor feluri de produse alimentare
Agriultura	
<ul style="list-style-type: none"> - Preponderența suprafeței agricole. Bonitatea pământului înaltă. - Diversitatea produselor agricole cultivate. - Existența industriei de procesare a materiei prime agricole. - RDN – lider național în ponderea producției agricole 	<ul style="list-style-type: none"> - Degradarea pământului din cauza nerespectării asolamentului și tehnologiilor învechite. - Sectorul zootehnic în regres. - Uzura fizică și morală înaltă a utilajelor agricole.
Turism	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența potențialului turistic (infrastructura hotelieră relativ dezvoltată, zone natural atractive, obiecte istorice) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivel scăzut de dezvoltare a turismului regional
Servicii și comerț	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența unei game largi de servicii - Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la Internet - Sporirea continuă a vânzărilor de mărfuri 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarife înalte la serviciile prestate populației - Volumul insuficient de mărfuri autohtone pe piața internă de consum. - Nivelul insuficient de pregătire profesională a persoanelor încadrate în comerț și servicii. - Preponderența sectorului Comerț
OPORTUNITĂȚI	RISURI
Structura economiei	
<ul style="list-style-type: none"> - Posibilitatea dezvoltării afacerilor inovatoare prin accesarea la diferite programe de finanțare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fiscalitatea împovărătoare - Dependența de importul resurselor energetice - Invadarea pieței cu produse de import - Piața de desfacere joasă
Investiții	
<ul style="list-style-type: none"> - Politica statului orientate spre integrare europeană 	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa climatului investițional favorabil pentru investitori - Posibilitățile reduse ale statului în domeniul finanțării investițiilor în infrastructură
Inovație, Cercetare și Dezvoltare	
<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea politicii (cadrele strategice) de inovare de și transfer tehnologic în regiune - Posibilitatea participării cercetătorilor din RDN la noul program cadru pentru cercetare al UE (Orizont 2020). - Creșterea ponderii companiilor cu capital străin 	<ul style="list-style-type: none"> - Plecarea celor mai buni cercetători la Chișinău și peste hotarele țării - Învechirea infrastructurii de cercetare.
Industria	
<ul style="list-style-type: none"> - Piețe de desfacere UE 	<ul style="list-style-type: none"> - Utilaj învechit
Agriultura	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența piețelor de capital și investiționale pentru sectorul agricol. - Posibilități de practicare a agriculturii ecologice. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prețuri ridicate pentru achiziționarea de mașini, utilaje agricole, semințe, îngrășăminte, lucrări agricole. - Migrația tinerilor din mediul rural - Nivel ridicat al sărăciei în mediul rural
Turism	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența proiectelor de asistență externă pentru 	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastructura de utilități (apă, canalizare,

dezvoltarea turismului. - Ospitalitate tradițională. - Regimul de vize. - Evenimente tursitice (sărbători naționale).	management al deșeurilor) deficitară în zonele rurale. - Infrastructura de transport neadaptată la standardele comunitare
Servicii și Comerț	
- Intensificarea relațiilor cu UE - Aplicarea tehnologiilor moderne în comerț prin sporirea investițiilor străine. - Dezvoltarea rețelelor de comunicații - Dezvoltarea serviciilor online	- Economia tenebră și traficul ilicit de mărfuri; - Existența concurenței neloiale pe unele segmente de piață. - Dependența pieței întrene de importuri. - Lipsa culturii business-ului - Infrastructura calității subdezvoltată comparativ cu economiile occidentale. - Capacitățile reduse ale agenților economice de a implementa sisteme de gestiune a calității.

CONCLUZII LA CAPITOLUL IV

Din punct de vedere al nivelului de dezvoltare economică, RDN este considerată a fi o regiune dezvoltată cu potențial de creștere ridicat. Sectorul antreprenorial este caracterizat de un număr relativ ridicat de întreprinderi, acest indicator plasând Regiunea pe locul trei la nivel național. IMM din RDN continuă să reprezinte coloana vertebrală a economiei regionale, ele numărând 98% dintre întreprinderile cu activitate în sectoarele economice regionale, având o contribuție vitală la creșterea economiei regionale.

Economia Regiunii se bazează în principal pe sectorul terțiar (cu pondere mare a comerțului), pe industrie (aici fiind reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cu preponderența industriei prelucrătoare) și pe sectorul agricol. Turismul rămîne a fi deocamdată un sector mai puțin valorificat.

Cu toate acestea, întreprinderile în regiune au o productivitate a muncii redusă, inferioară mediei naționale. Cele mai scăzute productivități se înregistrează în agricultură și servicii. Productivitatea scăzută în agricultură este determinată de restructurarea lentă a acestei ramuri, de necorespunderea factorilor de producție (capitalul uman (vîrsta, pregătire), echipamente, capital). Parcul de utilaje agricole rămîne insuficient, majoritatea întreprinderilor agricole confruntîndu-se cu un grad foarte scăzut de mecanizare.

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți. Deaceea, în evoluția viitoare a sectorului industrial, este foarte important de stimulat dezvoltarea industriei rurale în regiune, care ar asigura folosirea mai completă a forței de muncă tinere și creșterea veniturilor populației din mediul rural. Respectiv, industrializarea Regiunii va condiționa creșterea gradului de urbanizare.

Regiunea Nord este caracterizată de o infrastructură de afaceri bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară activităților de producție și care asigură creșterea nivelului de dezvoltare a regiunilor unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației. Totodată, la momentul actual multe din zonele și întreprinderile industriale din regiune nu sunt utilizate. În acest sens, este necesară adoptarea unui program regional de regenerare a zonelor industriale și crearea în locul acestora a unei rețele de parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura comună, energetică, de transport și telecomunicații necesară pentru desfășurarea unor activități industriale. Astfel de parcuri pot fi create practic în fiecare raion din regiune. Pentru aceasta este nevoie în primul rând de atragerea investițiilor.

Este de menționat, că majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. Un impediment semnificativ pentru atragerea de investiții în diferite domenii de activitate a regiunii este starea deficientă a infrastructurii, precum și participarea slabă al autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale în diferite sectoare ale regiunii.

În ceea ce privește evoluția viitoare a sectorului terțiar, accentul ar trebui să fie pus mai puțin pe comerț și mai mult pe dezvoltarea serviciilor moderne, bazate pe cunoaștere - fiind domenii cu aport sporit de valoare adăugată brută.

V. SOCIETATE, CAPITAL UMAN

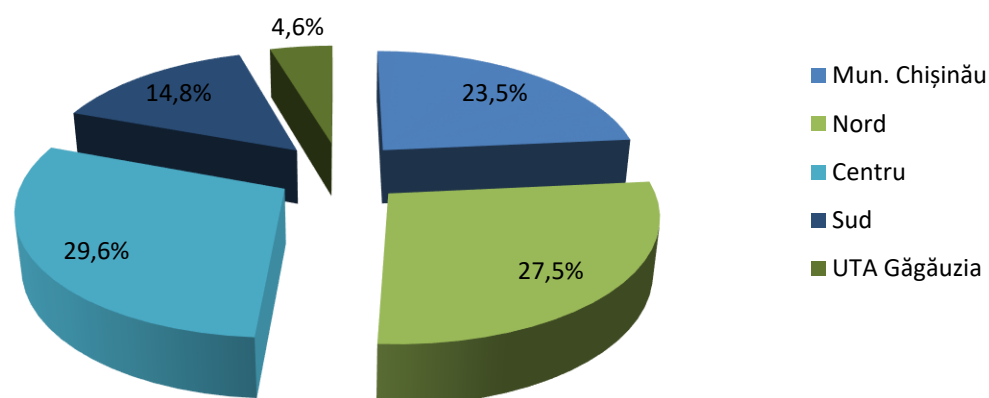
5.1. Populația și structura demografică

Numărul populației

Cunoașterea evoluțiilor numărului și structurilor populației, ale fenomenelor și proceselor demografice, atât la nivelul întregii țări, cât și pe regiuni de dezvoltare, este esențială pentru identificarea dezechilibrelor și proceselor cu impact negativ sau pozitiv asupra dezvoltării economice și sociale. Orice studiu demografic începe cu determinarea numărului populației totale.

La 1 ianuarie 2019 populația stabilă în RDN a fost de 974.558 locuitori, reprezentând circa 27,5% din populația totală a țării.

Distribuția populației în Republica Moldova pe regiuni de dezvoltare, 2019

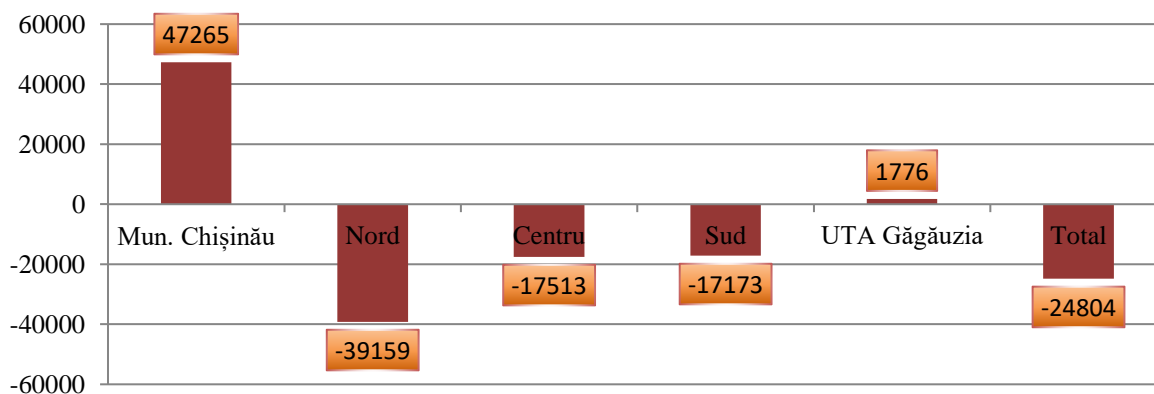

Cel mai mare număr de populație în regiune, circa 16% (151.791 locuitori), se concentrează în mun. Bălți și 10% (99.416 locuitori) în r-ul Soroca. În timp ce în r-ul Dondușeni locuiesc numai 4% (41.719 locuitori) din numărul total al populației regiunii. Distribuția populației în profil raional este în mare măsură determinată de nivelul de dezvoltare a acestora.

Ritmul de creștere a populației

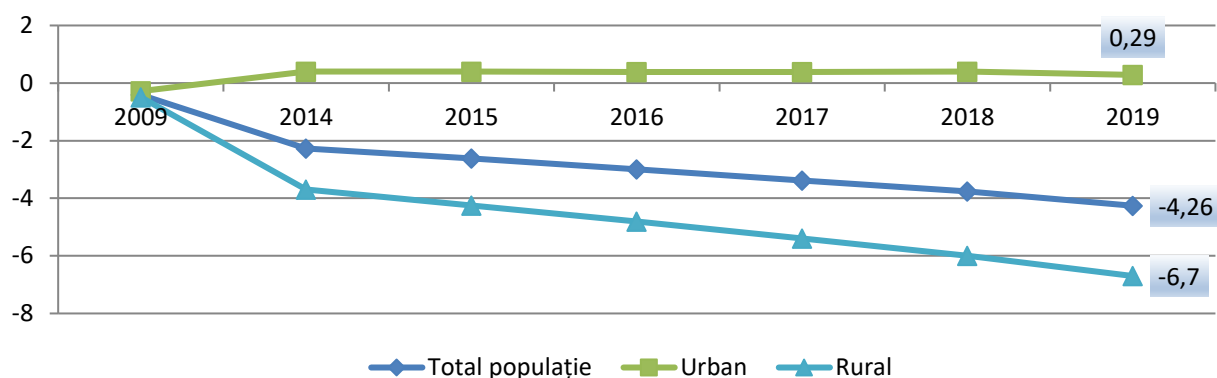
Pe ansamblul anilor 2009-2019 regiunea marchează un trend descendent al populației, înregistrând o scădere cu 39,2 mii persoane, cea mai mare în profil regional.

Modificarea numărului populației pe regiuni de dezvoltare, 2009-2019, persoane

În cele ce urmează este redată rata de creștere a populației la nivelul RDN total și pe medii, fiind calculată pentru fiecare an în parte raportat la numărul populației din anul 2008.

**Evoluția ratei de creștere a populației pe medii de reședință în RDN,
2009-2019 raportat la 2008 (%)**

Din graficul de mai sus se poate observa că rata de creștere a populației pe total regiune ia valori negative pe tot parcursul perioadei analizate. Pe medii de reședință descreșterea este mai mare în mediul rural (cu 6,7%), ca urmare a migrației interne și externe. În timp ce în mediul urban are loc o ușoară creștere cu circa 0,3%, datorită migrației intra-regionale dinspre rural spre urban.

Evoluția populației în această perioadă a fost negativă pentru toate unitățile administrativ-teritoriale cuprinse în regiune, cu excepția mun. Bălți, unde numărul populației a crescut cu 3691 locuitori (sau cu 2,49%). Cea mai mică rată de creștere se regăsește la nivelul r-lui Dondușeni (-9,11%).

Tabelul 14. Evoluția populației RDN în profil teritorial, persoane

	01.01.2009	01.01.2019	Abaterea 2019/2009, (+,-)	Ritm de creștere 2019/2009, %
RDN	1013717	974558	-39159	96,14
Mun. Balti	148100	151791	3691	102,49
Briceni	76201	71447	-4754	93,76
Dondușeni	45902	41719	-4183	90,89
Drochia	91000	85558	-5442	94,02
Edinet	83600	79160	-4440	94,69
Falești	93102	90275	-2827	96,96
Florești	91000	85643	-5357	94,11
Glodeni	62502	58691	-3811	93,90
Ocnita	56502	52948	-3554	93,71
Riscani	70900	66498	-4402	93,79
Singerei	93800	91412	-2388	97,45
Soroca	101108	99416	-1692	98,33

Densitatea populației

Densitatea populației în regiune respectă evoluția generală a populației, fiind în descreștere față de anii precedenți. Astfel, în anul 2018 densitatea populației atinge valoarea de 97,8 loc/kmp față de 101,2 loc/kmp în anul 2009.

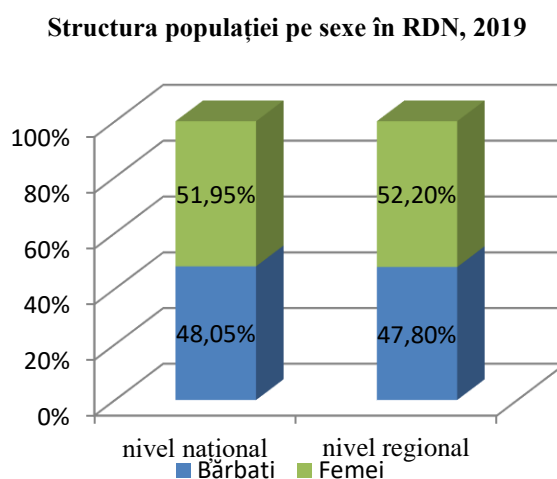
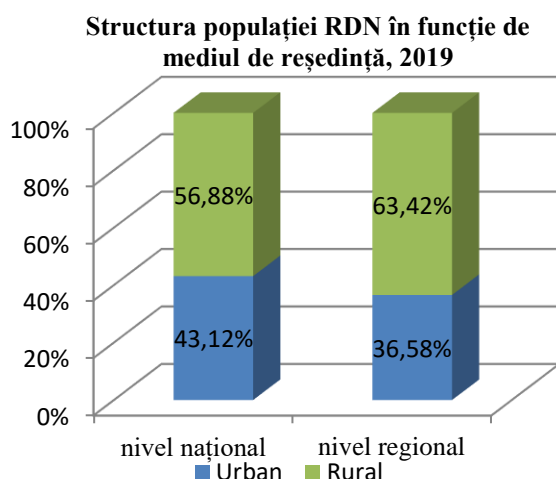
Cel mai ridicat nivel al densității îl deține mun. Bălți cu 1.942,3 loc/kmp, datorită menținerii ritmului de dezvoltare care a afectat în mod deosebit evoluția municipiului. Cel mai scăzut nivel al densității este în r-ul Dondușeni - 65,4 loc/kmp, aici fiind înregistrată și cea mai mare scădere a indicatorului, unde diferența dintre densitatea înregistrată în anul 2018 și cea din anul 2009 a fost de 5,9 loc/kmp.

Pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2018) densitatea populației regiunii se plasează sub media existentă la nivel național, deși mun. Bălți înregistrează valori peste cele naționale în perioada de referință.

Structura populației pe medii de reședință și pe sexe

Din punct de vedere al distribuției pe cele două medii de reședință la nivelul RDN în anul 2019 se constată o diferență mare între populația urbană (36,58%) și populația rurală (63,42%), fapt explicat prin gradul scăzut de urbanizare în regiune. Ponderea populației urbane în regiune s-a situat sub media națională (43,12%).

În ceea ce privește structura populației pe sexe se constată o stabilitate pe parcursul ultimilor zece ani, și anume ponderea populației masculine este mai scăzută decât ponderea populației feminine, situație similară pentru toate raioanele regiunii. Prin urmare, populația masculină constituie 47,80% față de populația feminină care reprezintă 52,20%. Cea mai mare discrepanță de gen se observă în municipiul Bălți și r-ul Dondușeni, unde la 1000 bărbați revin respectiv 1.179 și 1.127 de femei.

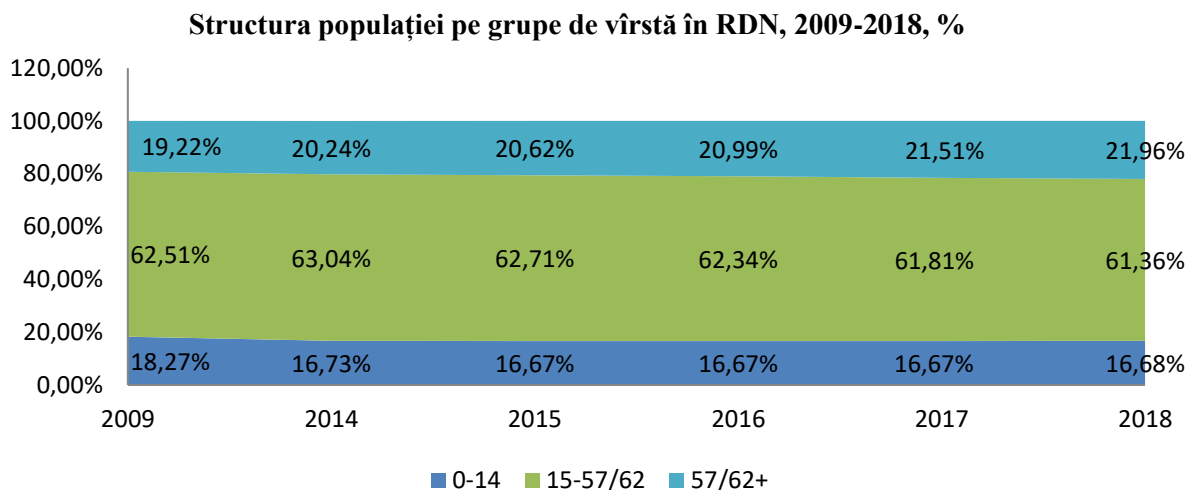

Structura populației pe grupe de vârstă

Analizând structura populației pe grupe de vârstă, la nivelul anului 2018, se constată că populația cu vârsta aptă de muncă cuprinsă între 15-57/62 ani reprezintă segmentul majoritar în regiune, constituind 61,36% din total populație.

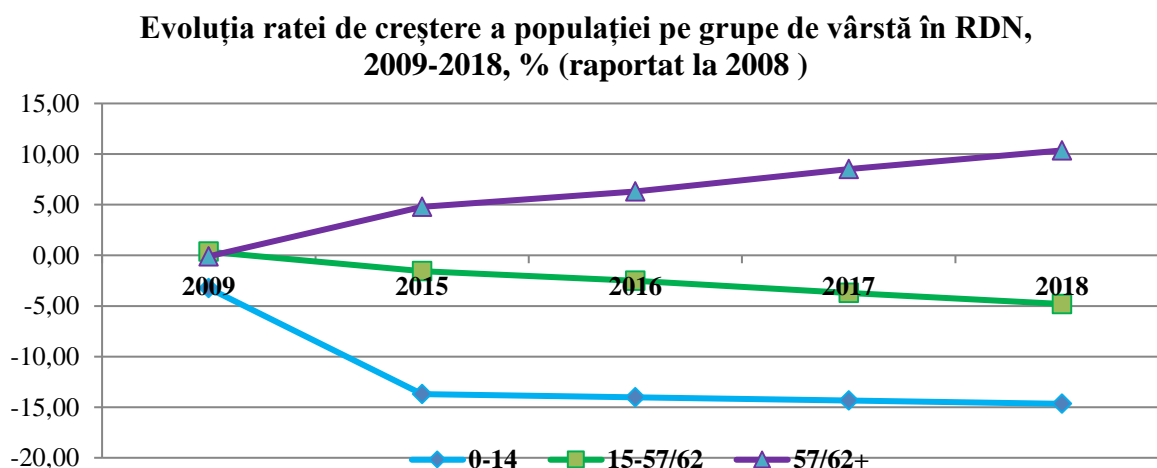
Ponderea aferentă grupei de vîrstă 0-14 ani se situează în jurul valorii 16,68%. Iar populația în vîrstă de peste 57/62 ani acoperă circa 22% din totalul populației regionale situîndu-se peste media națională (19,03%).

Este de remarcă că, RDN are procentul cel mai redus de populație în vîrstă de muncă (61,36%), având cel mai mare procent de vîrstnici la nivel național (21,96%).

Prin urmare, în RDN structura pe vîrstă a populației relevă tendințe caracteristice procesului de îmbătrînire demografică, datorat în special scăderii natalității care a determinat reducerea populației tinere (pînă la 15 ani) și creșterea populației vîrstnice (de 60 ani și peste). Nu în ultimul rînd modificarea structurii a fost influențată și de procesele migraționiste. Fenomenul îmbătrînii populației se evidențiază pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2018), numărul persoanelor sub limita vîrstei de muncă și a persoanelor în limita vîrstei de muncă fiind în scădere, în timp ce numărul persoanelor cu vîrsta de peste 60 ani este în creștere.

Astfel, populația tînă sub 15 ani s-a micșorat în anul 2018 față de 2008 cu aproximativ 14,67%, în timp ce populația cu vîrsta de peste 62 ani a crescut cu 10,36%.

În structura pe vârste a populației în profil teritorial transformările s-au manifestat la fel prin micșorarea numărului populației tinere și creșterea ponderii populației vârstnice. Localitățile cu cel mai înalt nivel de îmbătrânire (ponderea pensionarilor în totalul populației depășește 20%) sunt: Dondușeni, Drochia, Edineț, Briceni, Rîșcani și Ocnița, Glodeni, Florești, Soroca.

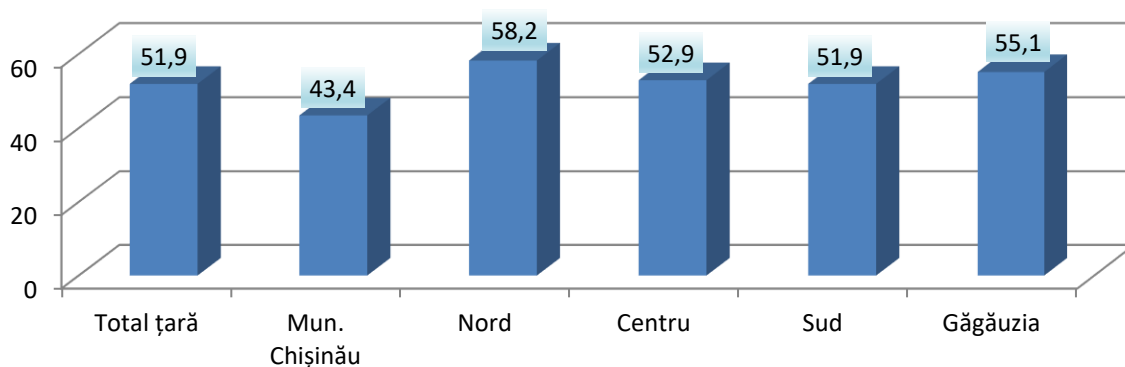
Tabelul 15. Structura populației pe grupe de vârstă în RDN la data de 01.01.2018

	Numărul populației, total, pers.	Sub vârsta aptă de muncă		În vârsta aptă de muncă		Peste vârsta aptă de muncă	
		pers.	%	pers.	%	pers.	%
Nord	979.690	163.395	16,68	601.113	61,36	215.182	21,96
Mun. Bălți	151.507	22.548	14,88	98.729	65,16	30.230	19,95
Briceni	71.928	11.475	15,95	43.403	60,34	17.050	23,70
Dondușeni	42.098	6.673	15,85	24.494	58,18	10.931	25,97
Drochia	86.163	14.128	16,40	50.315	58,40	21.720	25,21
Edineț	79.721	13.104	16,44	46.930	58,87	19.687	24,69
Fălești	90.860	17.239	18,97	55.553	61,14	18.068	19,89
Florești	86.301	15.225	17,64	52.597	60,95	18.479	21,41
Glodeni	59.012	10.455	17,72	35.658	60,42	12.899	21,86
Ocnița	53.251	7.597	14,27	33.068	62,10	12.586	23,64
Rîșcani	66.991	11.226	16,76	39.963	59,65	15.802	23,59
Sîngerei	91.820	17.827	19,42	56.748	61,80	17.245	18,78
Soroca	100.083	15.898	15,89	63.655	63,60	20.485	20,47

Îmbătrânirea populației ridică probleme complexe asupra evoluției raportului de dependență demografică (dependență demografică este raportul dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani și populația în vârstă de muncă exprimat la 100 de persoane).

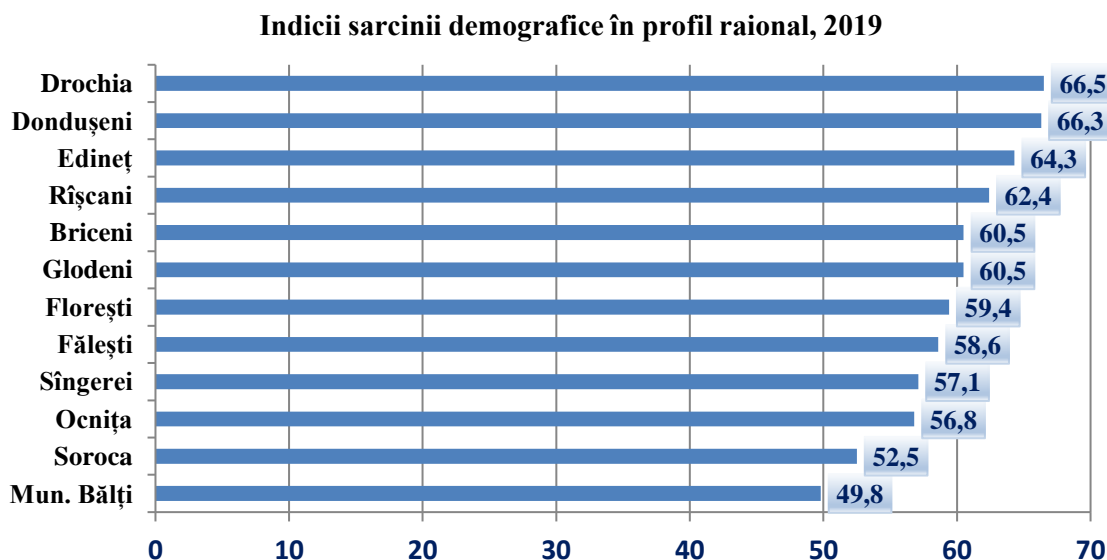
Astfel, în anul 2019 indicele sarcinii demografice în RDN a înregistrat cel mai ridicat nivel (58,2 de persoane dependente la 100 de persoane în vârstă de muncă), depășind media pe țară (51,9).

Indicii sarcinii demografice pe regiuni de dezvoltare (numărul copiilor în vârstă de 0-14 ani și bătrânilor în vârstă de 60 ani și peste la 100 persoane în vârstă de 15-59 ani), 2019

În profil teritorial, cel mai ridicat raport de dependență din regiune se înregistrează în r-ul Drochia și Dondușeni, unde la 100 de persoane în limita vârstei de muncă revin respectiv 66,5 și 66,3 de

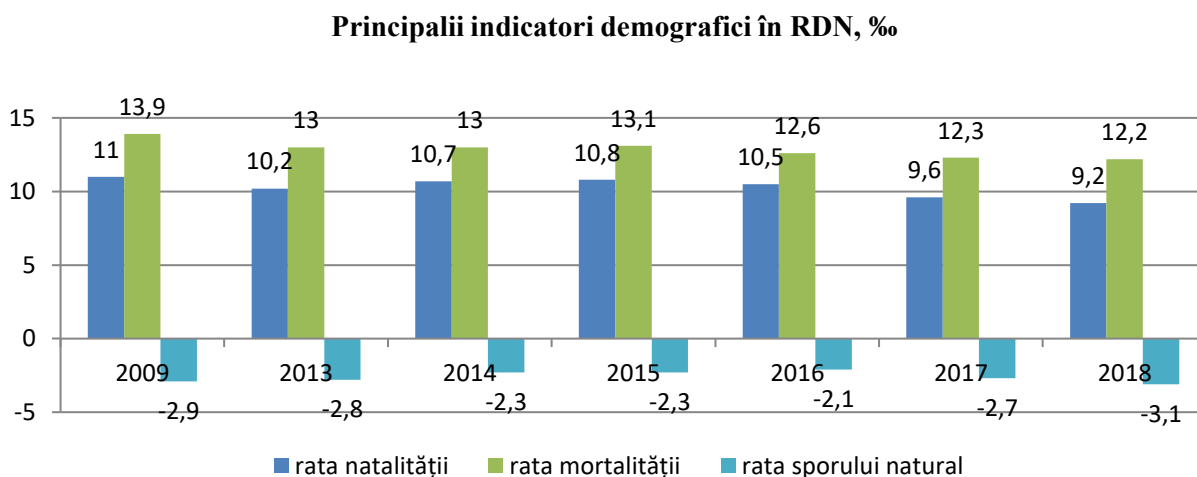
persoane dependente. Cel mai scăzut raport de dependență economică este în mun. Bălți, situat sub media regiunii (49,8 de persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă).

Mișcarea naturală a populației

Indicatorul care sintetizează mișcarea naturală a populației este sporul natural, calculat ca diferență între numărul nașcuților vii și numărul deceselor dintr-o perioadă de referință.

Rata sporului natural la nivelul RDN a fost preponderent negativă pe toată perioada analizată (2009-2018), înregistrînd în anul 2018 nivelul de -3,1‰ față nivelul național de -1,3‰.

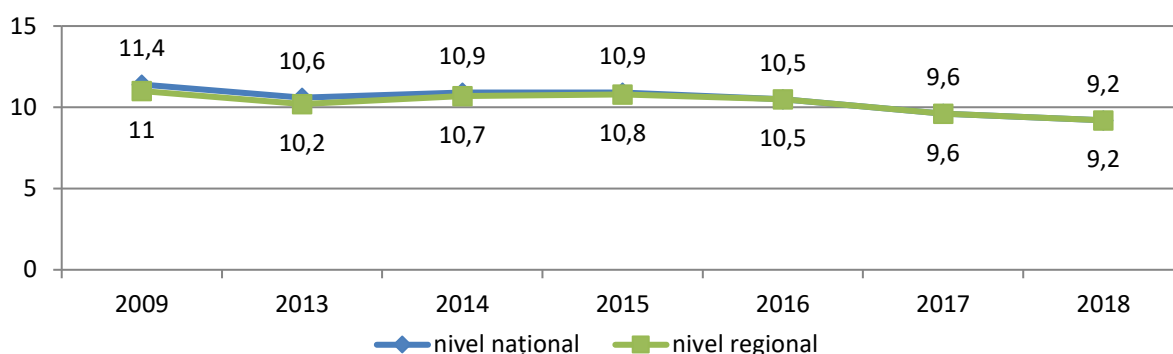

Trendul negativ al sporului natural a fost determinat de scăderea continuă a ratei natalității și nivelul ridicat al ratei mortalității.

În perioada anilor 2009-2018 rata natalității relevă o fluctuație nesemnificativă la nivelul RDN, valoarea maximă atingîndu-se în anul 2009 (11‰), iar cea minimă în anul 2018 (9,2‰). În profil

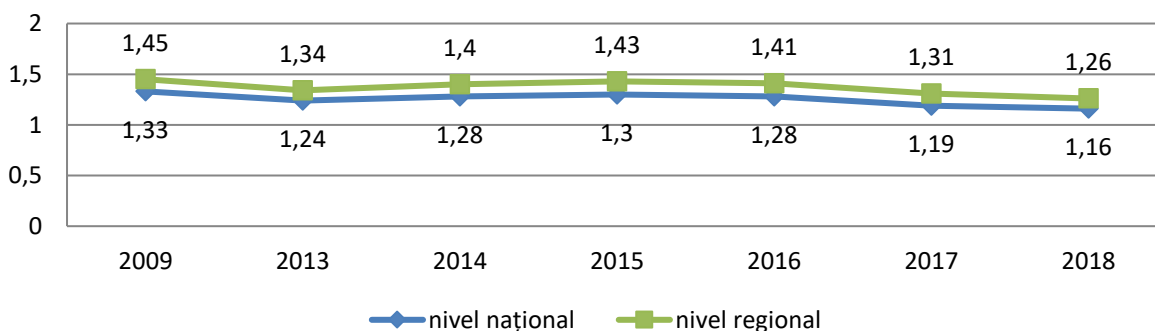
raional, cea mai mare rată a natalității a fost înregistrată în raionul Sîngerei (10,6‰) și cea mai mică valoare în raionul Ocnița (7,4‰).

Evoluția comparativă a ratei de natalitate RDN și RM 2009-2018, ‰

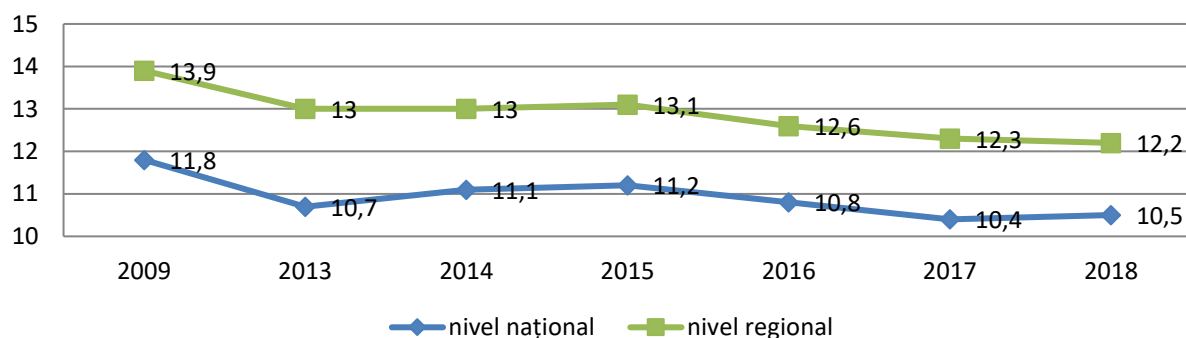
Principalul factor care influențează natalitatea este fertilitatea populației. În ultimii ani rata totală de fertilitate marchează o traiectorie descendentă, și în anul 2018 atinge nivelul de 1,26, superioară nivelului național. Totodată valoarea acestui indicator se află sub limita nivelului critic (1,5). Este de menționat, că pentru o înlocuire simplă a generației părinților de către copii rata de fertilitate trebuie să constituie 2,2.

Evoluția comparativă a ratei generale de fertilitate RDN și RM, 2009-2018

Mortalitatea la nivelul regiunii a fost superioară natalității pe tot parcursul perioadei 2009-2018, determinînd un spor natural negativ, situație întîlnită și la nivel de țară. De asemenea se constată, că regiunea are o rată a mortalității cu mult mai mare decît rata la nivel național (în 2018 - 12,2‰ față de 10,5‰ la nivel național), plasînd-o pe primul loc în țară. Cea mai mare rată a fost înregistrată în r-ul Dondușeni (15,3 decedați la 1000 persoane) și cea mai scăzută valoare s-a înregistrat în mun. Bălți (8,2 decedați la 1000 persoane).

Evoluția comparativă a ratei mortalității generale RDN și RM 2009-2018, ‰

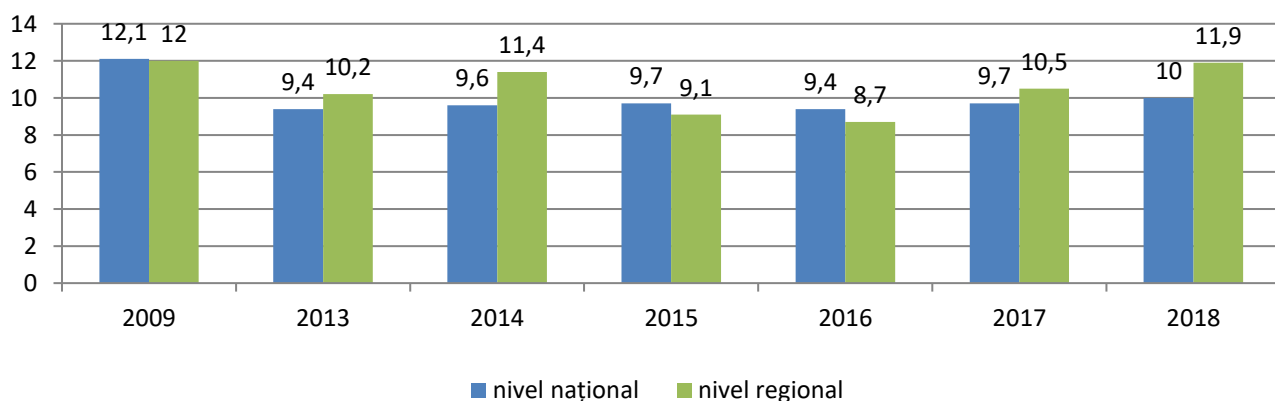
Structura mortalității pe cauze de deces relevă, că cele mai multe decese (61%) au drept cauză bolile aparatului circulator urmate de tumori (16%), bolile aparatului digestiv (7%), accidente, intoxicații și traumatismele (6%).

Mortalitatea înaltă în cazul bolilor aparatului circulator, este determinată de structura pe vârste a populației din regiune, unde este mare ponderea persoanelor de vârstă înaintată.

Unul dintre indicatorii nelipsiți din publicațiile interne și internaționale de profil, fiind considerat un indice al bunăstării și nivelului cultural al unui popor, este mortalitatea infantilă (numărul copiilor decedați în vârstă sub un an).

Pe ansamblul anilor 2009-2018 mortalitatea infantilă în regiune marchează o fluctuație evidentă, cel mai înal nivel fiind înregistrat în anul 2011 (12,7‰) și cel mai mic nivel – în anul 2016 (8,7‰), după care urmează o creștere a indicatorului, astfel în anul 2018 a fost atins nivelul de 11,9‰. Este de menționat, că RDN înregistrează cel mai înalt nivel al mortalității infantile, față de celelalte regiuni de dezvoltare.

Evoluția comparativă a ratei de mortalitate infantilă în RDN și RM 2009-2018, ‰

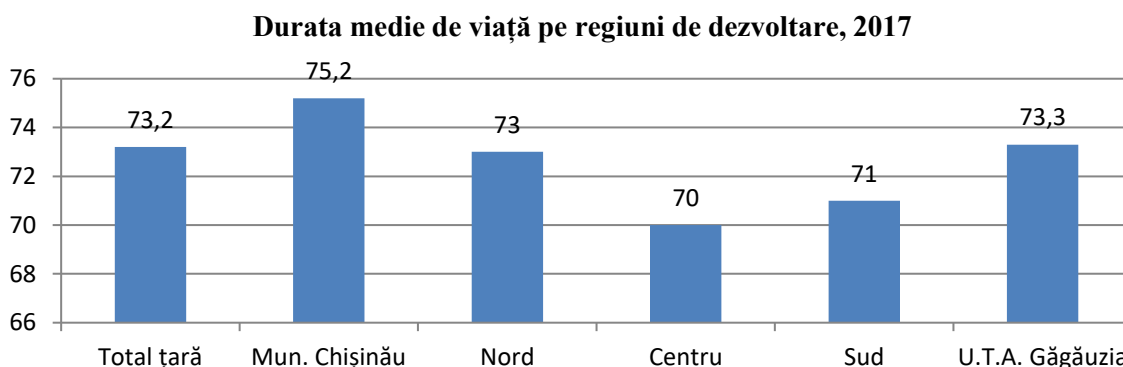

În profil raional cel mai ridicat nivel a mortalității infantile se înregistrează în r-ul Glodeni (20,3‰), iar cel mai scăzut în r-ul Ocnița (2,5‰).

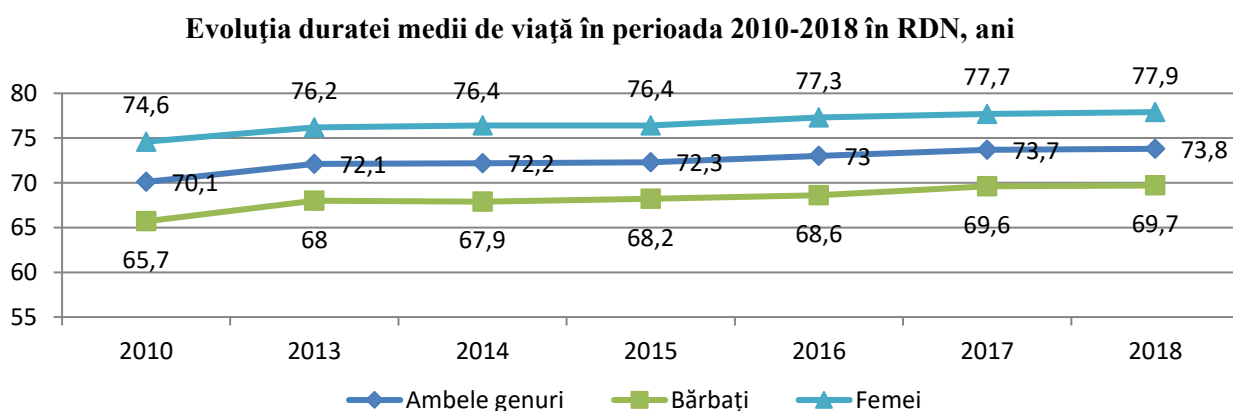
Durata medie de viață

Durata medie de viață rămîne a fi unul dintre indicatorii cei mai utilizați pentru măsurarea stării de sănătate și a nivelului de dezvoltare al unui popor.

În anul 2017 durata medie de viață în regiune a fost de 73 ani, fiind puțin inferioară nivelului național (73,2 ani).

În ceea ce privește evoluția duratei medii de viață, în intervalul 2010-2018, aceasta a crescut cu 3,7 ani.

Graficul de sus ne indică de asemenea existența diferenței între bărbați și femei. Astfel, în medie pe regiune femeile trăiesc mai mult decît bărbații cu 8,2 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților.

Migrația

Informațiile statistice despre fenomenul migrației externe sunt relativ limitate, numărînd doar populația înregistrată statistic. În realitate, dinamica acestui fenomen este mult mai amplă, o mare parte din persoanele plecate din țară nu apar în statistici. În cele mai multe cazuri este vorba de persoanele plecate în căutarea unui loc de muncă.

În ceea ce privește migrația externă, la nivelul anului 2018, din numărul total al populației regiunii 97,2 mii persoane (9,9%) au fost plecate în străinătate în căutarea unui loc de muncă. Față de 2009

acest indicator a înregistrat o creștere cu 12,5%. Totodată față de 2013 numărul celor plecați în străinătate a scăzut cu 4,4 mii persoane.

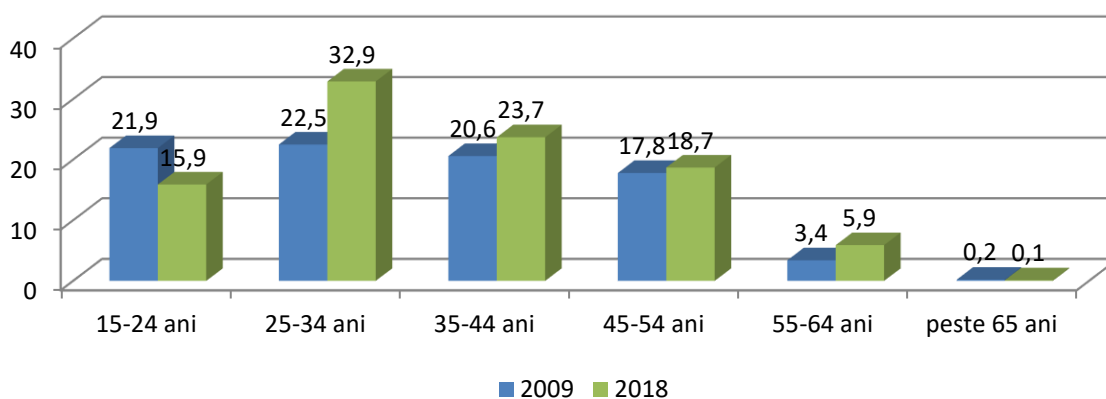
Analizând destinația persoanelor plecate, se constată că direcțiile prioritare de emigrare în anul 2018 au fost Rusia (59,0%) și Italia (8,9%). Această situație este caracteristică pentru toată perioada de analiză. Alte țări de destinație sunt Ucraina, Portugalia, Israel și Grecia.

Tabelul 16. Populația de 15 ani și peste, plecata la lucru sau în cautare de lucru, peste hotare la nivel de RDN, mii persoane

	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Toate țările	86,4	101,6	101,3	97,6	86,9	82,9	97,2
Rusia	71,1	84,2	85,3	81,2	68,0	59,5	57,4
Italia	6,3	5,8	5,7	6,2	6,8	6,5	8,7

Cel mai mult afectați de fenomenul migrației sunt persoanele cu vârsta cuprinsă între 25-34 ani și 35-44 ani. Aceste grupe reprezintă circa 68,2% din totalul populației plecate peste hotare.

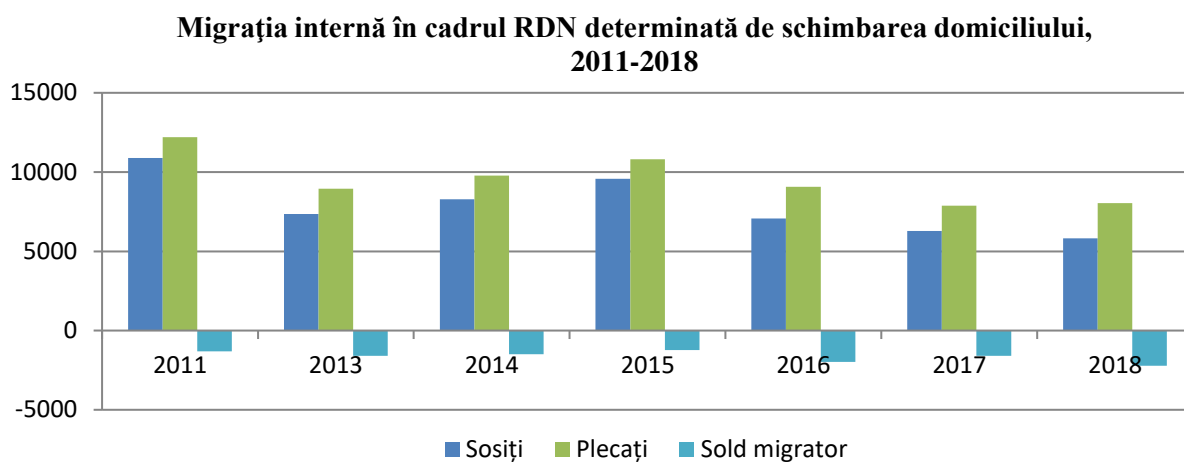
Populația plecată peste hotare pe grupe de vârstă, mii persoane

În ceea ce privește repartitia pe sexe a persoanelor plecate în străinătate, nivelul predominant îl înregistrează bărbații cu 72,6% față de 27,4% pentru femei (anul 2018). Aceasta situație se pastrează pe toată perioada analizată 2009-2018.

Schimbările social-economice din țară au determinat o intensă mobilitate teritorială a populației, caracterizată prin fenomenul migrației interne. Importante mișcări a populației la nivel intra-regional au loc în regiune, mai ales se constată o migrare a populației tinere rurale către oraș. Acest fenomen este determinat în mare măsură de unii factori social-economici, precum: oportunități mai mari pe piața muncii în mediul urban, nivel de salarizare mai atractiv, concentrarea unităților școlare în mediul urban.

În anul 2018 la nivelul RDN, se înregistrează un sold negativ în ceea ce privește migrația internă. Diferența este de 2224 de persoane în favoarea celor plecați față de cei sosiți. De menționat, că soldul migratoriu este negativ pentru toată perioada analizată (2011-2018).

În profil raional, numai în mun. Bălți se constată un sold pozitiv al migrației interne, datorită atracției pe care o exercită municipiul în regiune.

5.2. Piața muncii

În cadrul acestei părți a studiului au fost analizați indicatorii precum: populația activă, populația ocupată, șomajul, împreună cu ratele aferente. De asemenea, a fost analizată populația în funcție de principalele sectoare de activitate.

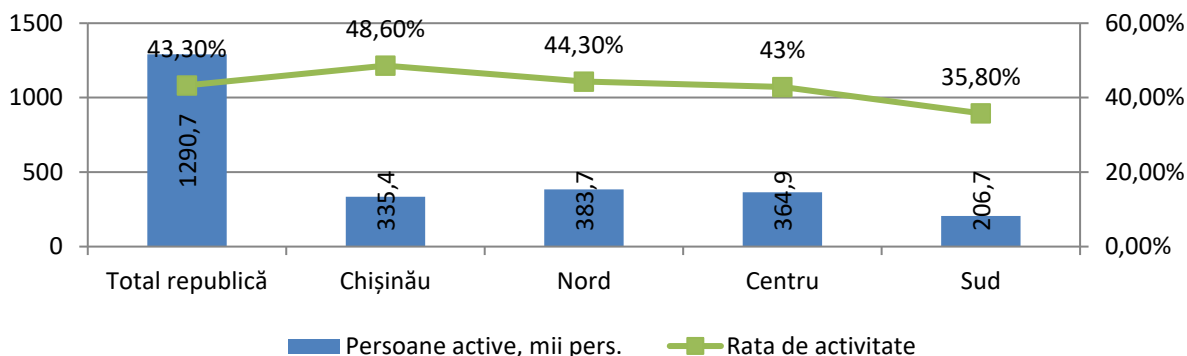
Populația activă

Din punct de vedere economic, *populația activă* reprezintă acea parte din populație care furnizează forță de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii în timpul perioadei de referință, incluzând populația ocupată și șomerii.

Rata de activitate a populației – proporția populației active de 15 și peste în populația totală de aceeași categorie de vîrstă.

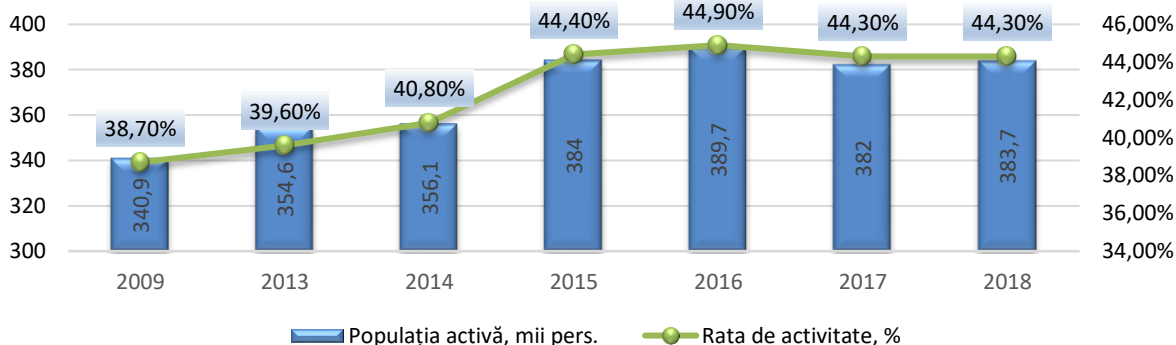
La nivelul anului 2018, RDN dispunea de un total de 383,7 mii persoane active, constituind 29,7% în numărul total al populației active pe țară. Rata de activitate a populației a reprezentat 44,3%, depășind nivelul național (43,3%) și plasîndu-se pe locul doi în republică, după mun. Chișinău.

Populația activă și rata de activitate pe regiuni de dezvoltare, 2018

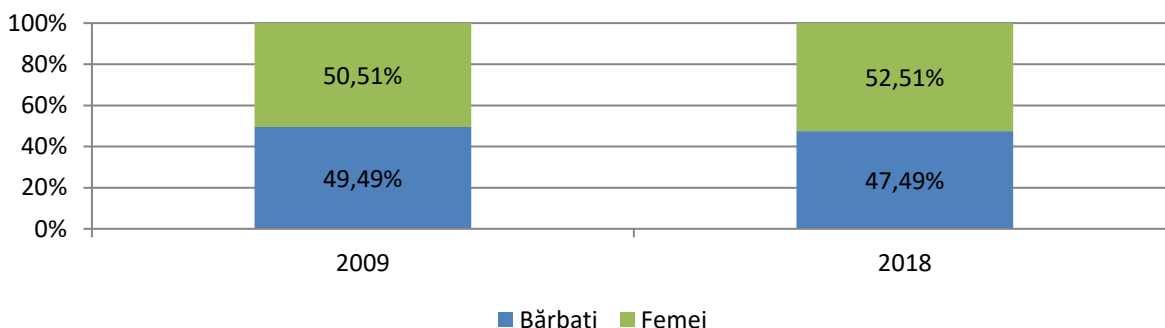
Pe ansamblul anilor 2009-2018 numărul total al populației economic active în regiune a cunoscut o creștere cu 42,8 mii persoane sau cu 12,6%. Rata de activitate a populației active marchează aceeași tendință în perioada analizată, menținându-se la nivelul anului 2017 de 44,30%.

Evoluția populației active și a ratei de activitate în RDN

În totalul populației economic active atât femeile, cât și bărbații dețin ponderi aproximativ egale pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2018), cu o ușoară preponderență a femeilor în numărul total al populației active.

Structura populației active pe sexe în RDN, 2009-2018, %

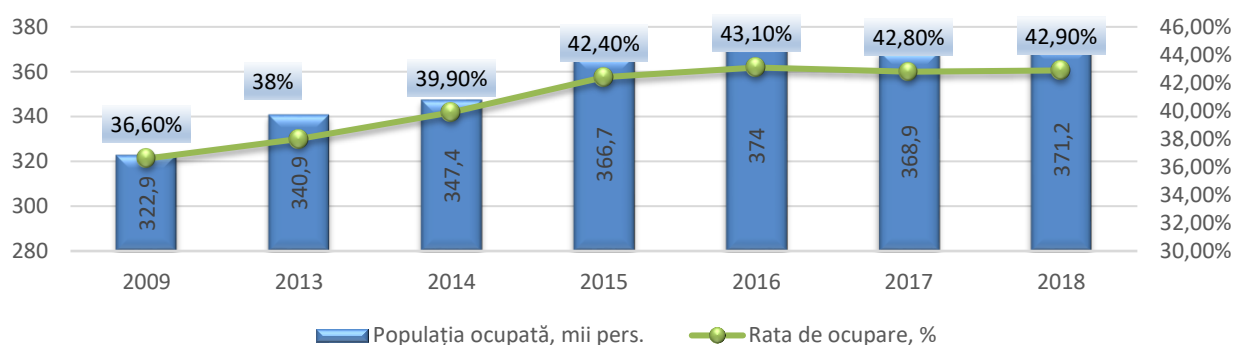
Populația ocupată

Populația ocupată cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste care desfășoară efectiv o activitate economică sau socială în economie.

Analiza populației ocupate la nivelul RDN reflectă în anul 2018 existența a 371,2 mii persoane ocupate. Ca pondere în numărul total al populației ocupate a țării, RDN vine cu o contribuție de 29,6%.

Pe ansamblul anilor 2009-2018 evoluția populației ocupate reflectă dinamica populației active, avînd o tendință de creștere de aproximativ 15%, de la 322,9 mii persoane în anul 2009 la 371,2 mii persoane în anul 2018. Rata de ocupare la fel înregistrează o ușoară creștere în perioada analizată majorîndu-se de la 36,60% în anul 2009 la 42,9% în anul 2018.

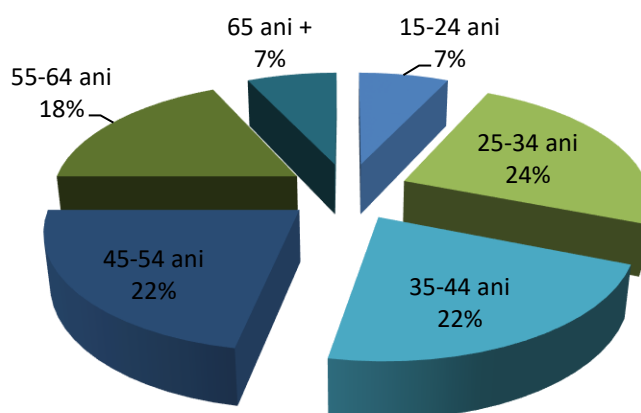
Evoluția populației ocupate și a ratei de ocupare în RDN

În pofida înregistrării unor progrese ratele de ocupare atît la nivel regional, cît și la nivel național sunt în continuare cu mult mai scăzute față de media UE (69%).

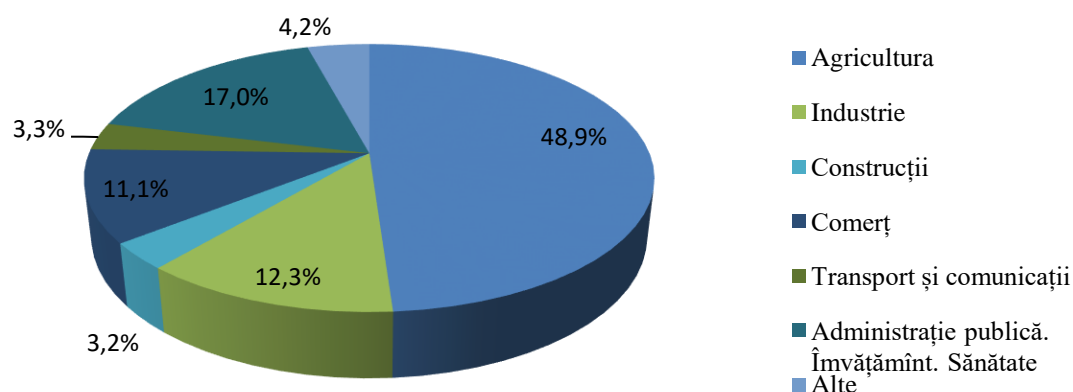
În ceea ce privește împărțirea populației ocupate pe grupe de vîrstă, situația se prezintă relativ constantă pe parcursul anilor 2009-2018. Ponderea cea mai mare (24%) o dețin persoanele cu vîrsta cuprinsă între 25-34 ani, urmate de persoanele cu vîrsta de 35-44 ani și 45-54 ani (cu câte 22% fiecare).

Structura populației ocupate pe grupe de vîrstă în RDN, 2018

Din distribuția populației după activitățile din economia regională rezultă, că cea mai mare parte a populației este ocupată în agricultură (48,9%), servicii (31,4%), industrie (12,3%).

Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei regionale, 2018

În agricultură RDN prezintă o pondere semnificativ mai mare față de nivelul național (36,1%). Acest aspect reprezintă un punct slab, deoarece în populația ocupată în acest domeniu figurează în special lucrători pe cont propriu, lucrători familiari, cei care produc bunuri agricole destinate consumului propriu și/sau vânzării, și mai puțin salariați.

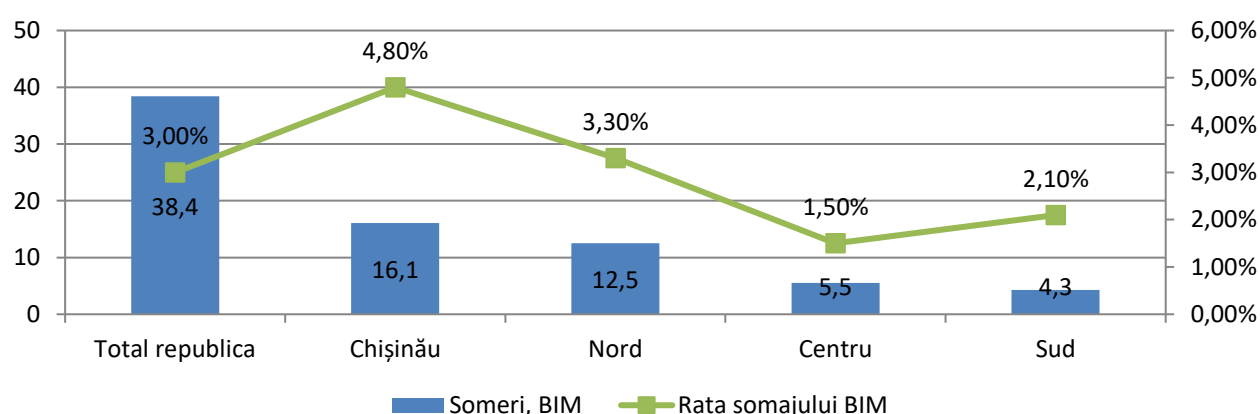
Procentul populației ocupate în servicii este inferior celui național, cele mai multe persoane activând în administrația publică, învățământ și sănătate (17,0%) și în comerț (11,1%).

În industrie procentul înregistrat este identic celui național (12%), cea mai mare parte a persoanelor activând în industria prelucrătoare.

Șomajul

În anul 2018 rata șomajului BIM în RDN a fost de 3,3%, cea mai mică rată înregistrată la nivel național.

Nivelul șomajului pe regiuni de dezvoltare, 2018

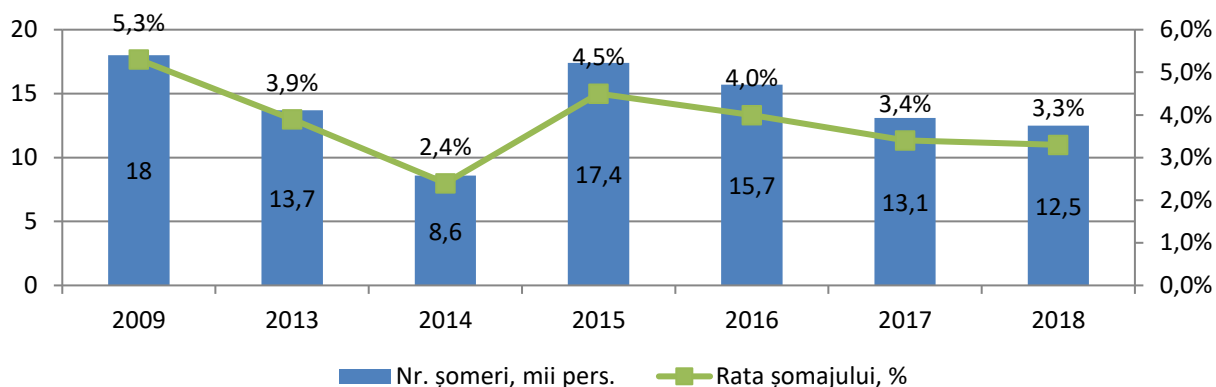

Evoluția ratei șomajului înregistrează un trend fluctuant în perioada 2009-2018, reducându-se de la 5,3% în anul 2009 până la 2,4% în anul 2014, după care a urmat o ușoară creștere până la 3,3% în

anul 2018. Declinul brusc a fost determinat de nivelul redus al ratei de activitate. În condițiile unei rate scăzute de participare nivelul relativ scăzut al șomajului este explicat de emigrația de la piața internă a forței de muncă la cea externă.

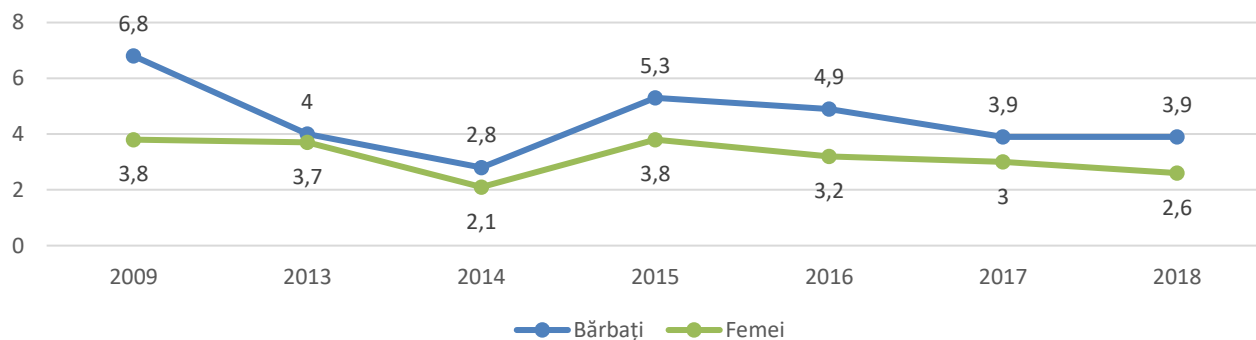
Numărul șomerilor înregistrați a avut o evoluție asemănătoare ratei șomajului. Numărul cel mai înalt de șomeri a fost înregistrat în anul 2010 (19,2 mii persoane), iar cel mai scăzut – în anul 2014 (8,6 mii persoane).

Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului în RDN

În ceea ce privește distribuția șomajului pe sexe, se observă că rata șomajului pentru bărbați este mai mare decât în cazul femeilor și această situație se păstrează pe parcursul ultimilor 9 ani.

Distribuția ratei șomajului în RDN pe sexe, %

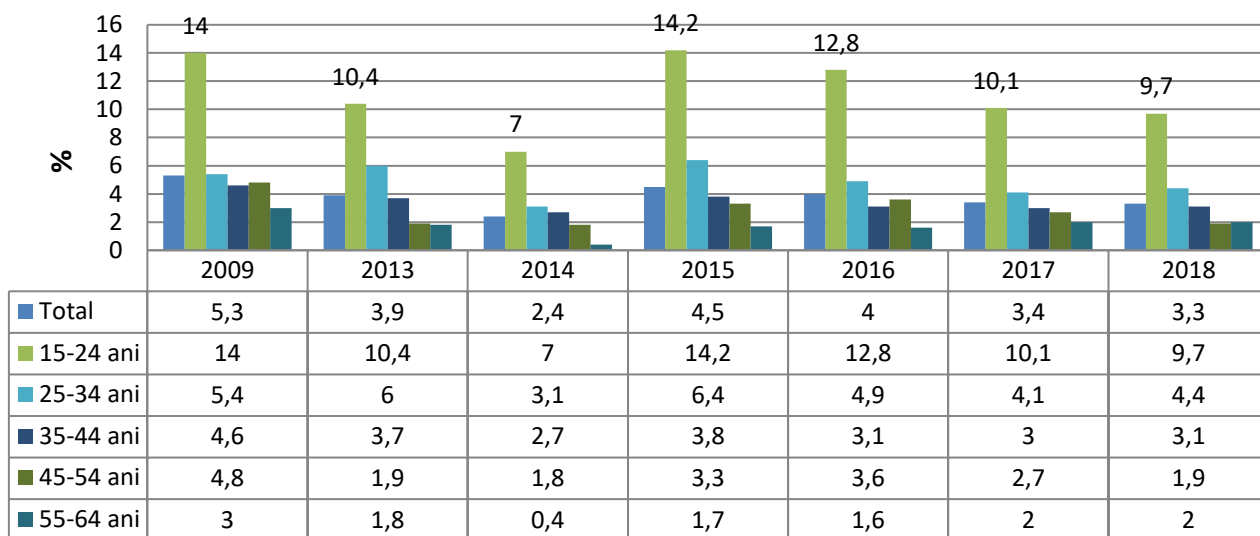

Chiar dacă valoarea șomajului în regiune este destul de mică (3,3%), șomajul constituie totuși una dintre principalele probleme cu care se confruntă regiunea, în special în rîndul tinerilor. Persoanele din segmentul cel mai tînăr al forței de muncă (15-24 ani) se confruntă cu un risc dublu de șomaj față de celelalte segmente de vîrstă.

În anul 2018 rata șomajului a tinerilor în vîrstă de 15-24 de ani a fost de 9,7% , circa de 3 ori mai mare decât rata șomajului pe regiune, care a constituit 3,3%.

După cum rezultă din figura de mai jos, rata șomajului în rândul tinerilor este în scădere dar totuși rămâne la un nivel destul de ridicat.

Evoluția ratei șomajului în RDN pe grupe de vârstă, %

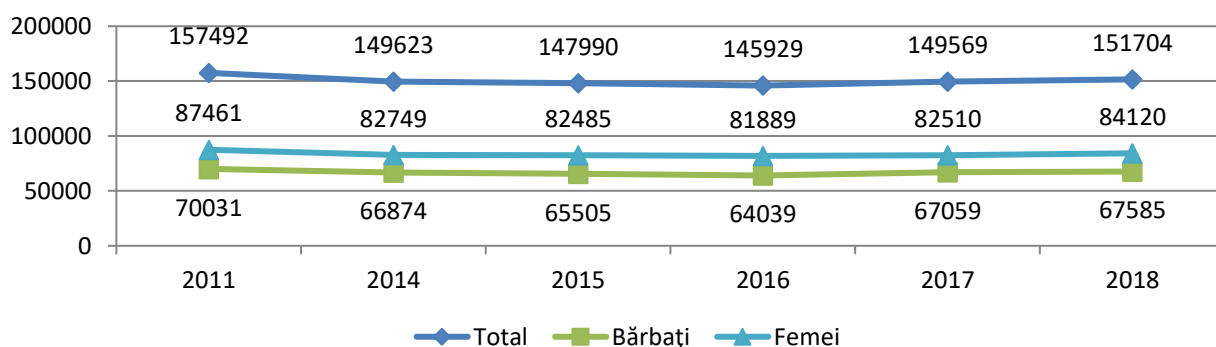

Printre cauzele care afectează angajarea tinerilor în câmpul muncii pot fi remarcate: lipsa experienței profesionale, lipsa încrederii din partea angajatorilor, calitatea proastă a instruirii profesionale pe care o obțin tinerii.

Numărul salariaților

Numărul salariaților în regiune la sfârșitul anului 2018 a constituit 151.704 persoane, fiind în descreștere cu 9502 de persoane (6%) față de anul 2011. Reducerea a avut loc în toate raioanele regiunii, numai în r-ul Fălești indicatorul dat a înregistrat o creștere cu 246 persoane.

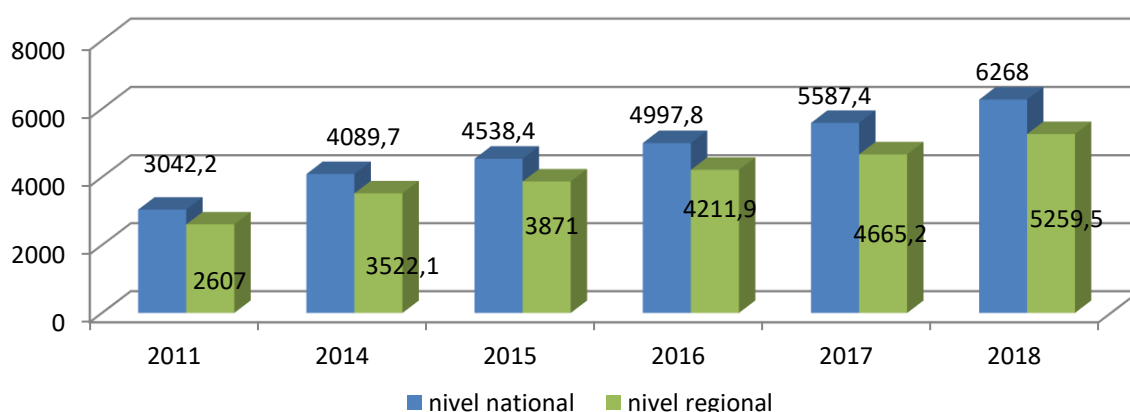
Dinamica efectivului de salariați în RDN în perioada 2011-2018

Cît privește distribuția salariaților pe sexe, numărul mediu al salariaților în regiune în 2018 era constituit procentual din 44,55% bărbați și 55,45% femei.

În raport cu datele statistice, RDN se situează sub media națională, în ceea ce privește nivelul veniturilor salariale atingând în anul 2018 nivelul de 5.259,5 lei, de 2 ori mai mult față de anul 2011.

Evoluția comparativă a salariului mediu lunar brut RDN și RM, lei

În ceea ce privește mărimea salariului în profil teritorial, mun.Bălți prezintă un nivel mai semnificativ față de valorile înregistrate în alte raioane și față de nivelul regional.

Media câștigurilor anuale în mun. Bălți a demonstrat o creștere în perioada 2011-2018 cu 97%, înregistrând în anul 2018 valoarea de 6.344,4 lei.

5.3. Venitul și bunăstarea populației

Veniturile gospodăriilor

Sursele de venit ale populației determină nemijlocit statutul socio-economic al persoanei, dar și nivelul ei de securitate economică și socială.

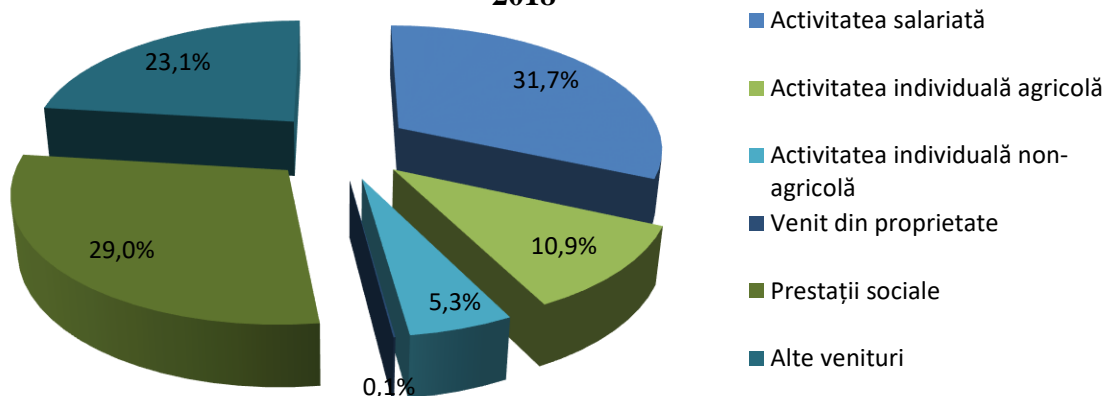
La nivelul RDN veniturile medii disponibile pe o persoană în anul 2018 au constituit 2.167,4 lei lunar, situându-se sub media pe țară (2.383,1 lei).

Tabelul 17. Veniturile medii disponibile pe o persoană, pe regiuni de dezvoltare, lei

	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018 față 2009, %
Total	1166,1	1681,4	1767,5	1956,6	2060,2	2 244,9	2 383,1	176,7
Chișinău	1716,2	2321,0	2292,6	2578,3	2800,3	3028,1	3206,8	163,2
Nord	1037,2	1572,6	1697,0	1838,8	1844,9	2046,0	2167,4	177,9
Centru	990,1	1437,9	1564,3	1732,4	1809,1	1966,0	2151,2	182,7
Sud	973,6	1419,1	1526,6	1704,8	1846,4	1984,1	2021,8	189,6

În ceea ce privește diferențierea veniturilor pe regiuni, se poate remarca faptul, că în anul 2018, cele mai mari venituri s-au înregistrat în mun. Chișinău (3.206,8 lei/persoană) și cele mai scăzute în Regiunea de Dezvoltare Sud (2.021,8 lei/persoană).

Structura veniturilor disponibile după principala sursă de venit în RDN , 2018

Principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată (31,7%), fiind urmată de veniturile din prestațiile sociale 29% (din care pensiile contribuie la formarea veniturilor cu 24,4%). Alte venituri au o pondere de 23%, remitențele constituind 19,1%. Activitatea agricolă la fel este una din sursele de venit pentru o bună parte a populației, dar veniturile generate din aceste activități nu sunt semnificative (10,9%), fapt ce subminează rolul acestora în formarea veniturilor gospodăriilor.

Cheltuielile totale ale gospodăriilor

În cea mai mare parte, structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor este influențată de nivelul veniturilor disponibile.

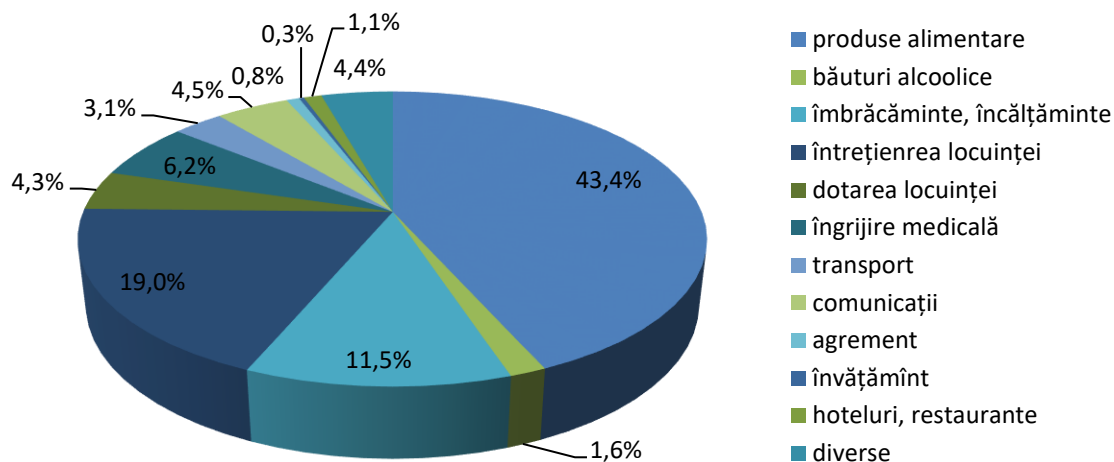
În RDN cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană au fost de 2.186,4 lei, situându-se sub media pe țară (2.407,9 lei).

Tabelul 18. Cheltuielile totale ale gospodăriilor pe regiuni de dezvoltare, lei

	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018 față 2009, %
Total	1217,4	1775,8	1816,7	2048,5	2116,8	2 250,3	2 407,9	173,88
Chișinău	1748,2	2401,9	2374,7	2757,7	2860,9	3025,6	3207,7	163,65
Nord	1096,1	1603,8	1682,4	1908,5	1885,9	2013,6	2186,4	172,06
Centru	1076,2	1604,2	1650,6	1781,2	1900,6	2007,7	2213,6	176,60
Sud	985,1	1521,9	1578,7	1787,2	1869,9	2003,6	2030,6	189,82

Principalele destinații ale cheltuielilor efectuate de gospodării sunt orientate pentru acoperirea necesarului de consum alimentar (43,4%) după care urmează cheltuielile pentru întreținerea locuinței (19%), îmbrăcăminte, încălțăminte (11,5%). Celelalte cheltuieli au avut drept destinație îngrijirea medicală și sănătatea (6,2%), dotarea locuinței (4,3%).

Structura cheltuielilor de consum în RDN, 2018

Este de menționat, că în dinamică, față de nivelul anului 2009, crește ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței și consumul de produse alimentare. Totodată scade ponderea cheltuielilor pentru sănătate, învățământ, îmbrăcăminte, încălțăminte.

Condițiile de trai

Condițiile de locuit reprezintă un indice important al bunăstării populației, acestea oferind persoanei satisfacerea necesităților de ordin biologic, psihologic, social și familial. Dotarea locuinței cu principalele comodități reflectă gradul de confort al fondului locativ. În ultimii cinci ani dotarea gospodăriilor în RDN cu principalele utilități a cunoscut o evoluție pozitivă.

Astfel, iluminarea electrică este accesibilă pentru 100% din gospodării. 45,1% din gospodării au acces la instalațiile de alimentare cu apă, 54,7% au instalație de canalizare, 31,9% dispun de grup sanitar în interiorul locuinței, 41,9% au baie sau duș, 40,0% sunt conectate la rețeaua de gaze.

Tabelul 19. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități în RDN, %

	2009	2014	2016	2018
Iluminare electrică	99,9	100,0	100,0	100,0
Apeduct rețea publică	28,5	39,1	40,2	45,1
Apă caldă	16,3	26,4	32,3	39,2
Apă caldă sistem public	-	-	-	-
Apă caldă sistem propriu	16,3	26,4	32,3	39,2
Încălzire centrală	8,3	8,0	7,8	8,3
Sistem termic propriu de încălzire	11,6	11,6	12,0	13,3
Alt tip de instalație de încălzire	80,0	80,5	80,2	78,4
Gaze din rețea	27,7	35,9	41,0	40,0
Grup sanitar în interiorul locuinței	22,4	25,7	27,9	31,9

Sistem de canalizare	32,5	42,4	47,6	54,7
Sistem de canalizare public	20,9	21,9	20,0	23,2
Sistem de canalizare propriu	11,6	20,5	27,6	31,5
Baie sau duș	26,3	33,2	37,5	41,9
Telefon	81,5	84,0	86,1	79,4

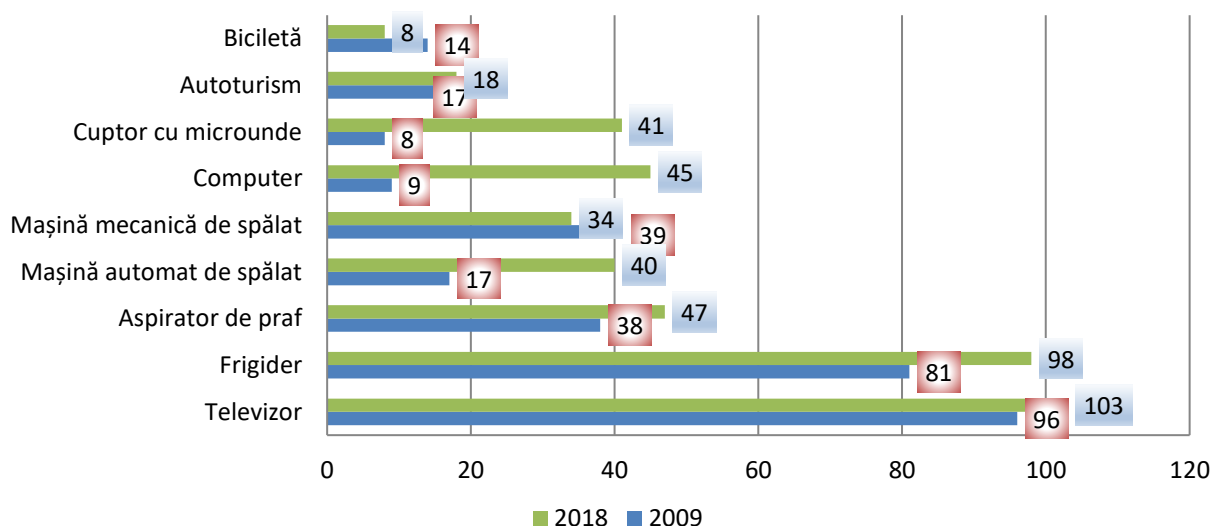
Este de menționat, că în regiune există un anumit decalaj în dezvoltarea socio-economică a raioanelor, inclusiv cu referire la nivelul de dezvoltare al infrastructurii acestora. În acest context, există discrepanțe enorme între infrastructura mun. Bălți și celelalte raioane ale țării. Astfel, cea mai mare parte a gospodăriilor din mediul urban beneficiază de un șir de utilități în interiorul locuinței (rețele de apă caldă, încălzire, gaze din rețea, grup sanitar, canalizare, etc.), ceea ce nu este specific mediului rural.

Dotarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată

Condițiile de trai ale gospodăriilor sunt determinate și de nivelul de dotare al gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată.

Din analiza înzestrării gospodăriilor cu bunuri materiale de folosință îndelungată rezultă că bunurile de primă necesitate, precum televizor, aragaz, frigider, se regăsesc în dotarea majorității gospodăriilor.

Înzestrarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată în RDN, bucăți la 100 gospodării

În general, nivelul de dotare al gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată s-a îmbunătățit în ultimii 9 ani. Tot mai multe gospodării dispun de frigidere: în anul 2018, în medie la 100 gospodării revin 98 frigidere, față de 81 în 2009. La fel, a crescut ponderea gospodăriilor care au în posesie o mașină de spălat rufe automat (40 unități la 100 gospodării față de 17) și computer (45 față de 9).

Totodată, se conturează o tendință de diminuare a înzestrării gospodăriilor cu biciclete.

Consumul produselor alimentare, kg

Pâinea, laptele, ouăle și legumele sînt produsele alimentare consumate cel mai mult de populația regiunii.

Conform datelor BNS în anul 2018 în medie, o persoană a consumat 125 kilograme de pîine și produse de panificație, circa 247,4 de litri de lapte și produse lactate, 210,7 de ouă și 120,4 kilograme de legume.

Tabelul 20. Consumul principalelor produse alimentare în RDN, 2018

Produse	Medii anuale pe o persoană
Pîine si produse de panificatie, kg	125,0
Carne si preparate din carne, kg	47,4
Lapte si produse din lapte, litri	247,4
Ulei vegetal, litri	13,0
Oua, bucati	210,7
Zahar si produse de cofetarie, kg	17,6
Peste si produse din peste, kg	17,5
Cartofi, kg	49,0
Legume si bostanoase, kg	120,4
Fructe si pomusoare, kg	55,8

Printre produsele care se regăsesc în cantități mai mici, în regimul alimentar al populației, se numără carnea, peștele și produsele din pește, fructele.

Prin urmare, o persoană din regiune consumă în medie circa 47,4 de kilograme de carne pe an, 17,5 kilograme de pește și 55,8 kg de fructe. Totodată, consumul de calorii zilnice se ridică, în medie, la 2.584,5 de calorii. Potrivit normelor FAO, consumul caloric la limita minimă a normalității, pe persoană, într-un climat temperat și pentru condiții medii de efort fizic și intelectual este de 2.700 calorii.

5.4. Educația

În ceea ce privește educația la nivelul RDN, se constată existența instituțiilor de învățămînt de toate formele: preșcolar, primar și gimnazial, liceal, profesional, superior.

Regiunea deține 32,4% din numărul total de instituții de învățămînt existent la nivel național. În anul de studii 2018/2019 în RDN funcționau 922 instituții de învățămînt, inclusiv 487 – preșcolare, 405 – primare și secundar generale, 15 – secundar profesionale, 14 – colegii și 1 – instituții de învățămînt superior. Comparativ cu anul de studii 2009/2010 s-a redus numărul instituțiilor de învățămînt primar și secundar general, a instituțiilor de învățămînt secundar profesional și a instituțiilor de învățămînt superior. Creșteri au înregistrat numai instituțiile de învățămînt preșcolar.

Tabelul 21. Situația comparativă a numărului de instituții de învățământ pe unități de educație și a nivelului de participare la procesul de educație, 2018

	Instituții preșcolare	Instituții de învățământ primar și secundar general	Instituții de învățământ secundar profesional	Colegii	Instituții de învățământ superior
Număr instituții de învățământ					
Total RM	1484	1244	44	45	29
RDN	487	405	15	14	1
Număr copii/elevi/studenti					
Total RM	149513	333118	15306	29042	60608
RDN	37588	85002	4597	6543	4163 ³

Nivelul de participare la procesul de educație este determinat de situația demografică din țară. În prezent RDN deține circa 23% din totalul populației școlare la nivel național, inclusiv:

- cea mai mare pondere de elevi este în învățământul primar și secundar general – 61,6%;
- ponderea învățământului preșcolar este 27,3%;
- ponderea învățământului secundar profesional și mediu de specialitate este semnificativ mai mică – 8,1%;
- învățământul superior înregistrează cea mai mică pondere – 3,0%.

Învățământul preșcolar

În ultimii nouă ani s-a îmbunătățit situația privind accesul copiilor la învățământul preșcolar. Pe ansamblul anilor 2009-2018 au fost deschise/redeschise 48 de grădinițe, astfel către anul 2018 în RDN numărul instituțiilor preșcolare a constituit 487 unități. În profil teritorial cele mai multe grădinițe au fost deschise/redeschise în raioanele Florești (12 unități), Ocnița (8 unități), Fălești (7 unități), Soroca (6 unități).

Tabelul 22. Informația privind instituțiile de educație timpurie în RDN

Indicatori	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Instituții preșcolare	439	473	477	484	487	485	487
Număr copii, pers.	32243	36143	36831	37771	37513	37576	37588
Copii la 100 locuri	76	81	82	84	82	83	83
Personal didactic, pers.	3186	3216	3281	3362	3362	3353	3367
Copii la un cadru didactic	10	11	11	11	11	11	11

Numărul copiilor cuprinși în învățământul preșcolar în anul 2018 a fost de 37.588 de copii, cu 16,6% mai mult față de anul 2009. În profil teritorial cea mai mare creștere a fost înregistrată în

³ Numărul studenților din cadrul instituțiilor superioare în RDN este prezentat pentru anul de învățământ 2017/18.

raionul Ocnița (cu 50%). În celelalte regiuni numărul copiilor a înregistrat o creștere mai lentă. Această situație este condiționată de ritmul de creștere a copiilor de vîrstă preșcolară.

În medie, pe total regiune în anul 2018, la 100 de locuri în instituții preșcolare revin 83 de copii față de 76 de copii în anul 2009, cele mai aglomerate fiind grădinițele din mun. Bălți (115 copii la 100 locuri). Totodată, la un educator revin în medie 11 copii.

Învățămîntul primar și secundar general

În rezultatul optimizării rețelei școlare, în perioada anilor 2009-2018 s-a înregistrat o reducere a instituțiilor de învățămînt primar și secundar general cu 86 unități (17,5%). Cele mai multe școli și-au încheiat activitatea în raioanele Fălești (16 unități), Soroca (15 unități), Sîngerei (12 unități), Florești (8 unități).

Numărul elevilor din instituțiile de învățămînt primar și secundar la fel a fost în descreștere în ultimii 9 ani cu 24% și a constituit 85.002 elevi la începutul anului de studii 2018/2019. În medie la 10 mii locuitori au revenit 872 de elevi față de 1.062 elevi în anul 2010. Raportul elevi/cadru didactic a fost 11 persoane la un cadru didactic.

În condițiile scăderii efectivului populației școlare sunt înregistrate tendințe de reducere a numărului de personal didactic în instituțiile de învățămînt primar și secundar general. În anul de studii 2018/2019 în cadrul acestor instituții au activat 7.656 de persoane, cu 29% mai puțin decît în 2010/2011.

Tabelul 23. Informația privind învățămîntul primar și secundar general în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019
Școli primare și secundare generale	491	449	446	433	421	407	405
Elevi	111946	93529	89222	86874	86143	85845	85002
Elevi la 10000 locuitori	-	940	900	880	876	876	872
Cadre didactice	-	8994	8688	8246	8096	7892	7656
Elevi la un cadru didactic	-	10	10	11	11	11	11

În ultimii ani s-a îmbunătățit considerabil situația privind asigurarea instituțiilor de învățămînt primar și secundar general cu calculatoare. Astfel, numărul de elevi la un calculator s-a micșorat pe parcursul ultimilor 9 ani și a constituit 15 elevi la un calculator în anul 2018/19 față de 25 de elevi în anul 2009/10. O astfel de situație este determinată preponderent de scăderea populației școlare în regiune, dar și de creșterea gradului de dotare al instituțiilor respective cu calculatoare în ultimii ani.

Învățământul secundar profesional și mediu de specialitate

Învățământul secundar profesional asigură pregătirea profesională a cadrelor de muncitori calificați și se realizează în școli profesionale.

În anul de învățământ 2008/2009 rețeaua unităților din învățământul secundar profesional a fost formată din 15 școli profesionale, cu 13 unități mai puține față de anul de studii 2009/2010.

Distribuția teritorială a instituțiilor ce oferă pregătire profesională relevă faptul că majoritatea raioanelor au cel puțin o instituție abilitată în instruirea profesională a populației, excepție făcând raioanele Fălești și Ocnița. Cel mai bine este dezvoltată rețeaua unităților de învățământ secundar profesional în mun. Bălți și raionul Florești, unde funcționează respectiv 5 și 2 instituții de învățământ secundar profesional.

Numărul elevilor de asemenea relevă o tendință de descreștere semnificativă, fiind cu 3.403 elevi mai puțini față de anul 2009/2010.

Învățământul secundar profesional este solicitat mai mult de către băieți, ponderea acestora fiind de 71% în anul de studii 2018/2019. O explicație ar fi că băieții optează pentru studii de o durată mai scurtă, pentru ca eventual mai repede să se integreze pe piața muncii.

Numărul persoanelor înmatriculate, la fel ca și numărul absolvenților sunt în descreștere continuă, respectiv cu 50% și 45%.

Tabelul 24. Informația privind învățământul secundar profesional în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019
Școli profesionale	28	23	21	16	16	16	15
Elevi	8000	6027	5637	5318	6157	5380	4597
Înmatriculați	4504	3535	3373	3039	2580	2389	2219
Absolvenți	4186	3544	3134	2879	1254	2470	2285

Învățământul mediu de specialitate - asigură pregătirea profesională cu nivel mediu de calificare a specialiștilor și se realizează în colegii.

Pe parcursul perioadei 2009-2017 numărul instituțiilor de învățământ mediu de specialitate au scăzut cu 2 unități, după care, în anul 2018 au mai crescut cu o unitate, constituind 15 colegii. Și numărul de elevi de asemenea a înregistrat o scădere cu 582 de persoane și a constituit în anul 2018/2019 – 6.543 de persoane. În cazul înmatriculării la fel se constată o micșorare a numărului de elevi, în anul 2018 fiind înmatriculați doar 1.815 de elevi, cu 283 elevi mai puțin față de 2009. Numărul absolvenților a constituit 1.619 de persoane, înregistrând o creștere față de 2009 cu 239 de persoane.

Distribuția în profil teritorial a colegiilor relevă, că cel mai mare număr este concentrat în mu. Bălți (5 unități) și Soroca (3 unități).

Tabelul 25. Informația privind învățământul mediu de specialitate în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019
Colegii	15	15	15	15	13	13	14
Elevi	7125	7041	7144	7086	6681	6638	6543
Înmatriculați	2098	1823	2100	1986	1859	1798	1815
Absolvenți	1380	1671	1565	1613	1745	1449	1619

Învățământul superior

În RDN rețeaua învățământului superior este formată dintr-o instituții superioare de învățământ de stat (Universitatea de Stat "Alecu Russo") cu 2 instituții de învățământ mai puțin față de perioadele anterioare.

Pe ansamblul ultimilor 8 ani numărul de studenți în cadrul instituțiilor de învățământ a fost în descreștere și a constituit 4163 de persoane în anul 2017/2018 față de 7836 de studenți în anul 2009/2010 (cu 53% mai puțin). Aceeași tendință o înregistrează și numărul înmatriculaților și al absolvenților din cadrul USARB.

Tabelul 26. Informația privind învățământul superior în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Instituții de învățământ superior	3	3	2	2	1	1
Studenți	7836	6050	5626	5354	4691	4163
Înmatriculați	1771	1741	1627	1802	1542	-
Absolvenți	2970	1544	1425	1516	1381	1116

Oferta educațională a instituție de învățământ superior din mun. Bălți este axată pe specialitățile din cadrul domeniilor educației, drept și științe economice. La fel este posibilă obținerea studiilor superioare și la alte specialități din următoarele domenii: asistență socială, științe sociale, științe umanistice, științe exacte, științe politice, etc.

5.5. Sănătate

Din punct de vedere social și economic, sănătatea reprezintă o problemă majoră și complexă cu însemnătate pentru dezvoltarea generală economică și umană.

În RDN serviciile de sănătate publică sînt prestate în cadrul instituțiilor medico-sanitare, care activează în cele 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II din regiune (11 raioane și

municipiul Bălți). RDN se situează pe locul doi (după RDC) în ceea ce privește numărul de unități medicale, deținând 14% din totalul unităților medicale la nivel național.

La nivelul anului 2017 în Regiune funcționau 14 spitale, 233 de instituții de asistență medicală primară și specializată, din care 125 instituții private de asistență medicală. În profil teritorial, cele mai multe unități medicale sunt concentrate în mun. Bălți (23%).

Tabel 27. Rețeaua instituțiilor medicale în RDN

	2009			2017		
	Spitale	Instituții de asistență medicală primară și specializată	inclusiv instituții private de asistență medicală	Spitale	Instituții de asistență medicală primară și specializată	inclusiv instituții private de asistență medicală
RDN	14	132	106	14	233	125
Mun. Bălți	2	43	40	3	54	49
Briceni	2	9	6	1	14	8
Dondușeni	1	5	3	1	7	3
Drochia	1	11	9	1	21	7
Edineț	1	14	12	1	17	14
Fălești	1	11	9	1	14	5
Florești	1	9	7	1	19	8
Glodeni	1	4	2	1	13	3
Ocnița	1	7	5	1	12	8
Rîșcani	1	5	3	1	16	5
Sîngerei	1	6	4	1	18	4
Soroca	1	8	6	1	27	11

Pe parcursul ultimilor 9 ani numărul medicilor din sistemul regional de sănătate reflectă o ușoară traiectorie descendentă, înregistrând 1.747 de medici în anul 2018 față de 2.063 medici în anul 2009 (cu 316 mai puțin). În medie la 10 mii locuitori revin circa 19 medici.

Asigurarea cu personal medical mediu relevă aceeași tendință pe parcursul anilor 2009-2018. În medie, 10 mii locuitori sunt deserviți de 54,3 personal medical (cu 4,7 persoane mai puțin față de anul 2009). În plan teritorial, cea mai bună situație este în mun. Bălți, unde 31 de medici, respectiv 77 de personal medical revin la 10 mii locuitori.

Tabelul 28. Asistență medicală oferită în RDN

Indicatori	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total medici	2063	1949	1894	1866	1857	1823	1747
La 10000 locuitori	20,4	19,6	19,1	18,9	18,9	18,6	...
Total personal medical mediu	6022	5832	5665	5574	5399	5322	5125
Personal medical mediu la 10000 locuitori	59,6	58,6	57,2	56,4	54,9	54,3	...
Numărul de paturi în	4109	3841	3740	3292	3280	3250	3089

spitale								
Numărul de paturi în spitale la 10000 locuitori	40,7	38,6	37,7	33,3	33,3	33,2	...	

În ceea ce privește numărul de paturi în spitale RDN în anul 2018 se situa printre primele regiuni din țară cu 17% din total național. În perioada 2009-2016 a avut loc o evoluție descrescătoare a numărului de paturi în spital de la 4.109 locuri în 2009 ajungând la 3.089 locuri în 2018. Numărul de paturi la 10 mii locuitori în anul 2017 a constituit 33,2 paturi, în scădere cu 7,5 unități față de anul 2009.

Sistemul medical de urgență este asigurat de Stația Zonală „Nord” a serviciului de urgență, care are filiale raionale a serviciilor de urgență. În anul 2014 în municipiul Bălți a fost creat un serviciu SMURD (Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare), grație finanțării oferite de Guvernul României. Finanțarea insuficientă în sistemul de sănătate se reflectă și în situația sistemului medical de urgență. Sistemul medical de urgență este supraîncărcat și cu cazuri care nu necesită în mod necesar tratament de urgență.

La momentul actual infrastructura spitalicească este într-o situație precară, majoritatea spitalelor care necesită reabilitare fiind mai vechi de 30 sau chiar 40 ani. Majoritatea clădirilor instituțiilor medico-sanitare, precum și echipamentele medicale sînt într-o stare deplorabilă, necesitînd investiții importante pentru a oferi populației servicii la nivelul standardelor minime în domeniu.

Serviciile de sănătate se confruntă cu probleme operaționale și ca urmare a echipamentelor și utilităților depășite tehnic și moral – din camere igienă personală, spălătorii, bucătării, și din alte infrastructuri conexe care asigură funcționarea spitalului, acestea fiind mai vechi de 25 ani în multe cazuri.

Majoritatea absolută a instituțiilor medico-sanitare din regiune sînt în proprietate de stat. Clădirile se află în patrimoniul administrațiilor publice locale de nivelul II (consiliilor raionale/municipale), acestea avînd obligația de a le întreține și reabilita, iar coordonarea resurselor materiale și umane se realizează la nivelul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova. Echipamentele sînt achiziționate din bugetul de stat, sub coordonarea Ministerului Sănătății.

5.6. Servicii sociale

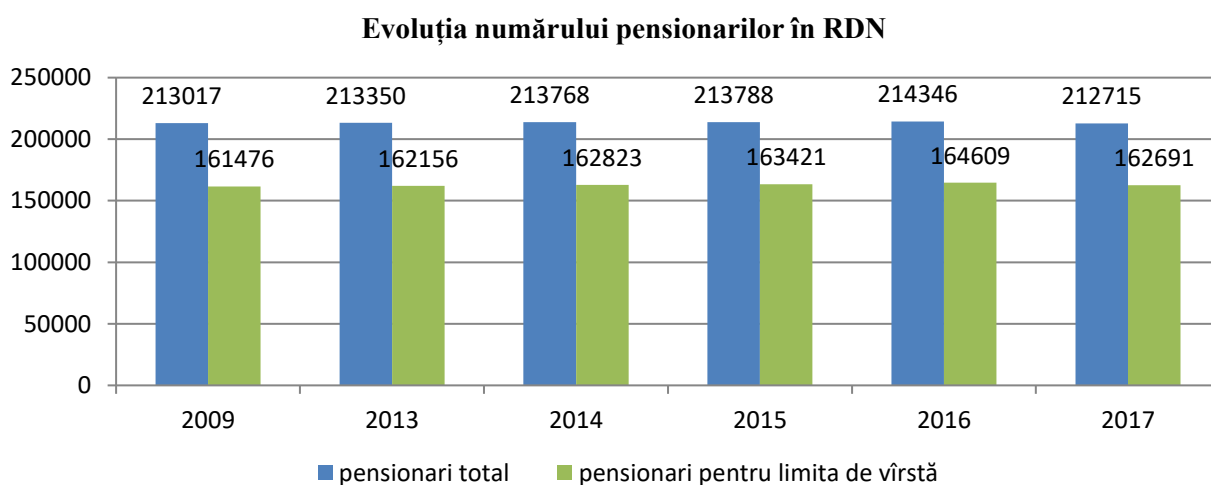
Una din prioritățile Republicii Moldova la etapa actuală este promovarea unei politici sociale coerente și consecvente ajustate la condițiile decente de trai, precum și la standardele europene din domeniu.

În RDN sunt prestate *servicii de ocrotire rezidențială pentru persoane în vîrstă și persoane cu dizabilități* în 3 instituții pentru persoane adulte cu dsabilități mintale (profil psihoneurologic),

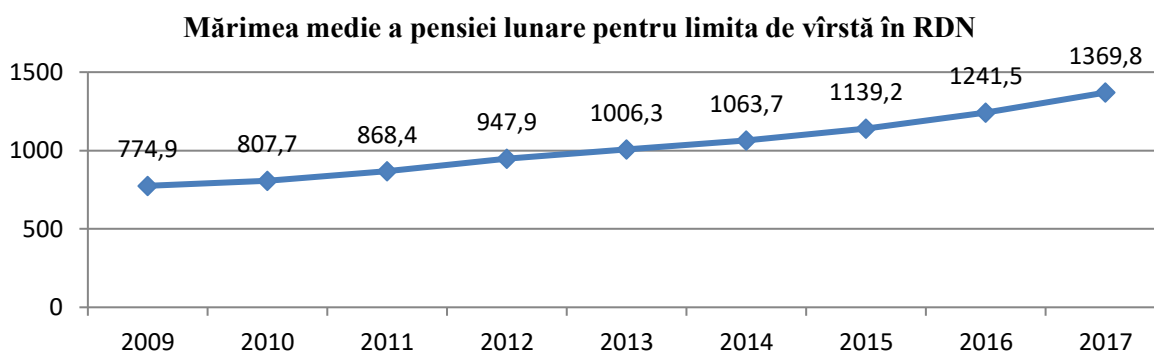
amplasate în mun. Bălți, r. Soroca și r. Edineț, cu asigurarea serviciilor socio-medicale, cazare (pe termen nedeterminat), îngrijire, alimentație, asigurarea cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc.

Finanțarea instituțiilor se efectuează din contul bugetului de stat, a mijloacelor și fondurilor speciale constituite din sumele oferite de sponsori, organizații filantropice, neguvernamentale și religioase, persoane fizice și juridice și cota parte a venitului persoanelor cazate.

Conform datelor BNS numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială în anul 2017 a constituit 212.715 persoane, cu 1.631 persoane mai puâini față de anul 2016. Din ei 76,5% reprezintă pensionarii pentru limită de vîrstă.

Mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vîrstă în anul 2017 a fost de 1.369,8 lei, fiind în creștere față de anul 2009 cu 594,9 lei (77%).

Deoarece pensia nu acoperă nici cheltuielile pentru strictul necesar, 19,1% din pensionarii pentru limita de vîrstă sunt angajați în cîmpul muncii. Este de remarcant, că ponderea acestora în perioada 2009-2017 s-a mărit cu 1,3 puncte procentuale.

Una din problemele sociale cu care se confruntă regiunea este existența unui număr mare de copii cu părinții plecați la muncă peste hotare. Plecarea părinților la muncă peste hotarele republicii a creat condiții de instituire a tutelei, pe cînd acești copii au de fapt părinți. Evidența copiilor orfani

sociali este dificilă, deoarece situația este în schimbare permanentă, iar serviciile sociale pentru această categorie de copii sunt mai puțin dezvoltate în regiune.

Analiza SWOT Societate, Capital uman

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Demografie	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența zonelor cu creșterea populației - Creșterea duratei medii de viață 	<ul style="list-style-type: none"> - Scăderea continuă a populației. - Sporul natural negativ. - Ponderea înaltă a populației vîrstnice - Migrația masivă (externă și internă).
Piața muncii, venitul și bunăstarea populației	
<ul style="list-style-type: none"> - Oferta diversificată pe piața muncii - Creșterea ratei de ocupare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Procentul cel mai redus de populație în vîrstă de muncă la nivel național - Rata de ocupare scăzută - Rata ridicată a șomajului în rîndul tinerilor. - O treime din populația ocupată se află în grupa de vîrstă 45-54 ani. - Ponderea ridicată a populației ocupate în agricultură, asociată cu accentuarea procesului de îmbătrînire demografică și ponderea scăzută a populației ocupate în industrie. - Nivelul foarte scăzut al veniturilor gospodăriilor. - Ponderea relativ ridicată a cheltuielilor necesare acoperirii consumului alimentar în total cheltuielil de consum.
Educație	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența a 3 instituții universitare. - Creșterea numărului de copii în învățămîntul preșcolar - Raport elev/cadru didactic în învățămînt primar și secundar stabil 	<ul style="list-style-type: none"> - Oferta educațională nu este adaptată nevoilor de calificare viitoare neexistînd mecanisme de prognoză și de identificare a nevoilor viitoare - Diminuarea numărului total de elevi la toate nivelurile de educație, exclusiv învățămîntul preșcolar
Sănătate	
<ul style="list-style-type: none"> - Speranța de viață înaltă comparativ cu alte regiuni de dezvoltare - Creșterea speranței de viață - Scăderea numărului de paturi de spital 	<ul style="list-style-type: none"> - Mortalitatea infantilă foarte ridicată - Rata mortalității ridicată - Reducerea numărului de personal calificat de îngrijire a sănătății
Servicii sociale	
<ul style="list-style-type: none"> - Centre sociale funcționale pentru diferite categorii de beneficiari (grupuri defavorizate) - Funcționarea în Primărie a serviciului Asistență socială 	<ul style="list-style-type: none"> - Număr insuficient de lucrători sociali - Insuficiență de informare - Sistemul integrat de servicii sociale slab dezvoltat
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
Demografie	
<ul style="list-style-type: none"> - Promovarea unor programe sociale orientate către familie și copil - Acces la centre prietenoase a tinerilor și 	<ul style="list-style-type: none"> - Menținerea scăzută a nivelului de trai - Schimbarea valorilor în familie

famiilor	
Piața muncii, venitul și bunăstarea populației	
<ul style="list-style-type: none"> - Programe de motivare a tinerilor specialiști în stimularea dezvoltării activității antreprenoriale. - Crearea centrelor profesionale. 	<ul style="list-style-type: none"> - Decalaj între formarea profesională și oferta pieței muncii. - Exodul/fluctuația specialiștilor calificați. Lipsa motivării tinerilor specialiști. - Migrația tot mai accentuată a forței de muncă în Rusia și UE.
Educație	
<ul style="list-style-type: none"> - Posibilitatea de formare continuă a cadrelor didactice. - Oportunitatea de a accesa fonduri/participa la mobilități. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fluctuația cadrelor - Îmbătrânirea cadrului didactic - Neacoperire financiară pentru îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ - Continuarea procesului de scădere a populației șolare, efect direct al reducerii sporului natural
Sănătate	
<ul style="list-style-type: none"> - Cooperarea cu organisme internaționale în domeniul medical și social. 	<ul style="list-style-type: none"> - Deficit de resurse financiare pentru întreținerea infrastructurii medicale. - Creșterea numărului de pensionari față de populația aptă de muncă. - Creșterea nivelului de boli cardio-vasculare în perspectivă
Servicii sociale	
<ul style="list-style-type: none"> - Atragerea fondurilor de ajutor social din interior/exterior - Schimbul de experiență în cadrul vizitelor de studiu în țările europene 	<ul style="list-style-type: none"> - Creșterea numărului de beneficiari a grupurilor social vulnerabile - Instabilitatea politică -

CONCLUZII LA CAPITOLUL V

Situația demografică în regiune continuă să fie critică. Rata în scădere a natalității și a fertilității, nivelul înalt al mortalității, emigrarea populației în vârstă de muncă determină o reducere continuă a numărului populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ceea ce conduce la o îmbătrânire demografică accentuată.

Pe parcursul anului 2018 pe piața muncii s-a păstrat tendința pozitivă a indicatorilor principali ai pieței forței de muncă. Se observă o stabilizare a ratei de activitate și a ratei de ocupare în jurul nivelului de 40%. În pofida înregistrării unor progrese, ratele de ocupare rămân a fi în continuare foarte scăzute. S-a menținut tendința de diminuare a numărului de șomeri înregistrați. Totuși, șomajul în rândul tinerilor înregistrează valori extrem de mari.

La nivel regional principalele priorități strategice, în acest sens, care ar trebui urmate pentru a atenua declinul demografic, este diminuarea procesului migraționist și sporirea ponderii populației cu vârstă aptă de muncă. Aceste priorități pot fi atinse prin îmbunătățirea mediului de afaceri în

regiune și stimularea activității antreprenoriale pentru atragerea investițiilor străine. Aceasta trebuie să implice, de asemenea, o modernizare a infrastructurii sociale și fizice a regiunii.

Un alt instrument ar fi adaptarea curriculei de instruire în universități, colegii și școli profesionale la necesitățile pieței forței de muncă, precum și implicarea mai activă a tinerilor în toate domeniile vitale de dezvoltare ar trebui să fie răspunsul la provocările demografice cu care se confruntă regiunea. Se cer a fi implementate la nivelul fiecărui raion programe de integrare socio-profesională a tinerilor. ATOFM împreună cu societatea civilă ar reuși să facă față problemelor demografice. De altfel, investițiile și ritmul dezvoltării economice vor scădea din intensitate sau chiar vor evita regiunea, dacă nu se întreprind măsuri de redresare a situației demografice.

Un rol important în creșterea competitivității zonei o are existența instituțiilor superioare de învățământ, medii de specialitate, profesional-tehnice, care servesc o bază excelentă pentru dezvoltarea resurselor umane, cu impact asupra dezvoltării economice a întregii regiuni.

VI. POTENȚIALUL INFRASTRUCTURII

6.1. Infrastructura de transport și comunicații

RDN este accesibilă prin toate căile celor patru tipuri de transport: *aerian, auto, fluvial și feroviar*.

Rețeaua și infrastructura rutieră. RDN este deservită de mai multe drumuri *magistrale și republicane*, care formează baza rețelei de drumuri a regiunii și asigură circulația internațională și interregională. Conectivitatea regională și locală este asigurată de drumurile *locale* gestionate de Administrația de Stat a Drumurilor, precum și de drumurile ce se află în responsabilitatea administrațiilor publice locale.

RDN este traversată doar de un singur *traseu rutier internațional*: Coridorul Giurgiulești-Briceni (GBC), cu o lungime de 460 km, și care este nefuncțional (nefinalizat) și *două trasee naționale*: M14 și M2. Legăturile de transport rutier de importanță internațională și națională care trec prin RDN sînt:

- Direcția Nord, spre orașele Cernăuți-Jitomir-Lvov-Varșovia: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și în continuare pe traseul E583.
- Direcția Nord-Est, spre orașele Vinița-Kiev: M2 pînă la hotarul cu Ucraina și, în continuare, pe traseul A253 și E95.
- Direcția Sud, spre orașele Chișinău-Cahul-Galați-Tulcea-Constanța-Varna-Istanbul: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și drumul European E80.

- Direcția Sud-Est, spre orașele Chișinău-Odesa-Nicolaev-Herson-Ialta: M2 și R30 pînă la frontiera cu Ucraina și mai departe pe drumul European E581.
- Direcția Vest, spre orașele Botoșani-Suceava-Cluj-Oradea-Budapesta: Drumul European E581.

Crearea, în perspectivă, încă a unui traseu auto internațional pe porțiunea de drum R7, cu construcția podului peste Nistru la Soroca (Moldova)-Iampoli (Ucraina) va fi cel mai scurt drum spre Statele Balcanice, Rusia și Țările Baltice.

Rețeaua de drumuri interregionale. Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Centru se efectuează spre municipiul Chișinău (traseele M14, M2 și R13, R14, R17). Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Transnistria se realizează prin satul Sănătăuca, pe traseul național R19. Drumul M14 intersectează RDN de la nord la sud. Intensitatea circulației este de 1200-5400 unități de transport pe zi în ambele direcții. Cele mai intense sectoare sînt în apropierea orașelor Edineț și Bălți, unde intensitatea acestora constituie peste 5000 unități în 24 ore. Drumul M2 asigură conexiunile spre direcția Nord-Est. Intensitatea circulației variază de la 1180 pînă la 12250 unități de transport pe zi, cele mai aglomerate sectoare fiind intrările în orașul Soroca și intersecția spre orașele Florești-Bălți.

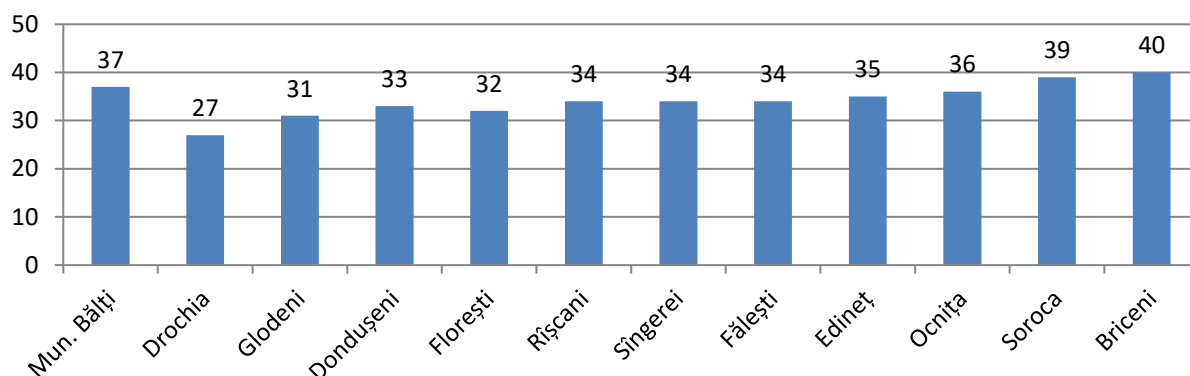
Rețeaua de drumuri intraregionale. Distanțele dintre punctele extreme sînt de cca 170 km pe direcția nord-sud și de cca 130 km pe direcția vest-est. În medie, centrele raionale din RDN sînt amplasate la o distanță de 55,3 km față de municipiul Bălți.

Legăturile dintre orașele Regiunii sînt asigurate de o rețea densă de drumuri naționale. Principalele centre urbane au legături de transport directe – Bălți-Sîngerei (R14); Bălți-Edineț-Briceni (M14); Bălți-Glodeni (R15); Soroca-Drochia-Rîșcani-Coștești (R7); Soroca-Otaci (R9) Ocnița-Briceni (R11) și Soroca-Florești (M2)-Bălți (R13)-Fălești (R17) –, sau prin centrul regional Bălți, care asigură funcții de tranzit între raionale din partea de nord și cele din partea de sud. Traseele internaționale și naționale sînt în stare satisfăcătoare, cu unele porțiuni deteriorate. Rețeaua de transport existentă asigură legături de transport suficiente.

Rețeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în RDN constituie 3.407,1 km sau 36,1% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea, 59% sînt drumuri naționale, practic total acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Ponderea drumurilor locale este de 41%, dintre care 92% sînt acoperite cu îmbrăcăminte rigidă.

Densitatea drumurilor publice din Regiuna Nord este de 34 km/100 km². La acest indicator regiunea se plasează pe primul loc la nivel național, și media acestui indicator este mai mare decît media națională. Cea mai mare densitate a căilor de transport este în raioanele Briceni, Soroca, Bălți și Ocnița. La extrema opusă se plasează raioanele Drochia și Glodeni.

Densitatea drumurilor publice în RDN, km/100km², 2018

În ceea ce privește exploatarea drumurilor disponibile RDN se plasează pe locul întâi după cantitatea de mărfuri transportate (3,7 mii tone per km) și pe ultimul loc după cantitatea de pasageri transportați (4,0 mii pasageri per km), în profil regional (exclusiv Chișinău).

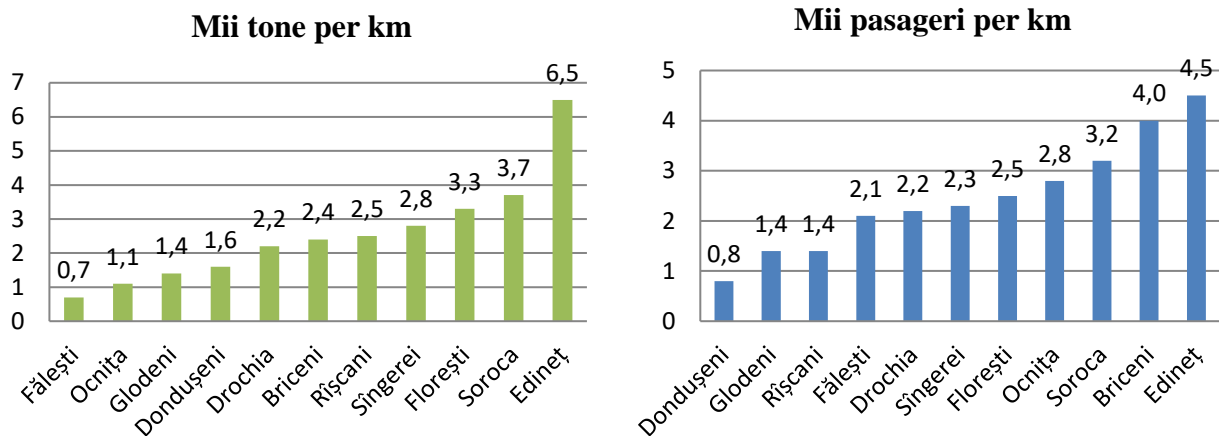
Nivelul de exploatare a drumurilor în municipiul Bălți este mai înalt, comparativ cu restul raioanelor. Raportat la lungimea drumurilor disponibile, mun. Bălți înregistrează peste 165,8 mii pasageri per km de drum și 114,2 mii tone mărfuri per km, transportați pe parcursul anului 2018.

Tabelul 29. Volumul transportat de mărfuri și pasageri per 1 km de drumuri pe regiuni de dezvoltare, 2018

	Mii pasageri per km	Mii tone mărfuri per km
mun. Chișinău	508,6	112,6
Nord	4,0	3,7
mun. Bălți	165,8	114,2
Centru	5,3	3,5
Sud	4,0	0,9
U.T.A. Găgăuzia	5,1	3,6

Cu referire la raioane trebuie remarcat discrepanțele majore în exploatarea drumurilor, cât și specificul în transportare. Astfel, în RDN centrul de conexiune major în transportul de pasageri sunt raioanele Edineț, Briceni, Soroca. Liderii în transportarea de mărfuri sunt raioanele, Edineț, Soroca, Florești.

Volumul transportat de mărfuri și pasageri per 1 km de drumuri în profil teritorial, 2018

În ceea ce privește modernizarea drumurilor regionale, potrivit datelor oferite de ASD, în anul 2018 la nivelul RDN au fost modernizate 1.920.016 km de drum sau 68,6% în total drumuri. Datele sunt prezentate cu excepția mun. Bălți.

Transportul aerian. RDN e unica regiune care dispune de oportunitatea accesului aerian prin două aeroporturi – Aeroportul Internațional Bălți și Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Însă ambele aeroporturi sînt utilizate la capacități minime, oferind servicii de transport de mărfuri, în majoritate pe curse interne și, ocazional, zboruri externe.

Aeroportul din Bălți este civil, iar cel din Mărculești (raionul Florești) este mixt (militar și civil). Ambele dispun de statut de aeroport internațional. Aeroportul din Bălți este certificat și deschis pentru transporturile de călători și mărfuri, dar, în prezent, este utilizat doar pentru zboruri neregulate unice. Pista de decolare-aterizare are lungimea de 2 240 m și lățime de 42 m, cu o suprafață totală de 2 640 m², poate suporta exploatarea regulată a avioanelor de tipul IL-18, AN-12, YAC-42 și TU-134 și cele din clase mai mici.

Aeroportul din Mărculești a fost certificat de Administrația de Stat a Aviației Civile și a devenit de curînd cel mai mare aeroport de transport de mărfuri din regiune. Aeroportul ocupă o suprafață de 265,2 ha, dispune de o pistă de decolare-aterizare, drum de manevre, peron, mijloace de radio-navigare, care permit exploatarea diferitor nave aeriene, inclusiv de tip IL-76, TU-154, Boeing, Airbus și marfare de mare tonaj, cu efectuarea zborurilor pe orice timp de zi sau noapte și în condiții meteorologice dificile.

Transportul feroviar. Densitatea rețelelor de căi ferate în RDN este cea mai mică din republică și constituie 2,1 km /100 km², fiind sub media republicană de 3,3 km/100 km². Principalele noduri de cale ferată în regiune sunt municipiul Bălți și orașul Ocnîța. Prin aceste conexiuni, rutele feroviare moldovenești se diversifică și cuprind următoarele destinații: Rusia (Moscova și Sankt Petersburg), Belarus (Minsk), Ucraina (Kiev, Cernăuți, Ivano-Frankovsk etc.). Rutele de cale ferată

internațională sînt: Chișinău-Ungheni-Bălți-Ocnița (punct de control și trecere a frontierei). Rutele de importanță regională sînt ramificațiile: Bălți-Rîbnița, Bălți-Glodeni, Bălți-Slobodka și Bălți-Cupcini.

Principalele probleme care afectează căile ferate din regiune sunt legate de condițiile proaste în care se găsesc elementele rulante din punct de vedere tehnic cît și a condițiilor de confort relativ scăzut al vagoanelor de transport persoane.

Transport fluvial. Pe teritoriul Regiunii activează două puncte navale de trecere a frontierei, care sînt utilizate la capacități minime, atît pentru transportul de mărfuri, cît și pentru transportul de pasageri: podul plutitor Sorooca-Țekinovka și podul plutitor Cosăuți-Yampol. Din cauza limitei adîncimii și albiei rîurilor Nistru și Prut, pe sectoarele navigabile se exploatează doar nave marfare de mic tonaj și vase mici de pasageri.

6.2. Infrastructura de utilități publice

Infrastructura de utilități publice include serviciile de furnizare a apei potabile, sistemul de canalizare și epurare a apelor uzate, rețeaua de distribuție a gazelor naturale, rețeaua de furnizare a energiei electrice și managementul deșeurilor.

6.2.1 Servicii de furnizare a apei și de canalizare

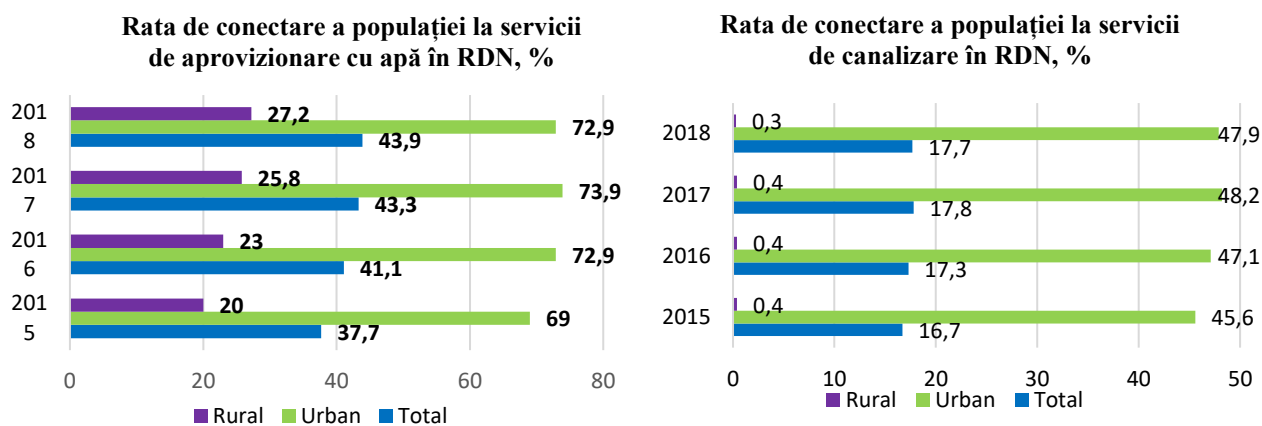
Infrastructura de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare implică abordări specifice în dezvoltarea economică și socială a RDN. Conform datelor BNS *densitatea rețeleor de apă* constituie de 3,6⁴ localități per sistem, care este de circa trei ori mai mică decît în RDS (1,2) și RDC (1,9), respectiv și cu o mai mică pondere a gospodăriilor casnice conectate la sistem. Totodată, în RDN este cea mai densă *rețea de canalizare* -10,2 localități per sistem, comparabil cu RDC (10,6), și RDS (11,8).

Accesul la serviciile de AAC înregistrează o dinamică pozitivă față de valoarea inițială din anul 2015 la nivelul RDN. Totuși, ponderea populației conectate la rețeaua de alimentare cu apă și canalizare în regiune rămîne a fi foarte scăzută.

Astfel, conform datelor BNS, în anul 2018, populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă a fost de 427,9 mii persoane, reprezentând 43,9% din populația RDN. Se remarcă o creștere a acestei ponderi cu 6,2 puncte procentuale față de anul 2015. În mediul urban acest indicator atinge 72,9%, pe cînd în mediul rural rata de conectare a populației la sistemul de alimentare cu apă constituie doar 27,2%. Pînă în prezent, RDN are un grad insuficient de acoperire cu rețele de utilități publice la apă și canalizare.

⁴ Nivelul scăzut al indicatorului exprimă o cantitate (densitate) mai mare a rețelelor

Nivelul de dezvoltare al sistemului de canalizare în RDN este mai redus decât al sistemului de aprovizionare cu apă. În anul 2018 doar 172,4 mii persoane sau 17,7% din populația regiunii era conectată la sisteme de canalizare, fiind sub nivelul național (29,3%). Pe medii de reședință 47,9% din populația urbană și doar 0,3% din populația rurală au fost conectate la sisteme de canalizare. Față de anul 2015 acest indicator înregistrează o creștere cu 1,0 puncte procentuale.

6.2.2 Asigurarea cu gaze naturale

Asigurarea cu gaze naturale a localităților RDN este prevăzută de la conductele de gaze magistrale cu presiune înaltă, ce vin din Ucraina: Ananiev-Kotovsk-Florești-Drochia-Edineț-Alexeevka (Ucraina) și conducta Moghiliov-Podolski- Ocnîța-Bogorodceni. În anul 2010, ponderea localităților din regiune, conectate la gazoduct, constituia 30%, fiind sub media națională de 35%. Cea mai mare pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz o au municipiul Bălți, raioanele Ocnîța și Briceni. Raioanele cu cea mai mică pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz sînt: Soroca, Sîngerei și Fălești. RDN dispune de oportunități de stocare a gazelor naturale în galeriile subterane și mine. Aceste oportunități nu sînt valorificate.

6.2.3 Asigurarea cu energie electrică și termică

Alimentarea cu energie electrică. Sectorul energetic în Republica Moldova funcționează aproape în totalitate (98%) pe baza resurselor energetice importate. Se importă atît electricitate, cît și combustibil pentru producerea energiei electrice și termice. Alimentarea cu energie electrică în RDN se efectuează prin intermediul rețelelor de distribuție care aparțin Întreprinderii de Stat Rețelele Electrice „Nord” și Întreprinderii de distribuție a energiei electrice SA „RED Nord-Vest”. Toate localitățile din regiune sînt conectate la rețelele electrice. Fiecare consumator de energie electrică are încheiat contract individual cu companiile de distribuție.

În municipiul Bălți este amplasată Centrala Electrotermică „Nord”, cu o putere electrică stabilă – 24,0 Mwt – și cu o capacitate de producere a energiei electrice de 57700 mii kwt/h, însă această centrală deservește doar mun. Bălți. În raionul Rîșcani funcționează stația hidro-electrică Costești-

Stînca, care produce în jur de 83 mln. kwt/h. Menționăm, însă, că aceste resurse sînt net insuficiente pentru necesitățile regiunii. O soluție în acest sens ar putea fi soluționarea litigiului legat de activitatea centralei electrice de la Naslavcea (24,0 Mwt).

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependența tot mai mare de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurînd astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

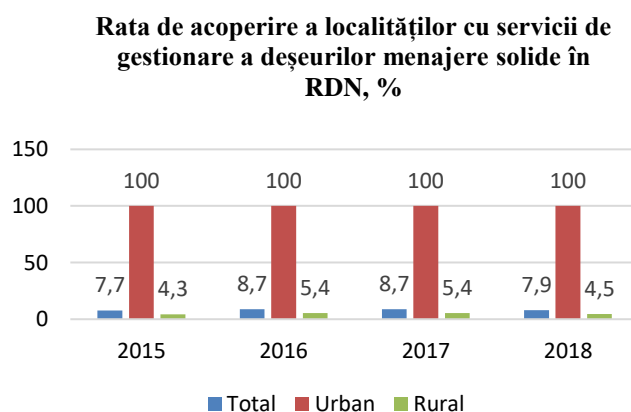
Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electrotermică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează. Din cele 894 cazangerii de pe teritoriul RDN, 226 activează pe bază de combustibil solid (cărbune), 20 pe bază de păcură/motorină și 641 pe gaze naturale, 7 cazangerii din numărul total au fost lichidate pe parcursul anului 2010.

Astfel, locuitorii blocurilor locative din localitățile gazificate și-au construit cazangerii autonome, unii au construit sobe în blocuri, iar alții folosesc diverse mijloace electrice pentru generarea căldurii în anotimpul rece al anului. Specialiștii de resort nu prea agreează faptul că, în blocurile locative, regimul termic este foarte divers de la apartament la apartament, ceea ce influențează gradul de uzură al pereților blocurilor. Situația este similară și în instituțiile publice, care, și-au construit fie cazangerii autonome, fie sobe. Sectorul particular (casele pe pămînt) atît în mediul urban, cît și în mediul rural utilizează ca sursă de încălzire sobele. Sursele de energie sînt lemnele și cărbunii. Problemele principale ale acestui sector se referă la lipsa resurselor pentru aprovizionarea cu energie termică și pierderi mari de energie din cauza sistemelor termice uzate.

6.2.4 Managementul deșeurilor

În RDN infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltat. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice.

Indicatorul de bază utilizat pentru evaluarea

domeniului de intervenție MDS este *Rata de acoperire a localităților cu servicii de gestionare a deșeurilor menajere solide*. Potrivit datelor furnizate de BNS se constată, că sectorul MDS este foarte slab dezvoltat în regiune. Gradul de acoperire a localităților cu servicii de salubritate în anul 2018 a constituit doar 7,9%, înregistrând o creștere nesemnificativă față de anul 2015 cu 0,2 puncte procentuale. Totodată, situația variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au o rată de acoperire de 100%, în mediul rural cifra este aproximativ de 20 ori mai mică (4,5%).

În prezent, o mare parte a deșeurilor menajere sunt eliminate prin utilizarea depozitelor de deșeuri neconforme, care în majoritatea cazurilor nu sunt autorizate și reprezintă o sursă majoră de poluare a solului și a apelor subterane. Aceste locuri de depozitare a deșeurilor nu întrunesc standardele moderne de mediu în ceea ce privește amplasarea, proiectarea, construcția și exploatarea lor. Necăutând la faptul, că în mare parte, astfel de depozite neconforme pe parcursul anilor sunt lichidate, totuși numărul lor rămâne a fi considerabil.

Tabel 30. Situația depozitelor neconforme în RDN

Indicatori	2015	2016	2017	2018
Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide	779	1130	667	-

Problemele cu care se confruntă serviciile de salubritate din RDN sunt:

- Insuficiență de capital în sector
- Capacități insuficiente de management și administrative
- Incapacitatea / nedorința comunităților de a plăti serviciile DMS
- Activitățile de management a deșeurilor nu respectă ierarhia de gestionare a deșeurilor

În concluzie se poate conchide, că problema deșeurilor în Regiunea de Nord, nu poate fi soluționată fără organizarea unui management adecvat al deșeurilor, care prevede crearea infrastructurii complete privind gestionarea tuturor fluxurilor de deșeuri. Succesul managementului deșeurilor (MD) depinde de realizarea procesului managerial care are menirea să asigure interdependența aspectelor ecologice și economice a deșeurilor. Organizarea MD va permite soluționarea complexă a mai multor probleme: economică (utilizare în calitate de materii prime a circa 2/3 din cantitatea totală de deșeuri menajere solide (DMS) și a unor deșeuri industriale (care conțin componente prețioase), ecologică (reducerea esențială a poluării tuturor componentelor de mediu din municipiu și diminuarea impactului asupra biocenozelor), și socială (crearea infrastructurii pentru managementul deșeurilor va asigura multe locuri de muncă în localitățile studiate).

Analiza SWOT Potențialul infrastructurii

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Infrastructura de transport și comunicații	
<ul style="list-style-type: none"> - Infrastructura transportului diversificată și ramificată (rețea densă de drumuri, căi ferate, 2 aeroporturi). - Traseu rutier internațional și două trasee naționale - Rețea de drumuri interregionale și drumuri intraregionale dezvoltată - Densitatea rutieră relativ înaltă raportată la populație - Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la Internet 	<ul style="list-style-type: none"> - Calitatea slabă a rețelei de drumuri locale, cu îmbunătățiri foarte lente - Valorificarea insuficientă a potențialului celor 2 aeroporturi
Infrastructura de utilități publice	
<ul style="list-style-type: none"> - Existența surselor de apă de suprafață - Rata înaltă a accesului la apa și canalizare în zonele urbane - Rețele de electricitate dezvoltate și accesibile - Acces la rețele dezvoltate de gaz natural - Numărul în creștere de instituții publice asigurate cu surse alternative de energie regenerabilă 	<ul style="list-style-type: none"> - Nivelul scăzut de conștientizare a populației în domeniul MDS, AAC, DLR - Rata scăzută a localităților rurale ce au dezvoltat sisteme centralizate de alimentare cu apă - Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune sub media națională - Ponderea relativ redusă a populației conectate la sistemele de colectare și tratare a apelor uzate - Ponderea foarte scăzută a stațiilor de tratare a apelor uzate - Lipsa stațiilor de epurare în majoritatea localităților - Utilaj uzat la stațiilor hidro și termo electrice - Creșterea rapidă a cantității de deșeuri - Recuperarea limitată a deșeurilor, depozitarea este dominantă.
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
Infrastructura de transport și comunicații	
<ul style="list-style-type: none"> - Posibilitatea de atragere a investițiilor în domeniu 	<ul style="list-style-type: none"> - Grad insuficient de întreținere pentru drumurile reabilite
Infrastructura de utilități publice	
<ul style="list-style-type: none"> - Atragerea surselor financiare din fondurile naționale și UE - Dezvoltarea capacităților specialiștilor APL în scrierea proiectelor și atragerea investițiilor - Preluarea experienței din țările UE 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevalorificarea fondurilor externe - Iresponsabilitatea autorităților - Capacitatea scăzută a populației din regiune de a suporta costurile de utilizare și întreținere a infrastructurii reabilite, modernizate sau nou construite datorită nivelului de sărăcie existent

CONCLUZII LA CAPITOLUL VI

Infrastructura de transport și comunicații în RDN este destul de diversificată și ramificată. Regiunea este conectată la piețele europene și cele din Est prin intermediul unui traseu rutier internațional și două trasee naționale. În același timp, rețeaua de drumuri intraregională asigură o mobilitate ridicată de la Nord la Sud și de la Est la Vest pentru mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane. Iar densitatea rutieră relativ înaltă raportată la populație (cea mai înaltă în profil regional) creează toate premisele pentru circulația mărfurilor și traficului de pasageri, ceea ce într-un final va duce la creșterea indicilor de dezvoltare socio-economică.

Totuși infrastructura subdezvoltată a drumurilor continuă să fie o barieră în dezvoltarea și creșterea economică a regiunii. Acest fapt reprezintă un obstacol al dezvoltării orașelor mici și mijlocii și satelor din regiune, acestea având acces redus la activități economice productive, limitând astfel mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane.

Prin urmare, reabilitarea și modernizarea rețelei naționale și locale de drumuri creează premise pentru promovarea unei dezvoltări omogene, echilibrate la nivel teritorial.

Și nu în ultimul rând se apreciază relația slabă între volumul de transportare a mărfurilor și cel al pasagerilor pe raioane, existând raioane „specializate” în transportarea mărfurilor și altele în al pasagerilor. Astfel, politicile de dezvoltare regională urmează să țină cont de specificul fiecărui raion în ceea ce privește exploatarea drumurilor, în unele raioane eforturile trebuie canalizate spre modernizarea infrastructurii de transport de pasageri, în altele de mărfuri.

Avantaje semnificative la capitolul infrastructura de transport și comunicații ar putea veni din utilizarea celor 2 Aeroporturi: de la Bălți și Mărculești. Din diferite cauze potențialul de de infrastructura de transport aerian este valorificat insuficient. Impulsionarea activității cel puțin a unuia din aeroporturi ar reseta RDN din punct de vedere economic și strategic.

Referitor la starea infrastructurii AAC existente, aceasta variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au sisteme centralizate de alimentare cu apă în proporție de 100%, în mediul rural cifra este de aproximativ de 3 ori mai mică. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune se plasează sub media națională. Sistemele de canalizare rămân subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare. Pentru următorii ani este necesar de concentrat eforturile către sporirea accesului la servicii de alimentare cu apă și sporirea accesului la servicii de canalizare.

Creșterea rapidă a cantității de deșeuri se datorează ratei scăzute de acoperire cu servicii de salubritate, în special a mediului rural, dar și nivelului scăzut de conștientizare a populației în acest domeniu. Un număr mare de depozite existente de eliminare a deșeurilor nu corespund standardelor

internaționale de mediu. Optimizarea și regionalizarea serviciilor de salubritate este privită drept soluție în îmbunătățirea situației în domeniul MDS. Crearea întreprinderilor CIC a demonstrat că acestea devin fezabile din punct de vedere economic și au capacitatea de a presta serviciul constant și calitativ. Cooperarea Inter-Comunitară trebuie să devină o tendință în prestarea tuturor utilităților publice.

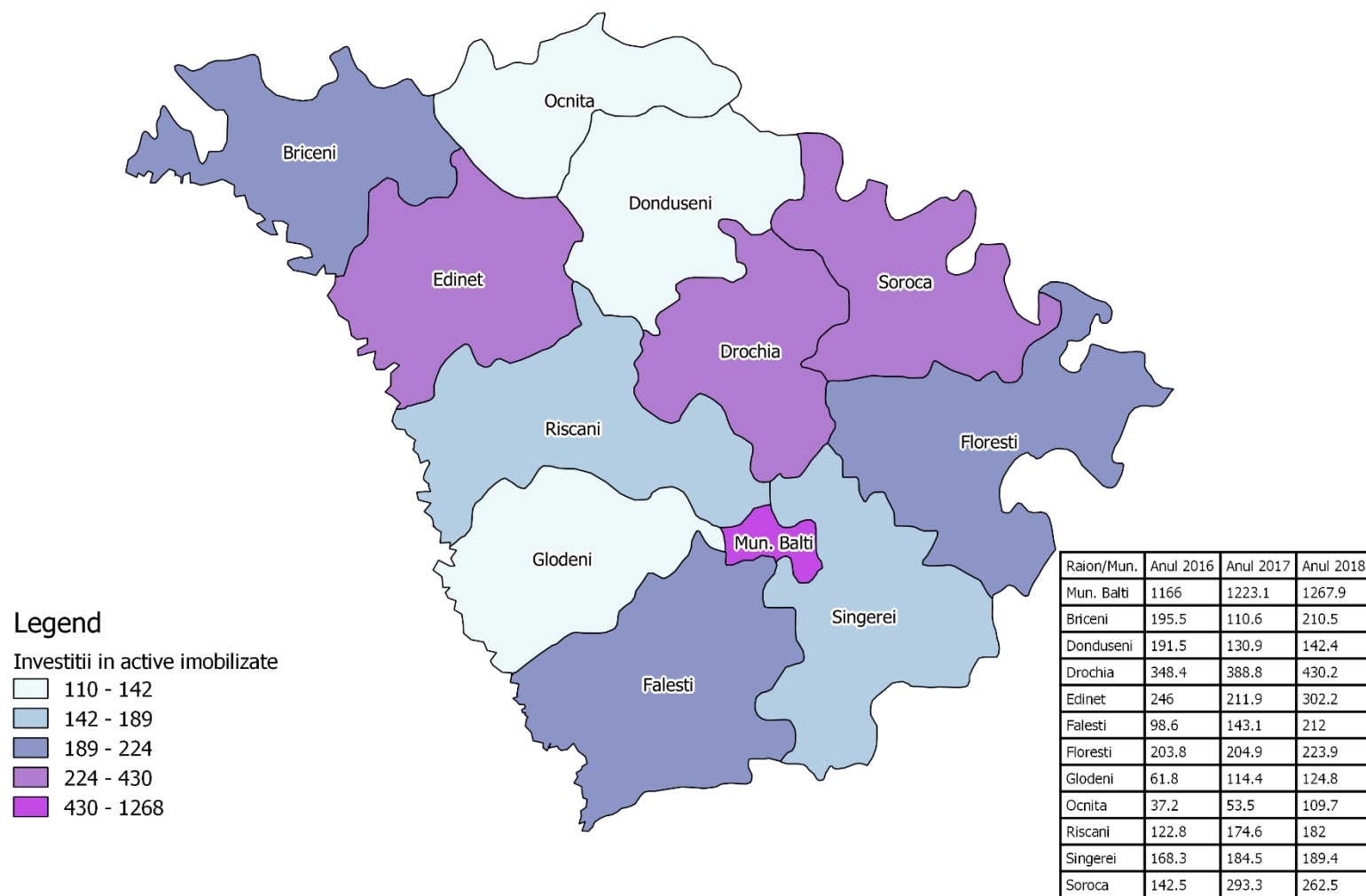
Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălti este asigurat cu energie termică de la Centrala electrotermică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează. În același timp în regiune din ce în ce mai mult se implementează proiecte de eficiență energetică. RDN dispune de resurse considerabile de materie primă pentru energia regenerabilă. Implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

În concluzie menționăm, că este nevoie de o infrastructură de utilități publice corespunzătoare pentru ca RDN să atragă investiții și să rămână competitivă pentru crearea de noi întreprinderi. De asemenea, acestea ar putea contribui la crearea unor locații mai atractive, a unor locuri de muncă și a unor condiții de trai mai bune, îndeosebi în zonele rurale.

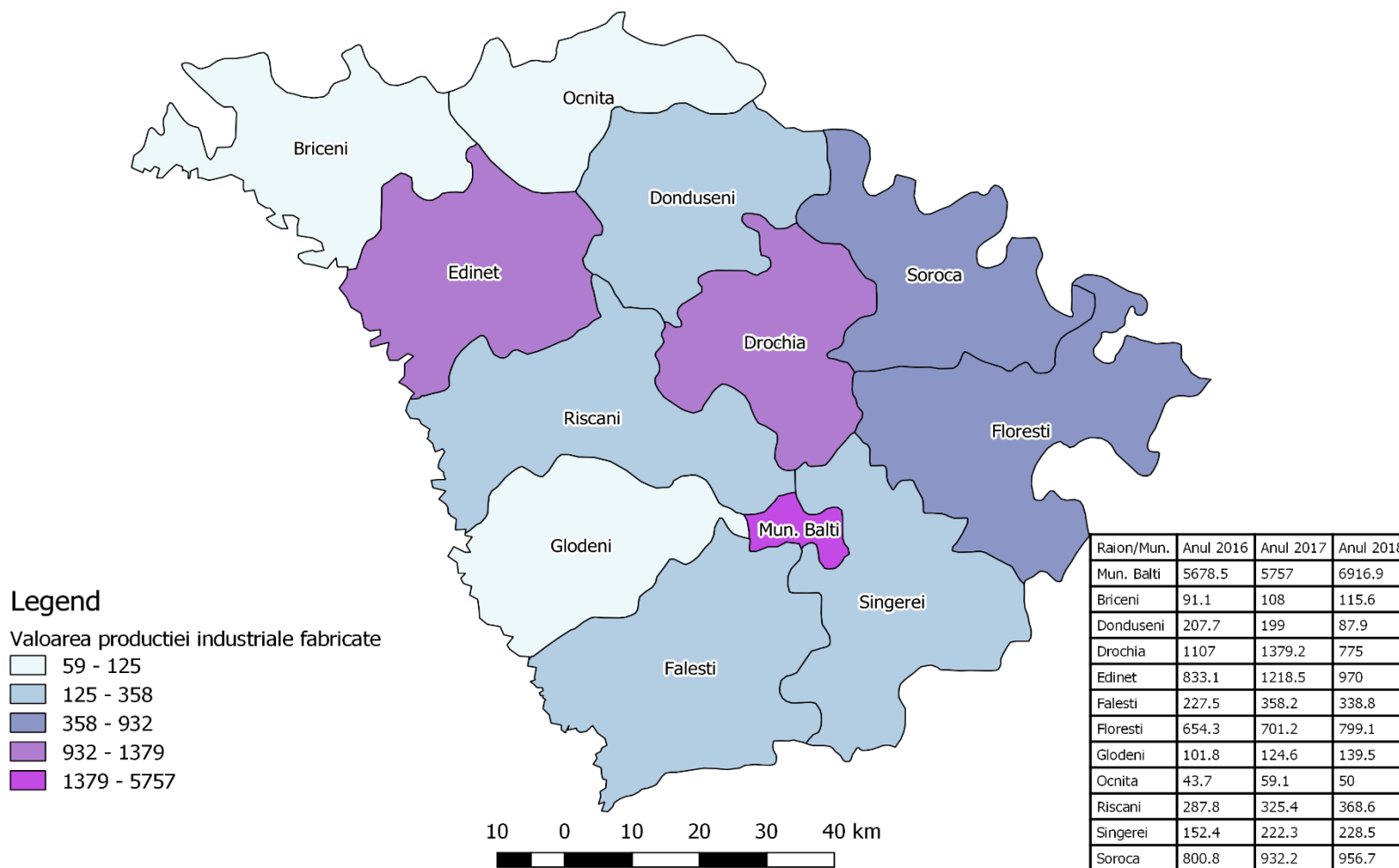
Structura Produsului Intern Brut Regional în RDN pentru anii 2013 și 2017

Activități economice	PIBR, mii lei		Structura PIBR, %	
	2013	2017	2013	2017
A Agricultură, silvicultură și pescuit	4.383.730	6.989.456	23,8	23,2
B Industria extractivă	120.512	100.150	0,7	0,3
C Industria prelucrătoare	2.184.300	4.363.176	11,9	14,5
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	507.420	879.225	2,8	2,9
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	124.446	165.616	0,7	0,6
F Construcții	225.494	986.113	1,2	3,3
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	1.503.108	3.143.280	8,2	10,4
H Transport și depozitare	863.360	1.580.227	4,7	5,2
I Activități de cazare și alimentație publică	122.853	132.417	0,7	0,4
J Informații și comunicații	379.758	459.776	2,1	1,5
K Activități financiare și de asigurări	467.978	435.515	2,5	1,4
L Tranzacții imobiliare	737.572	2.022.756	4,0	6,7
M Activități profesionale, științifice și tehnice	224.663	391.855	1,2	1,3
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	69.803	103.298	0,4	0,3
O Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	839.091	1.129.354	4,6	3,8
P Învățământ	1.315.911	1.612.245	7,2	5,4
Q Sănătate și asistență socială	1.033.260	1.204.848	5,6	4,0
R Artă, activități de recreere și de agrement	106.279	128.674	0,6	0,4
S Alte activități de servicii	108.660	253.857	0,6	0,8
T Activități ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activități ale gospodăriilor private de producere de bunuri și servicii destinate consumului propriu	44.281	60.404	0,2	0,2
TOTAL valoarea adăugată brută, inclusiv nealocat	15.362.479	26.142.242	83,6	86,8
Impozite nete pe produse	3.019.432	3.960.132	16,4	13,2
PIBR	18.381.911	30.102.374	100,0	100,0

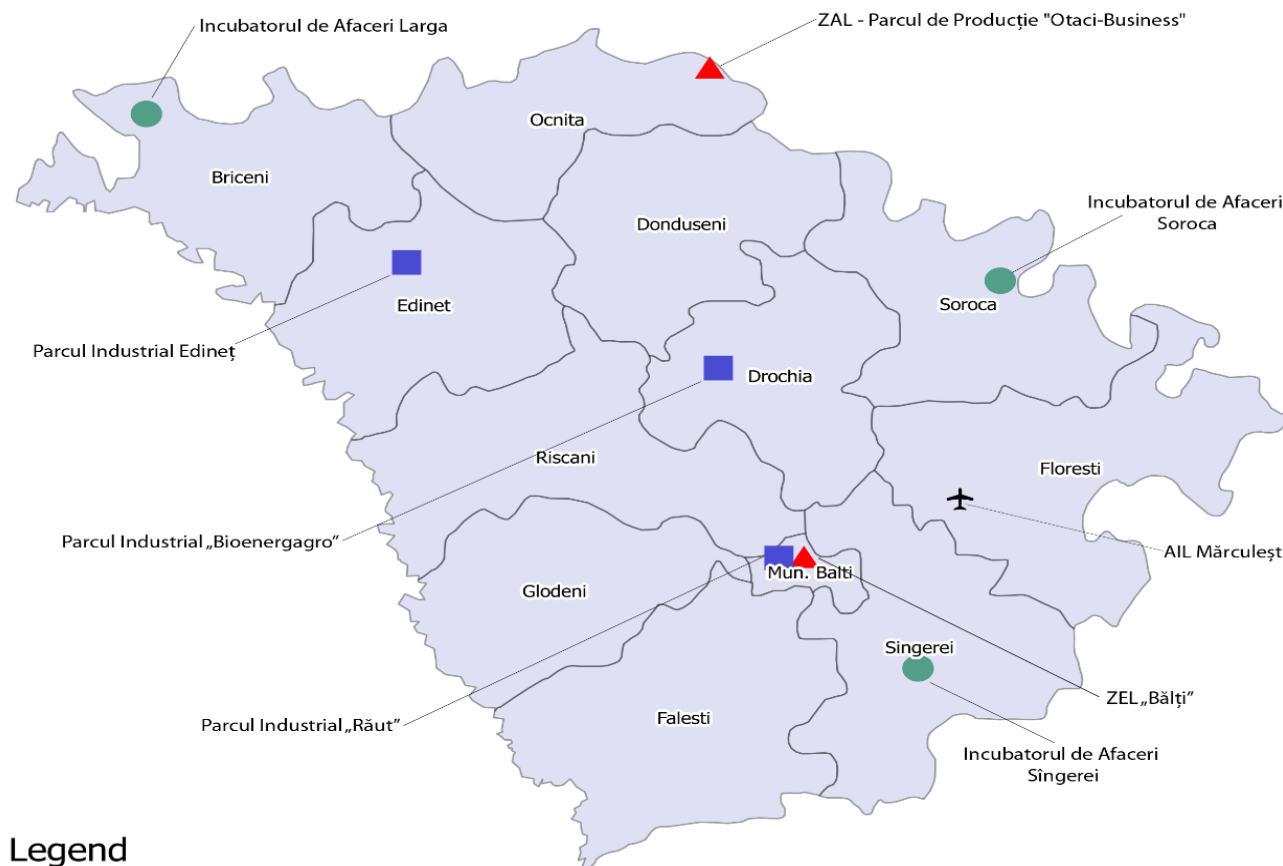
Investiții în active imobilizate în profil teritorial, milioane lei

Valoarea producției fabricate în profil teritorial, milioane lei

Infrastructura de sprijin a afacerilor în RDN

Legend

- Incubatoare de afaceri
- Parcuri Industriale
- ▲ Zone Economice Libere
- ✈ Aeroporturi Internaționale Libere
- Regiunea de Dezvoltare Nord